کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاوی دەکاتەوە

www.kurdistanmedia.com

ژمارە ٨٦٨ ▌ چوارشەممە ١٥ی خاکەلێوەی ١٤٠٣ _ ٣ی ئاوریلی ٢٠٢٤

دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

مستەفا هیجری:

ئیلام و کرماشان بەشێکی هەمیشەیی و دانەبڕاوی نیشتمانن

کوردستانییانی هێژا!

لە ڕۆژانی پێش هاتنی نەورۆز لە پەیامێکدا پیرۆزبایی نەورۆزم ئاراستەی ئێوەی خۆڕاگر کرد. بەڵام ئەوەی وای کرد جارێکی تر چەند ڕستەیەک لەو بوارەوە بڵێم، ئەو جۆش و خرۆشەی ناوچەکانی خواروی خۆرهەڵاتی کوردستانە.

ئەم نەورۆزە لە زۆر ڕەهەندەوە نەورۆزێکی تایبەت بوو، لە هەمووان تایبەتیتر حەماسەتێک بوو کە کوردستانییانی پارێزگاکانی ئیلام و کرماشان بە نەورۆزی ئەمساڵیان بەخشی. لێرەوە دەمهەوێ بڵێم، دەرکەوتن و حەماسەتێک کە لە خۆتان پیشانتان دا، دونیایەک ورە و ئیرادەی بە بزاڤی ڕزگاریخوازیی کوردستان بەخشی. ئەو ڕێزە کوردستانییە کە لە خۆتان پیشانتان دا، ئیرادەیەک بوو کە ڕێژیمە پاوانخوازەکان بۆ دەیان ساڵە ویستوویانە ڕێگریی لێ بکەن و نەهێڵن ئێوە خۆتان بە کورد و کوردستانی بناسێنن. بەڵام یەکانگیریی ئێوە لە نەورۆزی ئەمساڵدا سەلماندی کە بەشێکی هەمیشەیی و دانەبڕاوی نیشتمانن.

نەورۆزتان پیرۆز و بمێنن بۆ کوردستان!

ناوەندی بەڕێوەبەریی گشتیی حیزبی دێموکرات
مستەفا هیجری

نەورۆزی شوناسخوازی

شەکانەوەی ئاڵای خەبات و یەکگری لە کەوشەنی کورددا

ئێعدامکرانی ١٣٢ بەندیی کورد لە ١٤٠٢ی هەتاویدا

لە ماوەی ساڵی ١٤٠٢دا لانیکەم ١٣٢ بەندکراوی کورد لە ئێران ئێعدام کراون کە بەپێی ڕێژەی حەشیمەتی کورد لە ئێران و ئاماری ئێعدامەکان لەو وڵاتە دەردەکەوێ کە لەو بوارەی پێشێلکردنی مافی مرۆڤیشدا، کورد هەر بەشی شێری بەرکەوتوە.

بەپێی ڕاپۆرتی ناوەندی مافی مرۆڤی ڕۆژهەڵاتی کوردستان (چاونیوز) بەشی هەرە زۆری ئەو کەسانەی لە ساڵی ١٤٠٢ لە کوردستان ئێعدام کراون، بەتۆمەتی پێوەندیدار بە مادەی هۆشبەر و کوشتنی بەئانقەست لەدار دراون. هەروەها ١٤ کەس لەو بەندکراوانە زیندانیی سیاسی و باوەڕمەندی ئایینی بوون کە ناوەکانیان بریتین لە: هێمن مستەفایی، قاسم ئابستە، ئەییوب کەریمی موحسن مەزلووم، پژمان فاتحی، وەفا ئازەربار، محەممەد (هەژیر) فەرامەرزی، فەرهاد سەلیمی، داوود عەبدوڵڵاهی، نەسیم نەمازی، ڕەحمان پەرهازوو، ئارام عومەری بەردیانی و وەفا هەناره.

ئێعدامکرانی ١٣٢ بەندکراوی سیاسیی سیاسی کورد و تاوانبارە کۆمەڵایەتییەکان لە ساڵی ١٤٠٢ لە حاڵێکدایە کە ئێعدامەکان لە کوردستان لە ماوەی ساڵی ڕابردوو (١٤٠١) لانیکەم ٨٧ کەس بوو کە بەو پێیە هەڵکشانێکی بەرچاوی تێدا بەدی دەکرێت.

هەر بەپێی ئاماری چاونیوز لە ماوەی ساڵی ١٤٠٢ی هەتاویدا لانیکەم ٤١٠ کۆڵبەر و کاسبکاری کورد بوونەتە قوربانیی سیاسەتی کوردکوژیی کۆماری ئیسلامی. لەو ٤١٠ قوربانییەی ئەمساڵ ٤٦ کەسیان کوژراون و گیانیان لەدەست داوە، هەروەها ٣٦٤ کەسیش بریندار بوون. هەروەها لە ماوەی ساڵی ١٤٠٢دا لانیکەم ٩٦٠ کەس لە خەڵکی ئاسایی و چالاکانی مەدەنی و سیاسی گیراون. لەو ٩٦٠ کەسەی لە ماوەی ئەمساڵدا دەسبەسەر کراون، لانیکەم ٢٤٢ کەسیان دادگایی و سزای لە مانگێک هەتا سزای ٢٥ ساڵ زیندان و تەنانەت سزای ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە و سەرجەم ٧٣٠ ساڵ زیندانیان بەسەردا سەپاوە

مستەفا هیجری:
ڕێبازی نەتەوەیی پێشەوای کوردان بەزیندوویی ماوەتەوە

١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ی هەتاوی، لە مێژووی نەتەوەکەماندا وەبیرهێنەرەوەی ڕووداوێکی دڵتەزێن و لەبیر نەکراوەیە.

لەم ڕۆژەدا، پێشەوا قازی محەممەد، سەرۆکی کۆماری کوردستان وێڕای ئەبولقاسمی سەدری قازی و محەممەدحوسێن خانی سەیفی قازی لە سێدارە دران، بەڵام ناو و ناوبانگیان بوو بە ڕەمزی مێژووی خەبات و بەرخۆدانی کوردستانییان.

خەڵکی کوردستان لەم ڕۆژەدا کە بە «ڕۆژی شەهیدانی کوردستان» ناودێر کراوە، سەردانی گڵکۆی شەهیدان و بنەماڵەکانیان دەکەن و پەیمانی درێژەدان بە ڕێبازی شەهیدان نوێ دەکەنەوە.

١٠ی خاکەلێوە، مانایەکی هاوبەشی لای کوردستانییان هەیە، ئەویش درێژەدان بە ڕێبازی پڕ لە سەروەریی شەهیدان و زیندووڕاگرتنی ڕێبازی نەتەوەیی پێشەوای کوردانە.

لەم ڕۆژەدا، وێڕای سەری ڕێز دانەواندن بۆ گیانی پاکی شەهیدانی کوردستان و پەیمان نوێکردنەوە لەگەڵ ڕێبازەکەیان، سڵاوی وەفا دەنێرین بۆ سەرجەم بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان.

مستەفا هیجری
بەرپرسی ناوەندی بەڕێوەبەریی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
٩ی خاکەلێوەی ١٤٠٣ی هەتاوی

یادی شەهیدان لە مەزاری شەهیدانی حیزبی دێموکرات بەرز ڕاگیرا

ڕۆژی پێنجشەممە ٩ی خاکەلێوەی ١٤٠٣ی هەتاوی بەبۆنەی ١٠ی خاکەلێوە ساڵڕۆژی لەسێدارەدانی پێشەوا قازی محەممەد و هاوڕێیانی و ڕۆژی شەهیدانی کوردستان، لە گۆڕستانی شەهیدانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران یادی شەهیدان ڕێگای ئازادی و سەربەستیی کوردستان بەرز ڕاگیرا.

لەو یادەدا کاک مستەفا مەولوودی، ئەندامی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکرات، خاتوو گەلاوێژ ئازەرەنگ هاوسەری شەهید ئەیووب هونەروەر و کاک زانیار ڕەحمانی هاوسەری شەهید ڕەیحانە کەنعانی و باوکی شەهید وانیار ڕەحمانی لە شەهیدانی مووشەکبارانی ٦ی ڕەزبەری ١٤٠١ی هەتاوی، تاجەگوڵینەی وەفا لەسەر گۆڕی شەهیدان دانرا. دواتر کاک مستەفا مەولوودی بەم بۆنەیەوە وتارێکی پێشکێش کرد.

گوتاری نەتەوەیی ئێمە و ئاڵنگارییەکانی بەردەمی
د. ئاسۆ حەسەن‌زادە
٤

کوردستان لە قاپی ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکاندا
سمایل شەرەفی
٦

کۆماری نەورۆزی مەشخەڵانی کوردستان
تاهیر قاسمی
٨

پاڵپشتی سەنگەر
ئاسۆ مینبەری
٩

نەورۆزی کوردستان بە کاتی شۆڕشی ژینا
نەهیە خۆشکەلام
١٠

کوردستان
ژمارە ٨٦٨
١٥ی خاکەلێوەی ١٤٠٣ _ ٣ی ئاوریلی ٢٠٢٤

هەنگاوەکانی بەرەو لووتکە

عەلی بداغی

ساڵی ١٤٠٢ی هەتاوی سەرەڕای سەرکوتی بزووتنەوە سیاسی، مەدەنی، کۆمەڵایەتییەکان لە ئاستی ئێران -بەتایبەت لە کوردستان بەهۆی خەباتی شوناسخوازیی کوردەوە- بەڵام بزووتنەوەی نارەزایی دژبە کۆماری ئیسلامی ساڵی سەرکەوتن و بەرەوپێشچوون بوو.

ساڵێ کە ڕابرد بۆ خەڵکی ئێران لە ڕووی گوزەران و بەڕێکردنی ژیانی ڕۆژانەوە سەخت و دژوار بوو. لەو ساڵەدا لەسایەی قەیرانی ئابووری و گرانییەوە سفرەی خەڵک ئەوەندەی دیکە گچەتر و توانای کڕینیان هێندی‌تر کەمتر و، لەسۆنگەی دارمانی زیاتری بایەخی تمەنەوە ئاوسانی ئابووری هەوسارپچڕاوتر تەنگی بە ژیانی خەڵک هەڵچنی. ناسەقامگیریی ئابووری لە تەنیشت گەندەڵیی سیستماتیکی حکوومەتی بەشی بەرهەمهێنان و پیشەسازیی ئەوەندەی دیکەش پەک خست، کورتیهێنانی بودجەی ساڵ گەیشتە ٤٠٠ هەزار میلیارد تمەن و دەوڵەت بۆ قەرەبووکردنەوەی دەستی لە گەرووی خەڵک نا و ناچار بە قەرزکردن لە بانکی ناوەندی و بردنەسەریی نەختینەیی وڵات بوو. بەڵام هەوسارپچڕاوتر لە ئاوسان و هەژاری گەندەڵییەکانی کاربەدستانی ڕێژیم بوو کە هەر سێ دەزگای مەجلیس، دەوڵەت و داد و هەروەها بنیات و ڕێکخراوەکانی ژێر دەسەڵاتیماڵباتی خامنەیی دەگرتەوە کە بەشێک لەوان لەهەڵلا دراون، وەک گەندەڵیی "چایی دێبش" کە بە هاریکاریی ڕاستەوخۆ وەزارەتی کشتوکاڵ و بانکی ناوەندی کرا و بڕی سێ میلیارد و ٣٧٠ میلیۆن دۆلار ڕاگەیەندرا، یان گەندەڵی و بەرتیلخۆرییەکانی کوڕانی محەممەد موسەدیق کەهنەموویی جێگری یەکەمی سەرۆکی دەزگای داد، تاڵانوبڕۆی کوڕەکەی قالیباف، سەرۆکی مەجلیسی شوڕای ئیسلامیی ڕێژیم و هەڵاتنی بۆ کانادا، گەندەڵیی ١٠٠٠ میلیارد تمەنیی ئاخوند محەممەدکازم سدیقی، پێشنوێژی هەینیی تاران و نوێنەری تایبەتیی خامنەیی، و گەندەڵی لە قەرارگای خاتەمولئەنبیای سپا کە لەلایەن گرووپی هاکێریی "عەداڵەتی عەلی"یەوە لەقاو دران.

لەو بارودۆخە سەخت و دژوارە ئابوورییەدا مانگرتن و کۆبوونەوەی نارەزایەتیی سینفی لە شکڵی جۆراوجۆردا درێژەیان هەبوو. نارەزایەتیی کرێکاران بە دەرکردنیان لە کار یان کەمی و پێنەدانی مووچەکانیان، مانگرتنی ڕۆژانە و بەردەوامی خانەنشینکراوان هەرجارە لە شوێنێکی وڵات، نارەزایەتیی پزیشک و پەرەستارەکان و کەمئەندامان لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا بە بەردەوامی لەگۆڕێدا بوو. بەڵام لوتکەی نارەزایەتییەکان و کەلێنی نێوان خەڵک و دەسەڵات لە هەڵبژاردنەکانی ١١ی ڕەشەمەدا دەرکەوت، هەڵبژاردنێک بە بەشداریی کەمتر لە سەتا ٢٠ی خەڵک کە بە هەموو فێڵ و تەڵەکە و ئامارسازییەکی حکوومەتی سەتا ٤١ ڕاگەیەندرا و لەلایەن خامنەییەوە بە "جیهاد" ناو برا. ئاکامی هەڵبژاردنەکانی ڕەشەمە جێی شک و گومانی بۆ کەس نەهێشتەوە کە ئیدی نە خەڵک هیچ متمانەیەکی بە حکوومەت هەیە و نە حکوومەتیش ئامادەیە کەمترین دەسەڵات بداتە نیزیکترین کەسانی ڕەخنەگری خۆی.

ساڵی ١٤٠٢ لەکاتێکدا بە قووڵبوونەوەی قەیرانە سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی و ژینگەییەکان و ناکارامەیی حکوومەت لە هەموو ئەو بوارانەدا تەواو بوو، کە بۆ ڕێژیم پرسی سەرەکی نەک بەخۆداهاتنەوە و وەڵامدانەوەی ویست و داخوازییەکانی خەڵک. بەڵکوو لە دەرەوەی هەڵایساندنی شەڕی نیابەتی بۆ تێپەڕاندنی قەیران و لە نێوخۆی وڵاتیش پێداگری هەر لەسەر بابەتە ئایدۆلۆژییەکانی وەک حیجاب بوو! دوای ڕووداوەکانی ٧ی ئۆکتۆبەر خامنەیی لە ماوەی ٦ مانگی ڕابردوودا چوار جار داوای لە وڵاتانی ئیسلامی و عەرەبی کرد وەکوو ئێران بچنە شەڕی دژی ئیسرائیلەوە، بەڵام کاتێک بێ‌وەڵام مایەوە ئەو ئەرکەی خستە سەر شانی میلیشیاکانی لە یەمەن، عێراق، سووریە و لوبنان. لە تەنیشت ناسەقامگیرکردنی ناوچە، پرسی ناوکی و ئەوە کە ئێران لە ئێستادا ئۆرانیۆمی پێویست بۆ دروستکردنی چەند بۆمبی ئەتومیی هەیە، کۆمەڵگەی ئێرانی بەرەوڕووی زۆر ئەگەر و مەترسی کردووەتەوە کە قورسایی و تێچووەکەی لەسەر خەڵکە.

ساڵی ١٤٠٢ بۆ خەڵکی کوردستان بە پاشخانی پێشەنگایەتیی شۆڕشی ژینا جیاوازتر لە ناوچەکانی دیکەی ئێران بوو. کۆماری ئیسلامیی ئێران هەر لە دەسپێکی ساڵەوە بە پێداگری لەسەر ستراتیژیی نەگۆڕی ئەمنییەتیکردنی پتری کوردستان بۆ سەرکوتی بزووتنەوەی مافخوازانەی کورد شمشێری لە ڕوو بەست. ئێعدامی سەدان بەندیی کورد کە بەشێکیان زیندانیی سیاسی بوون، تێرۆری چالاکانی سیاسی لە هەرێمی کوردستان، دەسبەسەرکردنی نیزیک بە هەزار کەس لە چالاکانی سیاسی، مەدەنی و ژینگەپارێز -کە بەشێکی بەرچاویان مامۆستایانی ئایینی بوون- کوشتنی دەیان زیندانی لەژێر ئەشکەنجەدا، کۆڵبەرکوژی بە شێوەی بەربڵاو و سەپاندنی سزای قورس و درێژخایەنی زیندان بۆ سەدان چالاکی سیاسی و مەدەنی بەتایبەت ژنان تەنیا بەشێک لە سیاسەتی تۆڵەئەستێنیی ناوەندە ئەمنییەتییەکانی ڕێژیم لە خەڵکی کوردستان سەبارەت بە ڕاپەڕینی ژینا بوو.

بەڵام سەرەڕای هەموو سەرکوت و زەبروزەنگەکان لە ساڵی ١٤٠٢٢دا هەر وەک چۆن لە کۆبوونەوەی پارلمانی ئورووپادا ناوی ژینا و دروشمی ژن، ژیان، ئازادی لە کاتی پێدانی خەڵاتی ساخارۆڤدا دەنگی دایەوە، نەورۆزی مەشخەڵانی کوردستاندا دڕی بە هەموو سیاسەتەکانی ڕێژیم دا. بەڕێوەچوونی بەشکۆی ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکان بە لە خۆگرتنی تایبەتمەندییەکانی خەباتی شار و شاخ، لە دەرکەوتنی یەکیەتی و یەکگریی خەڵک بە پێشەنگایەتیی بنەماڵەی شەهیدان بەتایبەت شەهیدانی شۆڕشی ژینا پێشانی دایەوە کۆمەڵگەی کوردستان نەک چۆکی دانەداوە، بەڵکوو قەڵەمبازێک بەرەوپێش چووە و کۆماری ئیسلامیی ئێرانی پتر لە جاران بەرەو هەڵدێر بردوە.

***

ناوەندی کاروباری کۆمەڵایەتیی حیزب:

خوێنی بە ناحەقڕژاوی شەهیدانی شاخ و شەقام دەبێتە هەوێن و مایەی ئازادیی گەل

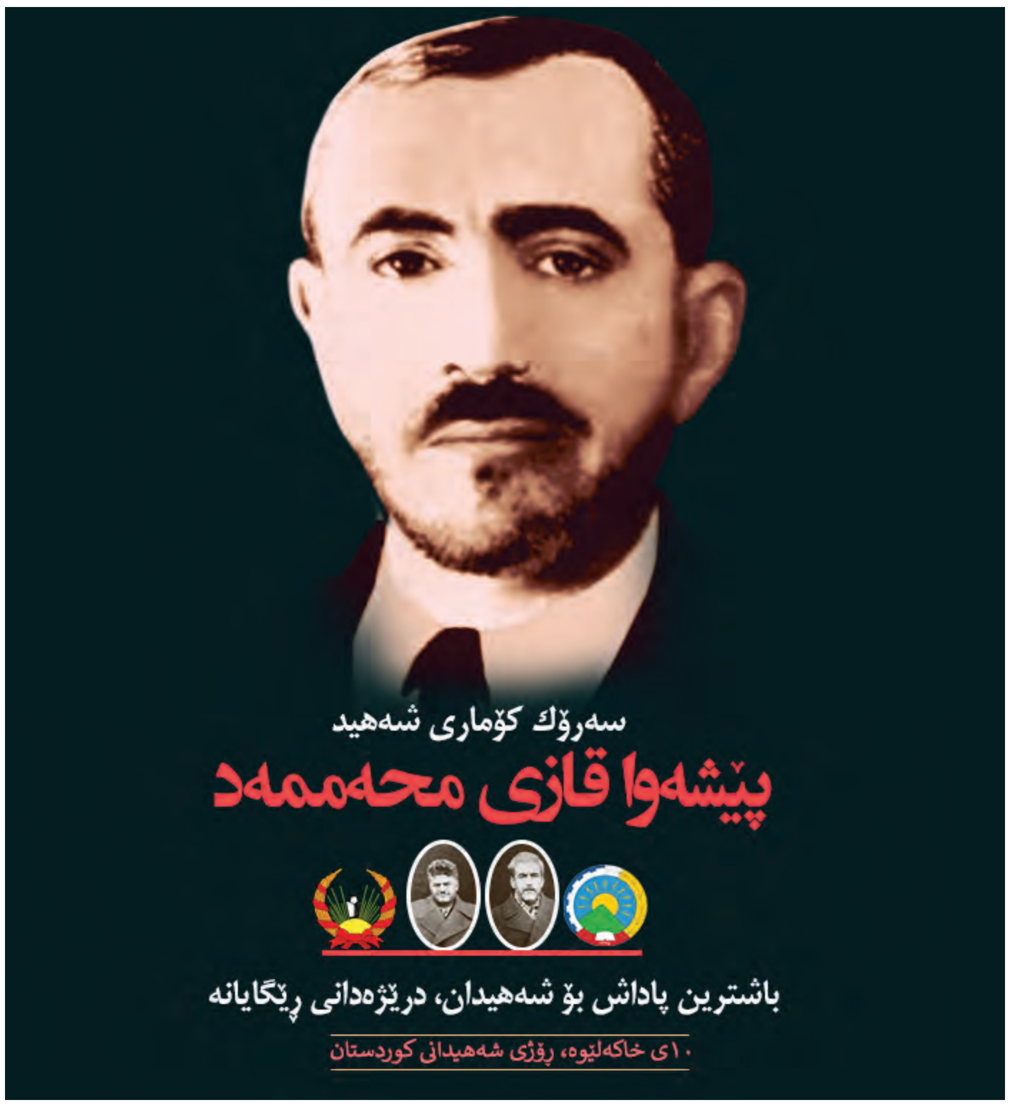

بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان!
هاوسەنگەرە خۆڕاگرەکانی شەهیدان!
خەڵکی قارەمان و ژنانی بوێر و هەمیشە لە مەیدانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان!
پشتیوانانی قایم و بەوەفای بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردستان!

ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوە، ڕۆژی شەهیدانی کوردستانە. ڕۆژی لە سێدارەدانی قازی محەممەد و یارانی لە لایەن ڕێژیمی سەرەڕۆی پەهلەوی و ڕۆژی یادکردنەوە لە هەزاران شەهیدی ئەو ئاو و خاک و نیشتمانەیە کە لە سەر پاراستنی شوناس و هۆوییەتی نەتەوەکەیان لەلایەن کۆماری ئیسلامی و کوردنەویستانەوە خوێنیان ڕژایە سەر خاک و شەقامی پیرۆزی کوردستان. هەر بۆیە لەمڕۆژەدا هەم دەبێ لە بەرانبەر ڕوحی نەسرەوتووی گشت شەهیدانی کۆمار و کوردستان و بەتایبەت شەهیدانی شۆڕشی ژینا، ژن، ژیان، ئازادی و بنەماڵەی خۆڕاگر و سەربەرزی ئەو شەهیدانە سەری ڕێز و کڕنۆش دابنوێنین و، هەم دەبێ وێڕای سەردانکردنی گڵکۆی پیرۆزی شەهیدان، بنەماڵە سەربەرزەکانیان بەسەر کەینەوە و عەهد و پەیمانیان دەگەڵ نوێ بکەینەوە هەتا ئەوکاتەی ئاوات و ئارەزووی وەدینەهاتووی تێکڕای شەهیدان و لە سەرووی کاروانی شەهیدانەوە قازی محەممەد و دکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی وەدی نەهێنین، لە خەبات و بەرخۆدان نەوەستین. پێیان بڵێین تا ئۆخژن نەخەینە نێو دڵی دایکان و باوکانی جەرگسووتاو و خوشکانی ڕەشپۆش خەبات و بەرخۆدان هەر بەردەوامە. ئەو مەشخەڵەی بە بەهایەکی زۆر، واتە بە خوێنی گشت شەهیدان و بەتایبەت شەهیدانی ڕاپەڕینی ژن، ژیان، ئازادی داگیرساوە نەهێڵین بکوژێتەوە و بە گەشاوەیی بیگەیەنینە مەقسەد.

بنەماڵەی رووسووری شەهیدان!

سەرقافلەی کاروانی شەهیدان قازی محەممەدی نەمر لە ماوەی دامەزرانی کۆماردا زۆر دەسکەوتی بەنرخی بۆ گەلی کورد دەستەبەر کرد. مخابن تەمەنی کۆمار زۆر کەم بوو و نەکرا کورد لە سێبەری ئەو دەستکەوتانەدا بحەسێتەوە. بەشێک لەو دەستکەوتانە بریتی بوون لە: بەفەرمی ناساندنی زمانی کوردی و بەکارهێنانی لە قوتابخانەکان و لە ئیدارەکانی کوردستاندا، پێکهێنانی سوپای کوردستان، ناردنی خوێندکار بۆ خوێندن بۆ وڵاتانی دی، گرینگیدان بە ژنان و بەشداریدانیان لە کاروبارە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان، گرینگیدان بە چاپەمەنی و ڕادەربڕینی ئازاد و ئاوردانەوە لە نووسەران و شاعیران و گەلێک دەسکەوتی دیکە. قازی محەممەد گەلێک نەریت و نۆرمی پڕ بایەخی لە کوردستان کردە باو و لەژێر تیشکی ئەو نۆرمە جوانانەدا، بەرچاوڕوونی دا بە گەلی کورد کە دەبێ چارەنووسی خۆی بە دەستەوە بگرێ و وەک نەتەوە بەختەوەر و سەربەستەکانی جیهان خاوەن زمان و کولتوور و خاوەن سەروەری و کیان و نیشتیمانی خۆی بێ.

بەڵام ڕێژیمە سەرەڕۆکان و نەیارانی نێوخۆیی و دەرەوە چاوی دیتنی دەستکەوتەکانی کۆماری کوردستانیان نەبوو، هەر بۆیە محەممەدڕەزا شا فەرمانی گرتن و ئێعدامی قازی محەممەد و هاوڕێیانی دا و پاش دادگاییەکی ڕواڵەتی لە ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ی هەتاوی لە مەیدانی چوارچرای مهاباد لە سێدارەی دان. شا پێی‌وابوو بە لێدانی سەری ڕێبەرێک، نەتەوەیەک لە ڕیشە وشک دەکات و پرس و مافخوازیی ئەو نەتەوەیە لە کوردستان بنبڕ دەکات. بەڵام نەیزانی نەتەوە نامری و ریشەی لەسەر خوێنی شەهیدان دەڕوێتەوە. کورد بەم کارەساتە ناجوانمێرانەیە بە چۆک دانایە و هەمیشە ڕاوەستاو و لەسەر پێ دەمێنێ و ڕێگا و ڕێبازی مەزنپیاوانی وەک قازییەکان و ڕێبەرەکانی دیکەی کورد درێژە دەدا.

خەڵکی خەباتکار و هەمیشە لە مەیدانی کوردستان!
ژنان و لاوانی ژیر و ئازادیخواز!

لە کاتێکدا یادی شەهیدانی سەربەرز و ڕووسووری کوردستان دەکەینەوە کە بێزارییەکی گشتگیری سەرانسەری و نێونەتەوەیی لەدژی ڕێژیمی جینایەتکار و سەرکوتکەری کۆماری ئیسلامی لە ئارادایە و پتر لە هەر کاتێک ئیعتبار و متمانەی ڕێژیم لە نێوخۆی وڵات و لە ئاست نێودەوڵەتیدا کەوتووەتە ژێر پرسیار. پارەکە چەخماخەی هەڵایساندنی ئاگری ڕاپەرین بە کوشتنی ژینا ئەمینی، کچە کوردی سەقزی بە دەست گەشتی ئیرشاد لە تاران لێی درا و ئاگرەکەی لە کوردستان گەشاوە و پاش چەند ڕۆژ بڵێسەی ئەو ئاگرە سەرانسەری کوردستان و ئێرانی داگرت. نەوەی نوێ بوێرانە و وشیارانە و بە هەست بە بەرپرسایەتیکردنەوە شەقامەکانیان تەنی و قینی پەنگخواردوی ٤٥ ساڵ نەهامەتی و ڕۆژڕەشیان بە ڕێژیم ڕشت و ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییان لە ڕادەبەدەر نیگەران و تووشی سەرلێشێواوی کرد. ڕێژیم بە هۆی دەست و پێوەندەکانییەوە هەوسارپچڕاوانە و نامرۆڤانە کەوتنە نێو ئاپۆرای خەڵکی تووڕە و ناڕازی لە دەسەڵات و، بە هەر شێوەیەک کە بۆیان لوا دەستیان نەپاراست و دەستڕێژیان لە ڕیزی یەکگرتووی خەڵک دەکرد و قەڵافەتی ژنان و پیاوانی مافویستیان خستە سەر ئەرز. ژمارەیەکی یەکجار زۆر لە ڕۆڵەکانی گەلی کورد و گەلانی دیکەی ئێران بە تایبەت گەلی بەلووچ شەهید و بریندار کران و ئەوجار بە شێوەیەکی دڕندانە کەوتنە گیانی خەڵک و ژمارەیەکی زۆر لە کوڕان و کیژان دەسبەسەر کران و خرانە زیندان و ژێر سەختترین ئەشکنجە و بەشێکیان ئێعدام کران و بەسی زۆریشیان حوکمی زیندانی درێژخایەنیان بە سەردا سەپا.

ئێستا کە ساڵ و نیوێک لە ڕاپەرینی نوێی گەلانی ئێران تێ‌دەپەڕێ، کۆماری ئیسلامی لەلای بیروڕای نێودەوڵەتی و وڵاتان نەکهەر بێزراوە، بەڵکوو بەردەوام و بەجیدی خراوەرە ژێر قورسترین گەمارۆی ئابووری و سیاسی. ژنان، سیاسەتمەداران، هونەرمەندان، نووسەران و کەسایەتییە نێودەوڵەتییەکان بە شێوەی جۆراوجۆر بە هۆی نەپاراستنی بە گشتی مافی مرۆڤ و ڕێوشوێنە ئەخلاقییەکان و بە تایبەت ئێعدامی زۆر و زەوەندی لاوان، بەدژی کۆماری ئیسلامی دەنگیان بەرز کردوتەوە و نارەزایەتی توندیان دەربریوە. دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بە بێگوێدان بەو ئێعترازانە، بەردەوام سەرکوت و ئێعدامی خەڵک درێژە دەدا. ئەو ڕەفتارە دژی‌مرۆڤانەی ڕێژیم نە تەنیا نەیتوانیوە پاشەکشە بە خەڵک بکەن، بەڵکوو ژنان و لاوانی بوێر و خۆڕاگری کوردستانی سوورتر و یەکگرتووتر کردوە. هەر وەک بۆ پێشوازیکردن و ڕێزگرتن لە چوارشەممەسووری و نەورۆزی پیرۆزی مەشخەڵانی ٢٧٢٤ی کوردی بە جلوبەرگی ئاڵاووالای کوردی و جامانە و هەوری و هەڵپەڕین و شایکردن شکۆی خەڵکمان لە شەقامی شار و گوندەکانی کوردستاندا دیت کە چۆن دیسان بە شکۆی خۆیان ترسیان خستە دڵی حاکمانی ئێران و سەلماندیان تا سەرکەوتن و وەدیهێنانی ئاوات و ئارەزووی شەهیدانی لە خوێندا شەڵاڵی شەقامەکان، ژن، ژیان، ئازادی و گشت شەهیدانی گەل مەیدان چۆڵ ناکەن و شکۆی شەقام ئاوەدان ڕادەگرن و بەردەوام دەبن تا ڕووخانی یەکجارەکی.

خەڵکی ئازادیخواز و نیشتمانپەروەر و ڕاوەستاوی کوردستان!
گەلانی یەکگرتوو و ڕاپەریوی ئێران!

گەلانی وەزاڵەهاتووی ئێران بە ئیرادە و هەوڵ و تێکۆشانی خۆیان ئۆتۆریتە و هەیکەلی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییان لە ڕادەی نێودەوڵەتی و نێوخۆییدا تێکشکاندوە و مەشرووعییەتیان هێناوەتە ژێر پرسیار و تا سەر لێواری ڕووخانیان بردوە. گەلانی ئێران بڕیاریان داوە تا خەونە جوانەکانی گشت شەهیدان و شۆڕشی ژینا وەدی نەهێنن لە خەبات و بەرخۆدان نەوەستن و ڕەوتی خەبات و بەربەرەکانی لە شەقامەکانی کوردستان هەر بەردەوام بێ. بەڵێنی مانەوە و ڕاوەستان بە بنەماڵەی شەهیدانی بزووتنەوە و بە گشتی شەهیدانی خەباتی شەقام و گشت زیندانیانی سیاسی دەدەن، پەیمانی وەفاداری و ئەمەگناسیی خۆیان دەگەڵ ڕوحی پاکی قازی محەممەد و هاوڕێیانی کە ئازایانە و جوانمێرانە چوونە بن داری ئێعدام و هەموو شەهیدانی بزووتنەوەی ئازادیخوازانە و لاوانی نیو سیاچاڵەکان و لاوانی لە خوێندا شەڵاڵی شەقامەکان نوێ دەکەینەوە و ڕێگایان درێژە دەدەین.

لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوە، ڕۆژی شەهیدانی کوردستان سڵاو و حورمەت دەنێرین بۆ ڕەوانی تێکڕای شەهیدانی شاخ و شەقام و لە بەرانبەر ڕوحی پاکی ئەو شۆڕەسوارە لە خوێندا شەڵالانە و لە بەرانبەر بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان سەری ڕێز و ئێحترام دادەنوێنین و پێیان دەڵێین تا خەونی ڕۆڵەکانیان وەدی نەهێنین ڕاناوەستین؛ وچان نادەین و ڕێگایان درێژە دەدەین هەتا سەرکەوتن.

سڵاو لە گیانی پاکی سەروەری شەهید قازی محەممەدی نەمر و هاوڕێیانی!

سڵاو لە گشت شەهیدانی خەباتی شاخ و شار!

سڵاو لە گەلانی ئازادیخواز و خەڵکی ئازا و بوێری سەر شەقامەکان!

سڵاو لە بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان و زیندانیانی سیاسی!

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
ناوەندی کاروباری کۆمەڵایەتی
٨ی خاکەلێوەی١٤٠٣ی هەتاوی

ئاسوودە بنوو حەزرەتی پێشەوا!

ڕەزا دانشجوو

گێڕانەوەی یەکەم

پێشەوا لە نامەحکەمەی پەهلەویدا خەریکی شیکردنەوەی ڕاستییە حاشاهەڵنەگرەکانی کۆمارە. پێشەوا ئاگادار لە ئاکامی مەحکەمە گاڵتەجاڕییەکەی پەهلەوی بۆ مێژوو قسە دەکات نەک بۆ ڕزگاربوونی خۆی! بۆ کەسێک کە بە چاوێکی کراوەوە چووبێتە پێشوازی مردن، هەوڵدان بۆ مانەوە بێمانایە. پێشەوا ئاگادار لە بارودۆخی نەگونجاوی ئێران و دەسەڵاتی گەندەڵی پەهلەوی باشتر لە هەر کەسێکیتر دەیزانی کە هەمان ڕۆژ کە کۆماری کوردستانی لە چوارچرا ڕاگەیاند حوکمی لەسێدارەدانی خۆی واژۆ کردوە. مانەوە و تەسلیمبوونی پێشەوا هەوڵێک نەبوو بۆ ڕزگارکردنی ژیانی خۆی، بەڵکوو تێکۆشانێک بوو بۆ ڕێگریکردن لە کۆمەڵکوژی گەلەکەی و پاراستنی نەمامی تازەچێندراوی ناسیۆنالیزمی کوردی. نەمامێک کە تەمەنی کەمتر لە ساڵێک بوو و هێرشی با و باران دەیتوانی بە مانای لەنێوچوونی بێت.

دەڵێن هێزەکانی حکوومەتی ناوەندی هێشتا دەروازەکانی تارانیان بۆ سەرکوتکردنی کۆماری ئازەربایجان بەجێنەهێشتبوو، "جەعفەر پیشەوەری" پەنای بو یەکیەتیی سۆڤیەت برد و لەوێ نیشتەجێ بوو! پێچەوانە کاتێک تاقمێک لە کەسانی نزیک لە پێشەوا داوایان لێ کرد کە ئەویش زێد و نیشتیمانی خۆی بەجێ بهێڵێت و پەنا بۆ باقرۆف ببات، پێشەوا زۆر بە تووڕەییەوە وەڵامی دایەوە: "هەرکەس دەترسێ و نایهەوێت بمێنێتەوە خۆی ڕزگار کات و بڕوات، بەڵام ئەمن هەرگیز خەڵک و نیشتمانم بەتەنیا جێ ناهێڵێم". هەڵبژاردەی پێشەوا مانەوە بوو. ئەمە ڕێبازی بوو، خەونەکانی پێشەوا بۆ کوردستان بە دامەزراندنی کۆماری کوردستان تازە دەستی پێ کردبوو، ئامانجی پێشەوا زۆر گەورەتر لەوە بوو، ئەو هەر لە دەسپێکی ڕاگەیاندنی کۆماردا دەیزانی ڕەنگە ڕووبەڕووی چ چارەنووسێک بێتەوە، بەڵام هەنگاوەکانی پێشەوا چیایی بوون.

کچی پێشەوا دەگێڕێتەوە: "هەندێکجار دایکم نیگەران لە داهاتووی خۆی و منداڵەکان نارەزایی بەرانبەر بە باوکم دەربڕی و دەیگووت: دەزانی دوای تۆ چی بەسەر ئەم منداڵە بێتاوانانەدا دێت؟" پێشەوا لە وەڵامدا دەیگووت: چاوەڕێی ئەوە مەکە لەپێناو منداڵەکانم پشت لە گەلەکەم بکەم!" باخەوانێکی لەسەرەخۆ و ساحێب سەبر کە باوەڕ و ئیمانی بە کارەکەی هەیە و بەبێ ترس لە ئافات و سەرما و بەستەڵەک چاوەڕێی گەورەبوونی ئەو نەمامەیە کە خۆی چاندوویەتی. نهێنیی مانەوەی پێشەوا لە دڵی خەڵکەکەی و نیشتیمانی، باوەڕ بە خۆبوون و ڕێگا و ڕێبازی هەڵبژێردراوی و سووربوون لەسەر بیروباوەڕەکانی بوو. بێگومان ئەگەر پێشەوا لە کوردستان نەمابایەوە و پەنای بۆ یەکیەتیی سۆڤیەت بردبا، نە ناوێک لە پێشەوا لەنێو کورددا و نە هیچ شتێک لە ناسیۆنالیزمی کوردی دەماوە. پێشەوا و کۆماری کوردستان وەرچەرخانێکی مێژوویی لە ڕێبازی ناسیۆنالیزم کوردییە. دامەزراندنی حیزب و تێپەڕاندنی تاقمێک ئاستەنگ و بیروباوەڕی نادروست وەک عەشیرەگەرایی دامەزراندنی ڕۆژنامە و یەکیەتیی ژنان هەنگاوگەلێکی گەورە بوون لە پرۆسەی مۆدێرنیزەکردنی بیری هاوبەش لە کوردستاندا.

خاڵێکی گرنگی تر لە سەردەمی پێشەوادا ڕێزگرتن لە بیروباوەڕی ئایینی خەڵک هاوکات لەگەڵ باوەڕ بە جودایی ئایین لە سیاسەت بوو، ئەمەش وای کرد پێچەوانەی بانگەشەی درۆ و پڕۆپاگەندەی فاشیزمی فارسی هیچ لێکچوونێکی لەگەڵ بزووتنەوەی کۆمۆنیستی نەبێت. ئەو ڕۆژەی پێشەوا لە چوارچرا لەم شوێنەی کە ماوەیەک لەوەی پێش کۆماری ڕاگەیاند لەسێدارە درا، تەنیا شتێک کە بیری لێ نەدەکردەوە خۆی بوو! پێشەوا بە دڵێکی ئارامەوە ماڵئاوایی لە کوردستان کرد، چونکە دەیزانی بە مردنی خەڵکەکەی لە کۆمەڵکوژیی داگیرکەر پارێزراو دەبێت. پێشەوا دڵنیا بوو هیچ شتێک ناگەڕێتەوە پێش سەردەمی کۆمار و ئەم ڕێگا ڕزگارکەرەی کە ئەو دەستی پێ کردوە و ڕچەی شکاندوە، ڕۆژێک دەگاتە شوێنی مەبەست.

گێڕانەوەی دووەم

باوکی شەهید کۆمار دەرئوفتادە یەکێک لە شەهیدانی شۆڕشی ژینا، لە کاتێکدا شەهیدبوونی کورە تازەلاوەکەی دڵی هەرکەسێکی خاوەن شەرەفی ئازار دەدات، بە سەبرتر لە جاران، بە ئیرادەیەکی پتەو، دەڵێت: ناوی کوڕەکەی کە لە ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژ، ساڵیادی دامەزراندنی حیزبی دیموکرات، لە دایک بووە بۆ ڕێزگرتن لەم ڕۆژە مێژوویيە ناو ناوە "کۆمار" و، ئێستاش شانازی دەکات کوڕەکەی هەر لەم ڕێبازەدا شەهید بووە. سەرسوڕهێنەرە! دوای نزیکەی هەشتا ساڵ بەسەر ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان و لەسێدارەدانی پێشەوا، ئێستا باوکێک کورە ڕەشیدەکەی و گەورەترین سەرمایەی ژیانی پێشکەشی ڕێبازی پێشەوا و ئازادی کوردستان دەکات.

باوکی شەهید فەریدون ئەحمەدی لە سەقز بەبێ ئەوەی گلەیی لە کەس بکات خەریکی هەڵقەندنی گۆری کوڕە خۆشەویستەکەیەتی. لەجیاتی گریان و ماتەمین باس لە پێویستی یەکگرتن و درێژەدان بە خەبات دەکات، داوای یەکگرتوویی لە خەڵک دەکات بۆ ئەوەی ئەم ناعەداڵەتی و کۆنەپەرستییە نەمێنێت و کۆتایی پێ بێت.

شەهید شەهریار محەممەدی لە تەنیشت جەستەی بێگیانی شەهید محەممەد حەسەنزادە دانیشتووە، بۆ هاوسەنگەرە شەهیدەکەی نائارامە، شەهریار تاکەڕێگا و بژاردەی مومکین درێژەدان بە خەبات و بەرخۆدان دەزانێت. شەهریار هەرگیز هاوڕێکەی بە تەنیا جێ نەهێشتوە و هەرگیز بە تەنیا جێی ناهێڵێت. ئەو دڵنیایە مرۆڤ بۆ بەدیهێنانی ئازادی، دەبێت باجەکەی بدات، و بەبێ بەرخۆدان و شەهیدبوون ناتوانرێت ئازادی بەدەست بهێنرێت.

گێڕانەوەی سێیەم

نەورۆز و کوردستان دوو هاوڕێی لەمێژینەن. نەورۆز ئەم وڵاتەی زۆر خۆش دەوێت، کەس وەک کورد ڕێزی لێ ناگرێت، کەس وەک کورد چاوەڕوانی هاتنی ناکات. کورد ساڵانێکە چاوەڕێی ڕووداوێکی گرنگە لە نەورۆز. ساڵانێکی زۆرە کورد خەون بە نەورۆزێکەوە ئەبینێت، نەورۆزی ڕزگاری و نەورۆزی بێ داگیرکەر. کوردستان پڕە لە گۆرانی و داهێنان، گەنجانی کورد دەست لە نێو دەستی یەکتر کاتی نەورۆز بە پانتایی جوغرافیای کوردستان گۆرانی ڕزگاری دەڵێنەوە. بۆ کورد هەڵپەڕکێ و ڕەشبەڵەک چیرۆکێکی جیاوازە و دەکرێ کتێبێکی چەند سەد لاپەڕەیی لەسەر هەڵپەڕکێ بنووسرێت.

نەورۆز و هەڵپەڕکێ ناسنامەی کورد و کوردستانن. لە هەر شوێنێک نەورۆز و هەڵپەڕکێ هەبێت، بێگومان کورد لەوێیە یان سەردەمێک لەوێ بووە. بەڵام نەورۆزی ئەمساڵ زۆر جیاوازە و خوێنێکی تازە ڕژاوەتە نێو دەمارەکانی جەستەی ماندووی نەورۆزەوە. هەموو شتێک بۆنی تازەیی لێ دێت. ئەمجارە دەسماڵی چۆپی لە دەست بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدانە، پێویستە هەموو لەگەڵ سەرچۆپی هەماهەنگ بن. ئێستا مەشخەڵ لە دەستی ئەو کەسانەدایە کە زیاتر لە هەموو کەس ئاگاداری چونیەتیی ڕێگاکەن و هەڵدێرەکان باش دەناسن. دەزانن بۆ لەنێوبردنی تاریکی و گەیشتن بە ڕووناکی دەبێت چی بکرێت. پڕن لە ئیرادە و کۆڵنەدان! داخ لە دڵ، بەڵام پڕ لە سەبر و خۆڕاگر بۆ گەیشتن بە لوتکە و ئامانجی کوتایی.

لە بەهار هەتا بەهار

ئەو نەمامەی کە پێشەوای نەمر نزیکەی هەشتا ساڵ لەمەوبەر بە باوەڕ و ئیمان بە ئامانجەکانی و داهاتوو و ڕزگاریی گەلی کورد ناشتبووی، ئێستا بووە بە درەختێکی بەهێز. درەختێک کە ڕەگ و ڕیشەی بە پانتایی جوغرافیای بەندکراوی کوردستان لە ئاگرییەوە تا داڵاهۆ بڵاو بووەتەوە. نەمامێک کە بە خوێنی پاکی هەزاران شەهیدی کوردستان پاراو کراوە. ئەوانەی خەونی بڕینی ئەم دارە دەبینی، ئێستا زیاتر لە جاران بۆیان دەرکەوتوە کە بڕینی ئەم پیرەدارە کاری وان نییە. لە سێبەری ئەو بزووتنەوە مەزنەی کە پێشەوا بەردی بناغەی دانا، ئێستا نەک هەر نەمامەکە بۆتە دارێکی زەبەلاح، بەڵکوو لە سایەی فێرکارییەکانی جەنابی سەرکردە، کوردستان پڕ بووە لە باخەوانی باوەڕمەند و لەسەرخۆ کە بۆ پەسەندکردنی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازیی ڕۆژهەڵات ئامادەی هەموو جۆرە گیانفیداییین بیر و هزری پێشەوا لە هەموو شوێنێکی کوردستاندا بە شێوەیەکی سەرسووڕهێنەر بڵاوبووەتەوە، ئێستا باوکان و دایکانی کوردستان، قوتابیانی بەئەمەگی قوتابخانەی پێشەوا، شانۆگەر و سەرکردەی مەیدانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی ڕۆژهەڵاتن.

لە ساڵیادی هەڵفڕینی باڵندە ئێسکسووکەی ئاسمانی کوردستان، خەڵک دەستە دەستە سەردانی. گڵکۆی شەهیدانی ڕێبازی ڕزگاری دەکەن دەکەن و بە پێشکەشکردنی چەپکەگوڵ پەیمان نوێ دەکەنەوە کە تا هەمیشە درێژەدەری ڕێگایان بن.

پەرۆش مەبە، جەنابی پێشەوا! دوای ڕۆیشتنت خەڵکی وڵاتەکەت بۆ ساتێکیش گومانیان لە ڕاستی و دروستیی ڕێبازەکەت نەکرد، کوردستانیان تا هەمیشە درێژەدەری ڕێگای بەڕێزتانن. پەرۆش کوردستان مەبە جەنابی پێشەوا! کۆماری کوردستان هەر زیندووە، زیندووتر لە هەموو کاتێک لە دڵی میلیۆنان کورد لە سەرانسەری ئەم جوغرافیای بەندکراوە، لە هەمیشە پڕ شکۆتر و پڕ بایەختر.

جەنابی پێشەوا! ئێستا ژنانی کوردستان بوونەتە مەشخەڵ هەڵگری بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی ڕۆژهەڵات، خەونەکانتان خەریکن دێنە دی، ئێستا ژنانی کورد ئیلهامبەخشن و بەڵێنی ئازادی دەدەن.

ئاسودە بنوو جەنابی پێشەوا! کوردستان لە ڕێڕەوی ڕاسپاردەکانی بەڕێزتان خەریکی گەیشتن بە ڕزگارییە. ئاسودە بنوو گەورەم کە کوردستان لەسەر هەست و بەخەبەرە.

***

سپێدەی هومێد لە بوومەلێڵی خەم و بێدەرەتانیدا

ئاشق ئیسماعیلی

بەرەبەیانیی ڕۆژی دەی خاکەلێوەی ساڵی ١٣٢٦ی هەتاوی، ئەوکاتەی سپێدە وردە وردە پاشەکشەی بە تاریکی دەکرد و ڕووناکی بەرەبەرە لووتکەی چیای "زاواوبووک" و "قوڵقوڵاغ"ی لە ئامێز دەگرت، پارێزەرانی سەرەڕۆیی و کۆنەپەرستی، داری بێدادییان لە مەیدانی چوارچرای مەهاباد، پێتەختی کۆمارە ناکامەکەی کوردستان چەقاند و پێشەوا قازی، سەرکۆماری کوردستان، حەمەحوسێنی سەیفی قازی، وەزیری بەرگریی ئەو کۆمارە و سەدری قازی، نوێنەری کوردستان لە مەجلیسی ئەوکاتی ئێرانیان لە سێدارە دا.

پێشەوای گەورەی کوردستان کە بەڵێنی دابوو خۆی لە ڕێگای ئامانجی نەتەوەکەی و پارێزگاریکردن لە گیان و ماڵ و منداڵی هاونیشتمانانی بکاتە قوربانی، لەژێر داری ئیعدام دا، دوو مەبەستی لە چەند وشە دا بەیان کرد، کە مانایەکی بەرینیان لە خۆیاندا حەشار دابوو.

ڕەنگە ئەوکات و لەو هەلومەرجە دژوار و سامناکەدا کە کۆمار ڕووخابوو، بزووتنەوەی کورد کارەساتێکی ئاوا جەرگبڕی بە سەر هاتبوو و دوژمن خۆی لە لووتکەی سەرکەوتندا دەدی، مانا و نێوەڕۆکی ئەو وتانە بۆ یار و نەیار زۆر دیار و بەرچاو نەبوون. بەڵام تێپەڕینی زەمان، هەوراز و نشێوەکانی قۆناخەکانی خەبات و سەرەنجام هەستانەوەی بزووتنەوەی ڕەوای نەتەوایەتیی کورد لە هەموو پارچەکانی کوردستان، نێوەڕۆکی ئەو وتانەی پێشەوا قازی‌یان باشتر ڕوون کردەوە و دەرکەوت کە ئەو مرۆڤە مەزنەی مێژووی کوردستان، لەو کاتەدا کە دێوەزمەی مەرگی لە بەرانبەر خۆیدا دیوە، مەبەستی لە دەربڕینی ئەو وتانە، دروشمدان نەبووە و پێشبینییەکی کردوە، کە دواتر بەتەواوی ڕاستبوونی دەرکەوتوە.

پێشەوا فەرمووی: **"ئێوە بە لە سێدارەدانی من هەر قازی محەممەدێک دەکوژن، بەڵام ئەوەتان لە بیر نییە کە هەر تاکێکی نەتەوەی کورد قازی محەممەدێکە و ڕێگای ئەو خەباتە درێژە دەدات."**

لە ڕاستیشدا هەر وا بوو. ئەمڕۆ، زیاتر لە حەوت دەیە دوای شەهیدبوونی پێشەوا، دەبینین بیری قازی و ئامانجی قازی، لە مێشک، هەڵسوکەوت، بزووتنەوە و خەباتی بە میلیۆنان ڕۆڵەی گەلی کورددا زیندوو ماوەتەوە و ئەو ئاڵایەش کە بە دەستی ئەو و هاوبیرانی هەڵکرا، لە دەستی ڕێبوارانی ڕێگای ڕزگاریی نەتەوەی کورددا دەشەکێتەوە.

پاشان کاتێک ویستیان چاوی ببەستن و قوڵفی تەنافی سێدارەی بخەنە ئەستۆی، فەرمووی: **"ئەی خاینان، من لە حاست نەتەوە و نیشتمانمدا شەرمەندە نیم کە چاوم ببەستن، بەڵکوو سەربەرزم و دەمەوێ لە دوایین ساتەکانی ژیانمدا لە سپێدەی بەرەبەیانی ئاسۆی نیشتمانی جوانم بڕوانم و ببینم چۆن دڕ بە تاریکی دەدا. بژی نەتەوەی کورد، بژی ڕزگاریی کوردستان!"**

ئەو وتەبەرزە پڕهەست و بوێرانەیە ئەوەندە بەهێز بوو، کە سامی تەناف و داری بەزاند. ڕوحی پێشەوا لە گەڵ جیهانی هەرمان تێکەڵ بوو. هەر لەو کاتەدا شنەیەکی نەرمی بەهاری لە "کلکەی خەزایی" و "مەحموودکان"ەوە هەڵیکردێ و دوای ئەوەی خۆی بە بۆن و بەرامەی وەنەوشەکانی دەم جۆگەکانی "باغی گوڵان" بۆنخۆش کرد، لە مەیدانی "چوارچرا" سەروڕووی سێ سەرداری سەربەرزی سەرداری لاواندەوە، پاشان بە پانایی مەهاباد و کوردستاندا بڵاو بۆوە و، خۆی بە هەموو ماڵە کوردێکدا کرد و تۆوی هومێد بە هەستانەوە و هیوا بە ڕزگاریی کوردستانی لە دڵی کوڕان و کچانی کورددا چاند.

لە ڕۆژی دوای ئەو کارەساتەوە، بەیانان، خۆر، کاتێک لە سەری "داشامەجید"ەوە دەردەکەوێ، پاش ئەوەی سڵاوێک لە تاقەداری دوشداماوی تازیەدار دەکا و شەبەقی زێڕینی خۆی بە سەر "چوارچرا"، شوێنی ماڵ و بارەگای حکوومەتی پێشەوا و شەقام و گەڕەکەکانی پێتەختی کۆماردا بڵاو دەکاتەوە، بەرەبەرە ڕووپۆشی سێبەر لە سەر گڵکۆی سەرکۆمار لادەدا، کڕنۆش بۆ مەزاری زیارەتگەی میلیۆنان ئۆگر و ڕێبواری ڕێگای دەبا و پاشان نێوەڕۆکی پەیامەکەی پێشەوا لە توێی تیشکی گەرمی خۆی دا بڵاو دەکاتەوە کە:

"تاریکی ناتوانێ هەتا سەر بێ و سەرکەوتن سەرەنجام بۆ ڕووناکی دەبێ" یان: **"زستان هەرچەندە تووش و تەمەندرێژیش بێ، سەرەنجامی هەر نابوودی و چۆڵکردنی ڕێگا و بەجێهێشتنی جێگا بۆ سوپای بەهارە!"**

ئێستا، وەک ئاماژەمان پێ کرد، دوای تێپەڕینی ٧٨ ساڵ بەسەر جوانەمەرگبوونی کۆمار و شەهیدکرانی پێشەوا قازی و هاوڕێیانیدا، بەڕوونی دەرکەوتوە کە سەرەڕای ئەوپەڕی زەبروزەنگی دوژمنان، بیری ڕزگاریی کورد و کوردستان نەک هەر لەکەمیی نەداوە و هەروا زیندووە، بەڵکوو ڕۆژبەڕۆژ لەگەشەکردنی زیاتردایە و تێکۆشەرانی کورد لە هەموو شوێنەکانی کوردستان بە دەرسوەرگرتن لە مێژوو و بەکەلکوەرگرتن لە زۆر شێوەی نوێ، تێ‌دەکۆشن و ئاڵای خەباتی ڕزگاریخوازانەیان بەرز ڕاگرتوە.

لە نەورۆزی ئەمساڵدا و لە ساڵوەگەڕی لەسێدارەدرانی پێشەوا قازیدا، لە سەرانسەری ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە ماکۆوە تا ئیلام، میلیۆنان مەشخەڵی ئاگرین کە بەڕوونی ڕەنگدانەوەی ویست و ئامانجی ڕزگارین، لە دەستی نەوەی نوێی نەتەوەکەماندا دەدرەوشێنەوە و میلیۆنان ڕێبواری ڕێگای پێشەوای نەمر، لە ڕۆژی دەی خاکەلێوە و یادکردنەوەی ئەو کەسایەتییە مەزنە دا، دەڵێن:

"بەڵێ، تۆ شەهید بووی، کورد ما
تێکۆشان و دەستوبرد ما

کوورەی خەبات نەکوژایەوە
ڕابوون هەرگیز نەبڕایەوە

ئەو دەرسەی بە کوردت داوە
لەبیر ڕۆڵەکانت ماوە

بۆتە خوێنی نێو دەماریان
بۆتە دروشم و هاواریان

هێز دەبەخشێ بە هەنگاویان
ڕووناکی دەدا بە چاویان

فێریان دەکا ڕێ ون نەکەن
متمانە بە دوژمن نەکەن

ئێستا لە هەموو کوردستان
مەڵبەندی خەبات و هەستان

ئاڵات جەنابی سەرکۆمار
هەڵدەدرێ لە دێهات و شار

بە دەست ئاشقانی ڕێتەوە
هەر بەرزە و دەشەکێتەوە"

گوتاری نەتەوەیی ئێمە و ئالنگارییەکانی بەردەمی (٢-٢)

(وتوویژ لەگەڵ د. ئاسۆ حەسەنزادە، مافناس و مامۆستای زانکۆ)

ئاماژە:"کوردکاناڵ" لە دیدارێکی تایبەتدا بۆ باس لەسەر پرسێکی هەستیار وتوویژێکی لەگەڵ د. ئاسۆ حەسەنزادە، تێکۆشەری سیاسی و مامۆستای زانکۆ پێک هێنا. تەوەری ئەم باسە گرینگە گوتاری نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دوورەدیمەن و بۆشاییەکانی نێو ئەو گوتارە سیاسییە و دۆخی خەباتی کورد لە ئێران بوو. "کوردستان" ئەم دیمانەیەی پیادە کردوە و پاش ئێدیت کرانی لەلایەن د. ئاسۆوە، لە دوو بەشدا بۆ خوێنەرانی دەگوازێتەوە. لە بەشی یەکەمی ئەو دیمانەیەدا دوکتور ئاسۆ وڵامی کۆمەڵێک پرسیاری سەبارەت بە تایبەتمەندییەکانی گوتاری نەتەوایەتیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چۆنیەتیی شکڵگرتن و کەموکوڕییەکانی و هەروەها چەشنی مامەڵە لەگەڵ ڕوانگەی ئێرانییەکان دەرهەق بە مافەکانی کورد دایەوە. بەشی دووەم و کۆتایی ئەم دیمانەیە درێژەی هەمان باسە لە گۆشەنیگای نێوماڵی کورد لە ڕۆژهەڵاتەوە.

دیمانە: عەلی لەیلاخ

دوکتور با بگەڕێینەوە سەرەتاکانی شۆڕشی ژینا کە لەوکاتەدا کۆمەڵێک دیدار و چاوپێکەوتن لەنێوان ئەحزاب و بژاردەکانی کورد و فارسدا هەبوو. ڕاستە دەنگی سەربەخۆییخوازی کە جەنابت باست کرد مەشرووعیەتی هەیە، بەڵام لە لایەکی دیکەشەوە تۆ دەتهەوێ هەنگاو بە هەنگاو بچێتە پێش. ئایا ئەمە بەربەست ساز ناکا واتە ئایا دەکرێ هەم باس لە سەربەخۆیی بکەی و هەم بچیە نێو گەمەی سیاسی لە ئاستی ئێرانیدا. ئایا ئەمە هاودژی دروست ناکا؟

قسەی من ئەوە نیە کە دروشمی ئێستامان بۆ سەربەخۆییخوازی بگۆڕین. قسەی من ئەوەیە کە دەبێ گوتاری نەتەوایەتیمان باوەڕبەخۆتر و سەروەریخوازانە بێ. بۆ ئەوەش نابێ بابەتی سەربەخۆییخوازی وەک تابوویەک چاو لێ بکەین. وەک عەرزم کردی لە دنیای دێموکراتێکدا نموونەمان زۆرە کە حیزبێک جوداییخوازیشە و لە چوارچێوەی وڵاتەکەدا ئەندامیشی لە پەرلەمان هەیە و جاری وایە تەنانەت وەزیریشی هەیە. دێموکراسی ئەگەرچی مۆدێلی جیاوازی هەیە و سیستمی جۆراوجۆری سیاسیی لێ دەکەوێتەوە، بەڵام لە نێوەڕۆکدا جەوهەرێکی هاوبەشی هەیە. دیارە ئەمن لەگەڵ ئەوەش نیم کە بڵێین وەڵڵا ناو و شکڵی نیزامەکە هیچ گرینگ نیە. ڕاستە بە قەولی دوکتور قاسملوو ئەوەی بۆ ئێمە گرینگە نێوڕۆکە و نابێ فریوی ناو و شکڵ بخۆین. بەڵام ناو و شکڵی نیزام بێ دەرەنجامیش نین. بۆ نموونە ئەگەر سیستمێک ناوی سیستمی کۆماری بوو ڕەنگە کۆماری نەبێ، بەڵام ئەگەر ناوی کۆماری نەبوو، بەدڵنیاییەوە کۆماری نییە. دەبێ بزانین هەموو چەمکەکان و هەموو فۆرموولە سیاسییەکان ئاکام و دەرەنجامی خۆیان هەیە، واتە ئەگەر بەو ڕێگایەدا بڕۆی دەگەیتە ئەو نوختەیە، ئەگەر بەوی دیکەدا بڕۆی دەگەیتە نوختەیەکی دیکە. بۆیە لە بناغەوە ئەتۆ دەبێ بزانی داوای چی دەکەی و لایەنگری لە چ سیستمێکی سیاسی دەکەی. ڕاستە لە سیاسەتدا هەموو شتێک دەگەڕێتەوە سەر ڕێککەوتنی کۆتایی و دەنگی خەڵک بەڵام وەک خۆت هەتا ئاخری و دواتریش هەر دەبێ دیفاع لە مۆدیلەکەی خۆت بکەی، جا ئەوە لە بابەتی سێکۆلاریسمدا بێ، لە بابەتی چارەسەری پرسی نەتەوایەتیدا بێ، یان لە بابەتی مەسەلەکانی دیکەی پێوەندیدار بە بنەما و کۆڵەکەکانی دێموکراسی. ئێستا هیچ نەبووە، ئەتۆ نابێ واز لە هەموو شتێکی خۆت بێنی. بەتایبەتی لە شۆڕشی ژینادا کە لەلای ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی هێندێک جەمسەر و سێلێبێرتی لەپڕ بەرجەستە بوونەوە و هێندێک کەس پێیان وابوو دەبێ ئێمەش دەمودەست وەدوایان بکەوین، ئەوە شتێکی خراپە. سەبارەت بە پرسیارەکەشت، نەخێر هیچ هاودژی نیە، چونکە ئەوە زۆر نادێموکراتیکە کە لایەنی ئێرانی بە ئێمە بڵێ بە مەرجێک لەگەڵتان دادەنیشم کە ئەو دەنگانە کپ بکرێن کە داوای دەرچوون لە مەدار دەکەن! گرینگ ڕێککەوتنە لەسەر پلاتفۆرمێکی کۆتایی. لە یاریی سیاسیدا بە سوێند و نییەت هیچ ناکرێ، بەڵکوو بە گەرەنتی دەکرێ و بەرهەمی سازانەکە دەبێ گەرەنتیی بۆ دابنرێ. دەنا چ گەرەنتییەک هەیە کە مەسەلەن لایەنی بەرانبەریش بە قەولی فارس لە ژێری نادا. مادام وایە بۆ دەبێ ئێستا هیچ نەبووە ئەمن بڵێم باشە ئەو دەنگانەی داوای زیاتر لەوە دەکەن کە ئێمە نوێنەرایەتیی دەکەین، دەبێ کپ بکرێن. ئێمە لە ئێستادا هیچ ئامرازێکی ئەندازە گرتنی دەنگی سەربەخۆیی خوازی و دەنگی خۆشمانمان نییە، چونکە لەمێژە حیزبەکانمان ڕاستەوخۆ لە هیچ هەڵبژاردنێکدا بەشدار نەبوون هەتا بزانین خەڵک بەڕاستی لەگەڵ چیە. ئەمن پێم وایە هەم دەنگی سەربەخۆییخوازی کە دیارە دەنگێکی ڕێکخراو نییە و هەم وتاری سیاسیی ئێستامان ئەوەندە زەرفییەت و ئینعتافیان تێدا هەیە کە سەنتێزێکیان لێ دروست بکەین و بە کۆی ئەو دەنگانەماڵێکی تازە و سازوکارێکی تازەی گوتاری بنیات بنێین کە بۆ نموونە بتوانێ ببێتە جێگرەوەی ناوەندیی هاوکاری.

نوێنەرانی بیری ناسیۆنالیستیی ئێرانی کە لەڕاستیدا ناسیۆنالیزمی فارسە زۆر جار ناوی دوکتور قاسملوو دێنن کە کاتی خۆی گوتوویەتی کەس بە قەت ئێمە ئێرانی نییە. دەمهەوێ بپرسم غایەتی ئەندێشەی ڕێبەرێکی وەکوو دوکتور قاسملوو کە بەرپرسیارانە ڕێبەریی کردوە و جەنابیشت زۆر شارەزای ئەندێشەکانی ئەویت، چیە لەو بابەتە؟ ئەو ئێرانی بوونە لە ڕوانگەی ئەوەوە چۆن پێناسە دەکرێ، ئێران وەک جۆگرافیایەکی سیاسی یان وەک ناسنامەیەکی گشتییە؟

دوکتور قاسملوو کاریگەریی سەردەمی خۆی بەسەرەوە بووە و کەسێک نەبووە لە دەرەوەی کۆمەڵگە و سەردەمی خۆی هاتبێ. کەسێکی پراگماتیستیش بووە و یەکجار زۆر خەمی ئەوەی بووە ئەو تەزادە زاتییانەی مەسەلەی کورد پێیانەوە گرفتارە ئاشت بکاتەوە یان ئەو پارامێترە بێ ڕۆحمانەی واقعی سیاسی کە پرسی کوردیان دەور داوە، بیانگۆڕێ. بەڵام بۆ هەموو کەس ڕوونە کە خەسڵەتی نەتەوایەتی یەکجار لە بیر و کرداری سیاسیی دوکتور قاسملوودا بەرجەستە بووە، چ بە هۆی ئەو پاشخانەوە کە هەیبووە وەهەر لە گەنجییەوە دەبینین کە چ ئاکامگیرییەکی بۆ تێزی دوکتۆراکەی کردووە و چ دواتر کە ڕێبەرایەتیی بزوتنەوەی کردووە. جەوهەری باوەڕی دوکتور قاسملوو باوەڕێکی تۆخی نەتەوایەتییە کە بە زانستی خۆی تیۆریزەی کردوە و بە پرەنسیپی نوێی دیموکراتیک و ئینسانییش دەوڵەمەندی کردوە. ئەو هەم لە وتاریدا هەم لە هەڵسووکەوتی دا تەعبیری لە باوەڕبەخۆبوونێکی قووڵی کوردی کردوە. ئەوەش کە لە قۆناغێکی دیاریکراودا بۆ یارمەتی دان بە دروستبوونی بەستێنێکی گونجاوی سیاسی قسەیەکی کردوە، هیچ دژایەتیی لەگەڵ ئەو باوەڕە بەهێزە نەتەوایەتییە نییە. تازە هیچکام لە دەربرینەکانی دوکتور قاسملوو لەگەڵ ئەو دوورە دیمەنە متمانەبەخۆیە کوردییەی دژایەتیی نەبووە و باس و بابەتی ئێرانی بوونیش ڕاست بەو جۆرە بووە کە باست کرد، واتە ئێرانی بوون ئەو ئێرانی بوونە نییە کە دەسەڵاتی حاکم یا شۆڤنیستی فارس مەبەستیەتی، بەڵکوو ئەوە کە ئێمە لە جوغرافیایەک و لە قەوارەیەکی گشتیدا دەژین ئێمە کە ناوی ئێرانە. ئەو بابەتە بۆیە گرینگە کە ئێستا هێندێک لە ڕووناکبیرانیش دەرگیری ئەو باسە بوون کە ئایا کوردستان کۆلۆنییە یا نا. ئەگەر لەڕووی قانوونی نێونەتەوەییەوە بۆ بابەتەکە بچین، دەزانین کە مافی دیاریکردنی چارەنووسی گەلان لە یاسای نێونەتەوەییدا بە شێوەیەکی گشتی ڕاگەیەندراوە. بەڵام وەختی خۆی شتێک هەبوو بە ناوی تێستی 'ئاوی سوێر' دەیانگوت ئەو مافە تەنیا ئەو گەلانە دەگرێتەوە کە لەنێوان وان و دەسەڵاتی حاکم بەسەریاندا ئاوی سوێر واتە ئۆقیانووسەکان هەن، واتە دەسەڵاتێک چووە داگیری کردوون. دواتر ئەوە قبووڵ کرا کە ئەو گەلانەش کە حکوومەتێکی نادێموکراتیک و سەرکوتکەر حاکمییەتیان بەسەردا دەکا و ئاپارتایدی ئێتنیکییان بەسەر بەڕێوە دەبا، ئەوانەش مافی دیاریکردنی چارەنووسیان هەیە. تەنانەت دادگای لاهە ڕایگەیاند کە یاسای نێونەتەوەیی جیابوونەوەی گەلێک قەدەغە ناکا. ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەپێی ئەو پێوەر و پێناسە حقووقییە سەرەتاییە کۆلۆنی یان خاکێک نیە کە لەلایەن دەسەڵاتێکی ئیستعمارییەوە داگیر کرابێ، بەڵام لەڕووی گوتارییەوە دەتوانین هەم پشت بەو گەشەسەندنانەی یاسای نێونەتەوەیی ببەستین هەم بەتایبەتی بڵێین کە کوردستان مامەڵەی کۆلۆنیالیستیی لەگەڵ کراوە و سیاسەتی داگیرکارانەی لەسەر بەڕێوە دەچێ. مەبەستم ئەوەیە کە ئێمە دەتوانین لە مشت و مڕ لەگەڵ فارسەکان و باقی ئێرانییەکاندا هێندێک چەمک و بنەما بەکار بەرین کە ئەو دوورە دیمەنە ڕزگاریخوازانەیەی باسم کرد بپارێزێ.

ناوەندێکی وەکوو ناوەندی هاوکاری بە چ شێوەیەک دەتوانێ کۆمەڵێک خاڵی جەوهەریی نەگۆڕ کە وڵامدەری چاوەڕوانیی خەڵکی خۆی بێ پەسەند بکات بۆ ئەوە کە کورد بەو خاڵانەوە بچێتە سەر میزی وتوویژ؟ چونکە ئێستا خەڵکێکی زۆر هەیە نارازین و دەڵێن ئێمە لەڕادەبەدەر نەرمی دەنوێنین، بۆ نموونە ناوێرین لە مێدیایەکی فارسیدا بڵێین مافی خۆمانە ئەگەر جیاش ببینەوە یان ناوێرین بڵێین کوردستانمان هەیە ناوچەی کوردنشینمان نییە. بە ڕای جەنابت ناوەندێکی وا چۆناوچۆن دەتوانێ ئەو بابەتە چارەسەر بکا؟

هەر ئەو نموونانەی هێناتنەوە بە باشترین شێوە مەبەستەکەی من دەگەیەنێ. مەسەلە ئەوەیە ئێمە دەمانەوێ چ فەرهەنگێکی سیاسیی دیکە لە فەزای گشتیی کۆمەڵگەی ئێراندا زاڵ بکەین. بە دڵنیاییەوە ئێرانییەکان ئەوەمان بۆ دروست ناکەن. ئەو بەستێنە ئەتۆ دەبێ دروستی بکەی چونکە ئەتۆ غەدرت لێ کراوە، ئەتۆ ڕۆئیایەکی دیکەت هەیە و لایەنگری مۆدێلێکی دیکەی. ئەوەش ئالیەتی خۆی پێویستە. ئەگەر جەنابت هەتا ئێواری قسەی چاک بکەی و بەو جۆرە تەعبیر لە خواستی نەتەوایەتیی کورد بکەی کە شایانیەتی، مادام ئەمن لەگەڵت هەماهەنگ نەبم بە هیچ کوێ ناگەین، چونکە با لەباری گوتاری و ڕەفتارییەوە کاریگەرییەکی ڕێژەییشت لەسەرم هەبێ، لە کۆتاییدا ئەگەر بە ئەندازەی حیزبی دێموکڕاتیش گەورە بی، هێشتا هەر دەرسەدێکی سنووورداری یارییەکەت لەدەست دایە. بۆیە هەر مەجبوورین زەرفێکی نیهادی دروست بکەینەوە جا چ لەسەر بنەمای ئەزموونی ناوەندی هاوکاری چ لە چوارچێوەیەکی فراوانتردا کە لە بەستێنی سیاسی و لە بوارە ستراتژییەکانی هەرمان و ئایندەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ڕوانگە و ڕێکاری هاوبەش بداتە دەست. بەڵام بۆ ئەوەی بتوانین شتێک دروست بکەینەوە کە وەک ناوەندیی هاوکاریی بەسەر نەیە، پێویستە خۆمان زیاتر بە دیاریکردن و بەهێزکردنی بنەماکانیەوە ماندوو بکەین، واتە کۆمەڵێک پرەنسیپی بنەڕەتی کە زۆر شت دەگرێتەوە. نزیکترین و زەرووترین شت کە هەمیشە بۆ کورد سەرچاوەی دەردێکی گەورە بووە و لاوازی کردووە، موناسباتی نێوخۆیی بزووتنەوەی کوردە. بۆ ئەوەش کە ئەو موناسباتە بە شێوەیەکی پایەدار چاکتر بکرێ، هیچ مەرج نیە لەسەر ستراتێژیی نەتەوەیی ڕێک بکەوین. کەرامەتی مرۆڤی کورد و خوێنی شەهیدەکان و زەروورەتی میللەتێکی هەڕەشەلەسەر وا دەکا کە بە تەعەهودەوە لەسەر ئەوانە ساغ بینەوە. پاشان دێینە سەر بابەتە سەختترەکان کە چیمان دەوێت؟ بە چ کەرەستەیەک کار دەکەین؟ قۆناغبەندییەکانمان چین؟ ئەگەر خۆمانی پێوە ماندوو بکەین، ئەگەر خودکەفا نەبین و کەڵک لە توانای بژاردەکانمان وەربگرین (بە تایبەتی ئەوانەی وا لە مێژووی میللەتی خۆیان نامۆ نین و دەیناسن، لە ڕەگی ئیرادەی میللەتی خۆیان نادەن و ناڵێن خەتای ئێمە بوو کە کەوتینە کێوان!)، ئەگەر حیزبەکان (بەدەر لەوە کە جێگە و پێگەی هەر حیزبێک چیە) بە تەوازوعی سیاسیی تەواوەوە پێکەوە دانیشن و گوێ لە بژاردەی ناوخۆش ڕابگرن چونکە ئەوە ئەو شتەیە کە کۆمەڵگا لە ئێمەی دەوێ، ئەودەم ئەمن پێم وایە ئەو زەرفییەت و توانایەمان هەیە کە ئالیەتێکی ئاوا کە هەموو ئەو وڵامانەمان بۆ دابین بکا دروست بکەین. بەڵام دیسان دەڵێم خۆ پێوە ماندووکردنی دەوێ. ئەگەر بمانەوێ بە دوو کاتژمێر و لە یەک لاپەڕەدا بیبڕێنینەوە، هیچی لێ دروست نابێ.

بابەتێکی دیکە ئەوەیە کە هێڵی سوور هەبێ یا نا. وابزانم یەکەم پەسەنکراوی ناوەندیی هاوکاری حەرامکردنی شەڕی براکوژی بوو کە شتێکی زۆر باشە. بەڵام بە گشتی هێندێک کەس دەپرسن ئێمە بۆ هێڵی سوورمان نییە؟ ئەدی بۆ فارس هەیەتی، بۆ نەتەوەکانی دیکە هەیانە؟ ئایا پێویست ناکا کوردیش بۆ چەند شتێک هێڵی سووری هەبێ، لەسەر بابەتی چارەنووسساز، نەک بە مەعنای دۆگم بوون؟

بەڵێ، هەبوونی هێڵی سوور بە هیچ جۆر بە مانای دۆگماتیست بوون نییە. مرۆڤێک دەکرێ هێڵی سووری نەبێ هەتا میللەتیک نەیبێ؟! بێگومان دەبێ هێڵی سوورمان هەبێ. وشەی حەرامکردنت بەکار برد. ڕەنگە بۆ ئێمە ئەمە لەڕووی ئێتیمۆلۆژییەوە بارێکی مەزهەبیی تێدا بێ. بەڵام لە قانوونی ئەساسیی فەڕانسەش دا کۆمەڵێک شت حەرام کراون. ئەوە ئەو شتانەن کە بۆ وان هێڵی سوورن. ئەگەر لە وڵاتانی دێموکڕاتیکدا هێڵی سوور هەبێ، بێگومان گەلێکی کە هەڕەشەی ژێنۆسایدی لەسەرە و بژاردەکانی ئەو گەلەش دەبێ هێڵی سووریان هەبێ. بەڵام کێشەکە دیسان لەو خۆپێوەماندووکردنەدایە کە باسم کرد. واتە نەهاتووین بیر بکەینەوە و ڕێک بکەوین کە چ شتێک هێڵی سوورە، چ لە بواری چەمک و هێما و گوتاری ستراتژیکدا و چ لە بواری تاکتیک و مانۆڕی سیاسیدا. گوتاری نەتەوایەتیی ئێمە دەبێ پتەو و باوەڕبەخۆ و دووررۆوان بێ، لە هەمان کاتدا گوتارێک بێ کە زەرفیەتی هەبێ و بتوانی لەسەر عەرزی واقیع کاری پێ بکەی. جا ڕێک لێرەدایە واتە لە بابەتی زەرفیەتی گوتاریدا کە هێندێک جار لەو شتانە کە دەبوو هێڵی سوور بن تێدەپەڕین، ئەوەش تەنیا بە گفتگۆ و کارلەسەرکردن چارەسەر دەبێ.

وەک دوا پرسیار ئایا گوتاری نەتەوەیی کورد چ لە ئێستادا و چ ئەوەی وا لە داهاتوودا دەبێ کاری بۆ بکرێ، گوتارێکی هێژێمۆنیخوازە؟ مەبەستم ئەوەیە ئایا ئەو گوتارە هەڕەشەیە لەسەر گەلانی دیکە یان بەپێچەوانەوە دەتوانێ دەرفەتێک بێ بۆ ئەوانیش کە هاوکات کە خاوەنی ڕەنگ و دەنگی خۆیانن بتوانن پێکەوە بژین؟

ئەمن پێم وایە کە هەموو ئەو خەباتە کە کورد کردوویەتی بە شێوەی قایم بە زات هەقی خۆیەتی چونکە میللەتێکی جیاوازە، واتە ئەگەر کورد دەوروبەرەکەشی ئاوا لەگەڵی بێڕۆحم نەبایە، هەر هەقی خۆی بوو بڵێ مادام نەتەوەیەکی جیاوازم و خاوەن ئیرادەی خۆمم، قەوارەی خۆمم دەوێ، جا ئەو قەوارەیە لە هەر شکڵێکی سیاسی و حقووقیدا بێ. کە چاو لە مێژووی سێ سەت ساڵی ڕابردووی کورد دەکەی، هەرچی ئەو گەلە کردوویەتی خەبات بووە نەک بۆ سەپاندنی هێژێمۆنیی خۆی بەڵکوو بەدژی هێژێمۆنی و مەزنیخوازیی ئەوانی دیکە بەسەریدا. کورد بەدوای هێژێمۆنی بەسەر کەسدا نیە، بەدوای ئەوەیە کە لە ماڵی خۆی حاکمی خۆی بێ. ئەوەش هێژێمۆنیخوازی نیە، هەقخوازییە، گەڕانەوەیە بۆ ئەو شتە کە ئەمن ناوی دەنێم باری سروشتیی شتەکان. کورد بە تەبیعەتی خۆی، هەموو دنیاش شایەتیی بۆ دەدا، میللەتێکی دەمارگیر و دەمارگرژ نییە نە لە بواری مەزهەبی نە لە بواری ئێتنیکی چ ئەگەر ڕۆژێک بەشێکی یا هەمووی بەسەریەکەوە سەربەخۆ بێ، چ ئەگەر بە ڕێگای دیکەدا مافە نەتەوایەتییەکانی بەدی بێنێ. ئەو خیسلەتەی کورد لە ڕابردوودا سەلمێندراوە و لە ئێرانیش لەدوای شۆڕشی ژیناوە فارسەکان بۆخۆیان دانیان پێداناوە کە گەلێکە کە خۆی و بژاردەکانی بیرکراوەن و بنیاتگەرا نین. (دیارە دەبێ وریای هێندێک لەو ستایشانەی ئەوان لە کورد بین و نابێ فریوی هەموو قسەیەک بخۆین چونکە زۆر جار لە پشتیەوە مەزنیخوازی خۆی حەشارداوە و زۆرتر بۆ دەست بادانی ئێمەیە!). بەهەرحاڵ کورد نایهەوێ لە هەقی کەس بخوا بەڵام وێڕای ئەوەش نابێ لەوە کە هەقی بێئەملاوئەولای خۆیەتی وەک نەتەوەیەک، پاشگەز بێتەوە.

سپاس دوکتور بۆ ئەو دەرفەتەی بە ئێمەت دا.

ئێوەش ماندوو نەبن

د. هۆشمەند عەلی:

شکست و هەڵەکانی ڕابردوومان نەبوونەتە وانەی مێژوو بۆ نەوەی ئێستامان

دیمانە: شەهرام سوبحانی

ئاماژە: مێژووی کورد پڕە لە هەوراز و نشێوی جۆراوجۆر کە ئاوێنەی ڕاستەقینەی خەبات و تێکۆشانی میللەتێکی بندەست، و زوڵملێکراوە کە سەدان ساڵە بۆ گەیشتن بە مافە ڕەواکانی خۆی لە بەربەرەکانێ و ململانێ لەگەڵ داگیرکەرانی کوردستاندا چۆکی نەداوە و بەردەوامتر و شێلگیرانەتر و قایم بەزاتتر هەنگاوەکانی بۆ داهاتوویەکی ڕوونتر پتەوتر کردوە. لە ئاوڕدانەوە بەم مێژووە پڕ بەرەوڕووی دەیان پرسیاری جۆراوجۆر دەبین. وەکوو : ئێمەی کورد ئێستا لەکوێیی مێژووی کۆن و نوێدا وەستاوین؟ ئایا دۆخی ئێستای کوردی پێوەندیی بەوەوە هەیە مێژووی خۆی ناناسێ؟ دەسەڵاتەکانی عەرەب و فارس و تورک بە چ مێتۆدێک لەهەمبەر مێژووی کورد جووڵاونەتەوە؟ و کۆمەڵێک پرسیاری دی. بۆ وڵامدانەوە بەو پرسیارانە دیمانەیەکمان لەگەڵ د. هۆشمەند عەلی، پسپۆڕی مێژوو و مامۆستای زانکۆ پێک هێناوە.

دوکتور سپاس بۆ بەشداریتان لەم دیمانەیەدا. بەم پرسیارە وتوێژەکەمان دەست پێ دەکەین کە ئێمەی کورد لە ئێستادا لەکوێی مێژووی کۆن و نوێ وەستاوین؟ لەوەدا کە هەموو بەڵگە مێژووییەکان دەڵێن کورد لە هیچ شوێنێکی دیکەوە نەهاتووە و لە ڕەسەنترین نەتەوەکانی نیشتەجێی ئەم جوغرافیایەیە، بەڵام بۆچی لەو دۆخەدایە؟

نەتەوەی کورد یەک لە نەتەوە ڕەسەن و دێرینەکانی ئەم ناوچەیەیە. مێژووی کۆن و شوێنەوارە دێرینەکانی کوردستان گەواهی ئەوەمان بۆ دەدەن کە لە بەرەبەیانی مێژوودا ژیان لە کوردستانی کۆندا هەبووە. گەلانی کۆنی کوردستان وەک: گۆتی، لۆلۆیی، خوری، کاشیەکان، میتانی، ماد و... هتد، لە دانیشتووانە ڕەسەنەکانی کوردستانن و نەتەوەی کوردیش لە پاشماوەی سەرجەمی ئەو گەلە کۆنانەی کوردستانی کۆن پێکهاتووە. مەبەستمە بڵێم کورد خاوەنی ڕابردووە لەنێو مێژوودا، بەڵام وەک نەتەوە خراوەتە دەرەوەی مێژوو، بەو مانایەی لەلایەن نەتەوە سەردەستەکانی ناوچەکە، ئەوانەی لەسەر خاکی کوردستانی دێرین دەوڵەتیان بۆخۆیان بنیات ناوە وەک بێگانە و میوان سەیری کورد دەکەن و بەدرێژایی دەسەڵاتی سیاسییان هەر بەو جۆرە مامەڵە لەگەڵ کورد کراوە. نەتەوەی کورد بۆخۆیشی ئەوەندەی لەسەر میراتی ئەو شانازییە مێژووییەی ڕابردوو ژیاوە و دەژی، نەیتوانیوە خۆی لە ئێستای مێژوودا ببینێت، بەجۆرێک کە بێت و ئالنگاریی بەپێی واقیع و سەردەم بکات و ئەوەندە بە ڕابردووە نەنازێ و پتر بیر لە ئێستا و داهاتووی بکاتەوە، ئەم دۆخەش وایکردوە بگات بەدۆخێک کە دوای بەدەستهێنانی هەر سەرکەوتنێکیش دوای ماوەیەک گەڕاوەتەوە خاڵی سفر.

لە پێوەندی لەگەڵ مێژووی شکست و سەرکەوتنەکانی هەر نەتەوەیەکدا قسەیەکی بەناوبانگ هەیە کە دەڵێ هەر میللەتێک مێژووی خۆی نەزانێ مەحکوومە بە دووبارە کردنەوەی ڕووداوەکان. ئایا دۆخی ئێستای کوردی پێوەندیی بەوەوە هەیە مێژووی خۆی ناناسێ؟ ناسینی مێژوو لەکوێ و چۆن و بە چ جۆرێک ئەو هێزەت دەداتێ دۆخەکان لە بەرژەوەندیی خۆتدا بگۆڕی؟

وەک گوتم کورد خاوەن مێژوویەکی دێرینە، خۆشمان دەزانین کە ئەو مێژووەمان هەیە، بەڵام دەرس و پەندمان لە ڕابردوومان وەرنەگرتوە. بۆیە کێشەی نەناسینی مێژوومان ئەوەیە کە زوو شکست و سەرکەوتنەکان لەبیر دەکەین، زوو دۆست و دوژمن تێکەڵ دەکەین و سادەین لە دووڕێیانی سیاسەتدا، ئەوەیە وای کردووە کە پێت وابێت مێژوومان نەناسیوە، چونکە هەڵە و کەمایەسییەکانی ڕابردوومان لە یاد کردوە و نەبووە بە دەرس و پەند، بەو مانایەی شکست و هەڵەکانی ڕابردوومان نەبووە بە وانەی مێژوو بۆ نەوەکانی ئێستا و داهاتوومان. بۆیە گەر ڕابردوو بەتەواوی لەبەر بکەین ڕەش و سپی بەتەواوی بە مانا سیاسییەکەی لێک جودا بکەینەوە، ئەو هێزەت پێ دەدات کە لەسەر بنەمای مێژوویی سیاسەتی ئەوڕۆ و سبەی دابڕێژیی و دۆست و دوژمن بەئاسانی بناسی، نەک بەسۆز و عاتیفە سیاسەت بکەی وەک زۆرێک لە سیاسییەکانی کورد کردوویانە.

مێژووی کورد لە ئێستادا لە ڕەهەندی خاک و جوغرافیاوە ئاوێتەی داگیرکاریی چەند نەتەوەیەکی دراوسێیە کە لەڕووی حوکمڕانی و دەسەڵاتی سیاسییەوە سەردەستن. داگیرکاریی ئەو نەتەوانە لەڕووی مێژووسازیی، شێواندن و چەواشەکاری مێژوییەوە چۆن و بە چ مەبەستێک بووە؟

شێواندنی مێژووی کورد لەلایەن داگیرکەرانەوە بە مەبەست و ئامانجی گەورەی سیاسیی بووە، لەلایەک کاریان لەسەر تێکدانی دەروونی تاکی کورد کردوە و لەلایەکی تریشەوە هەستی بڕوا بەخۆنەبوونیان لەناخی تاکی کورددا دروست کردوە، ئەمانەش بوونەتە هۆی ئەوەی وشیاری نەتەوایەتی کوردی لاواز بکات و بیخاتە ژێر پرسیارەوە، بەتایبەتی لەلای بەشێک لە لاوان و جەوانانی کورد پتر ئەو هەست بە کەمیکردنە دروست کراوە. بەگشتی سیاسەتی داگیرکەرانی کوردستان تاکی کوردی لە ڕووی ژێئۆسیاسییەوە شێواندوە، بەو مانایەی تاکی کورد لەسەر هەر بەشێک لەو بەشانەی کە لەلایەن دەوڵەتانی داگیرکەری کوردستانەوە دابەش بووە، هەستە سیاسیی و ژێئۆسیاسییەکەشی دابەش بووە، واتە کوردی باشوور لە ئێستادا ئەوەندەی وەلای زۆرینەی بۆ حکوومەتی عێراقی هەیە ئەوەندەی بۆ حکوومەتی هەرێم نییە! وەک چۆن لە ڕابردووشدا و نەسڵی پێشوو ئەوەندەی عەرەبی زانین و بە عەرەبی قسەکردن جێی شانازیی و خۆپیاهەڵدانی بوو، ئەوەندە پێداگر نەبووە لەسەر سەپاندنی زمانی کوردی وەکوو زمانی فەرمی و دانپێدانراوی دەستووری عێراقی! هۆکارەکەشی ڕوون و ئاشکرایە کە کاریگەریی دەروونی و سیاسیی داگیرکەرانی کوردستان لەسەر خۆبەکەمزانین و خۆ بەبچووک سەیرکردن لە ناخی بەشێکی کورددا ڕوواوە و ئەوەش لەڕووی ژێئۆسیاسییەوە ناخێک و هەستێکی تەواو شێواوی پێداوە، کە هەموو ئەمانەش مەبەستی سەرەکیی و ئامانجی گەورەی داگیرکەرانی کوردستانە.

ئەم داگیرکاریی مێژووییە، یان بە واتایەکی دەستبردن بۆ مێژوویی کورد لەلایەن نەتەوە سەردەستەکانی ئێستا لە چوارپارچەی کوردستان ئایا هیچ جیاوازییەکیان لەگەڵ یەکتری هەیە؟ مەبەست ئەوەیە دەسەڵاتەکانی عەرەب و فارس و تورک هەر بە یەک مێتۆد لەهەمبەر مێژووی کورد جووڵاونەتەوە؟

داگیرکەرانی کوردستان لە ڕواڵەت و پێکهاتەی نەتەوەیی و ڕەگەزییاندا جیاوازن، بەڵام لە نێوەڕۆک و مەبەست و ئامانجیاندا هەر هەموو یەکن، چونکە بەدرێژایی ڕابردوو کۆک و هاوڕابوونە لەسەر تواندنەوە و سڕینەوەی شوناسی نەتەوەیی کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستاندا. وەک چۆن لە ڕواڵەتدا جیاوازن، لە میتۆدی کارکردن و دژایەتیکردن بۆ شێواندنی مێژووی نەتەوەی کورد کەمتر جیاوازن، چونکە هەر یەکێک لە داگیرکەرانی کوردستان کاری لەسەر شێواندنی مێژووی کورد کردوە بەهەر جۆرێک لەو جۆرانەی کە بۆی گونجاوە و بۆی ڕەخساوە، گەر لە عێراق هەندێک مافی فەرهەنگی و ئیداری دراوە لە ڕابردوودا، بەڵام لەگەڵیشیدا بە ئاگر و تۆپباران و تەنانەت بەکارهێنانی چەکی قەدەغەکراوی نێونەتەوەیی بەکارهێناوە بۆ سڕینەوە و ئیبادەکردنی نەتەوەی کورد لەسەر خاک و نیشتیمانەکەی، لە ئێران جگە لەوەی مافی فەرهەنگی و نەتەوەیی نەدراوە بەڵکوو ڕۆژانە ئیعدامی لاوان و کوڕان و کچانی کورد دەبینین بە تاوانی کورد بوون، لە تورکیەش هەروا و سووریەش لە ڕابردووە و لە بەرنامەی سیاسیی حیزبی بەعسی سووریەدا مافی کورد هەر نەک بوونی نەبووە، بەڵکوو نەتەوەیەک بەناوی کوردەوە لە سووریە خاوەنی ڕەگەزنامەی دەوڵەتیش نەبووە. ئەوە جگە لەوەی هەر یەک لە دەوڵەتانی داگیرکەری کوردستان لە ڕێی پەروەردە و پرۆگرامی خوێندن و سیاسەتی فەرهەنگیی و کولتووری نەتەوەیی خۆیان لە عەرەب، تورک و فارسدا وەک نەتەوەی سەردەست و باڵا مێژووییان بۆخۆیان تۆمار کردوە و تا بۆشیان کرابێت و بشکرێت مێژووی کورد نەک هەر دەشێوێنن، بەڵکوو لە ئەزەڵەوە بە نەبووی دادەنێن. بۆیە بەگشتی میتۆدی داگیرکەرانی کوردستان لە شێواندنی مێژووی کورد زۆر لێک نزیکە و ئەوەی کە جیای دەکاتەوە هەلومەرج و زەمینەی جێبەجێکردنیەتی.

دەڵێن مێژوو چرای ڕۆشنکەرەوەی داهاتوویە. مێژووی کورد و بەسەرهاتە مێژووییەکانی ئەو نەتەوەیە چ لە ڕابردووی کۆن و چ لە سەردەمی دوای دروستبوونی دەوڵەت_نەتەوەکانی سەدەی بیستەمدا چەندە لە بەرنامە و ئەجێندای حیزبە سیاسییەکانی کورددا شوێن و جێگای هەیە؟

یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانی دروستبوونی حیزبە سیاسییەکانی کوردستان ئالنگاریی ئەو دۆخە مەترسیدارە بووە کە ڕووبەڕووی نەتەوەی کورد لە کوردستاندا کراوەتەوە، بەو واتایەی کە حیزبە سیاسییەکانی کوردستان هەڵقوڵاوی نێو مێژووی نەتەوەن، هەر چەندە بەشێک لەو حیزبە سیاسییانە هەلومەرجی نێودەوڵەتی و هەرێمی و ئەجێندای دەرەکی لەپشتە، بەڵام بەگشتی ئەوانەی هەڵقوڵاوی ئەو بەرەنگارییە نەتەوەییەن بەرامبەر بەداگیرکەرانی کوردستان زۆرتر بایەخیان بە مێژوو و زمان و کولتووری کوردی داوە، بۆ نموونە: جوانترین ماوەی حوکمڕانیی کوردی لە سەردەمی کۆماری کوردستان لە مەهابادە بۆ گرنگیدان بە خوێندنی کوردیی و مێژووی کورد و .... هتد، کە کۆماریش بەرهەمی حیزبی سیاسییە کە حیزبی دێموکراتی کوردستانە، هەروەها لە عێراقیش لە هەلومەرجی قۆناغی شۆڕشی ئەیلوولدا و بە تایبەتی لە بەیاننامەی ١١ی ئازاری١٩٧٠ بەشی هەرە زۆری دەستکەوتەکان فەرهەنگی و مێژوویی بوون کە ئەویش بەرهەمی ئەوکاتی پارتی دێموکراتی کوردستانە. تەنانەت لە بەشی ڕۆژاوای کوردستان لە نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەم و بەتایبەتی لە سەروبەندی پێش و دوای ساڵانی جەنگی دووهەمی جیهانی، بەرنامەی سیاسی و حیزبی سیاسی کوردی تەنها لە چوارچێوەی بزاڤی فەرهەنگی و کولتووری و مێژووییدا خولاوەتەوە. بۆیە بەگشتی لە بەرنامەی حیزبە سیاسییە تەواو کوردستانییەکاندا مێژووی کورد وجودی هەیە، بەڵام لە زۆرینەی ڕووداو و بەسەرهاتە مێژووییەکانی نەتەوەیماندا دەرس و پەندیان وەر نەگرتووە و زۆر جار و بەردەوام هەڵەکانی ڕابردوویان دووبارە و سەد بارە دەکەنەوە.

ئێمەی نەتەوەی کورد هەم فرە زاراوە و هەم فرە ئایینین و تەنانەت لە ڕووی نووسینیشەوە بە دوو ڕێنووس دەنووسین. لە مێژووی نەتەوەکاندا جۆراوجۆری و فرەییەکان بە ئیمتیاز و دەوڵەمەندی دادەنرێن، یان بە هۆکاری لاوازی؟

ئەو جیاوازیی و فرەییانە لە مێژووی نەتەوەکاندا بە ئیمتیاز و دەوڵەمەندی دادەنرێت، بەڵام بیرمان نەچێت مەبەستمان لەو نەتەوانەیە کە خاوەن دەوڵەتن و قۆناغی دەوڵەت نەتەوەیان تێپەڕاندوە، بەڵام بۆ ئێمەی کورد کە نەتەوەیەکی زیاتر لە ٦٠ میلیۆن کەسی بێدەوڵەتین و هێشتا قۆناغی دەوڵەت نەتەوەمان نەبینیوە (ئەوە لە کاتێکدا نەتەوەکانی تر تێشیان پەڕاندوە و لە ئێستادا مۆدێلی دەوڵەت نەتەوە هەر نەماوە!) ئەو فرەیی و جیاوازییە زۆرانەی زاراوە و شێوازی نووسین و فرە ئایین و.... هتد، بۆتە هۆی پتری پەرتەوازەیی و لاوازیی نەتەوەی بۆ کورد و هاوشانی هەڵکەوتەی خراپی جوغرافیای سیاسیمان، ئەو جیاوازییانەش ڕۆڵی نەرێنی و سلبیان هەبووە و هەیە لە لاوازی نەتەوەییمان، چونکە وشیاری نەتەوەیی و هەستی هاوبەش و ئازاری هاوبەش کاڵ بووتەوە، بۆ نموونە: ئەو ژێنۆسایدەی بەسەر کوردانی ئێزیدی هات لە شەنگال دوای هێرشی تێرۆریستانی داعش لە ئابی ٢٠١٤ کەمتر بووە هۆی کۆدەنگیی نەتەوەیی لەسەر ئەو تاوانە گەورەیەی داعش؛ ئەمەش بەهۆی جیایی ئاینییەوەیە لەگەڵ زۆرینەی کوردی موسڵمان!

هەر لەژێر تیشکی پرسیارەکەی پێشوومدا، ئێمە لە ئاستی کوردستاندا پارچەگەرایی و، لە ئاستی پارچەکانیشدا دەبینین کە دیاردەکانی ناوچەگەرایی و زاراوە گەرایی هەیە. ئایا ئەوانە هۆکار و لەمپەر بوون لە بەردەم بەدەوڵەتبوونی کورددا؟

بەگشتی بەڵێ لەمپەر بوونە لە بەردەم بەدەوڵەتبوونی کورد، هاوشانی کۆمەڵێک فاکتەری دیکەی زاتی و خودی نەتەوەییمان، بەڵام ئەوەشمان بیر نەچێت گەر تا ساڵانی جەنگی یەکەمی جیهانی (١٩١٤-١٩١٨) کورد خۆی فاکتەری سەرەکی بووبێت لە بەدەوڵەتنەبوون وەک عاملی نێوخۆیی نەتەوەییمان، ئەوا گومانی تێدا نییە لە دوای جەنگی یەکەمی جیهانییەوە تا ئێستاشی لەگەڵدا بێت فاکتەری سەرەکی زلهێزەکان و گەورە دەوڵەتانی بڕیار بەدەستی دونیان لە بەردەم بەدەوڵەتبوونی کورددا وەک عاملی خاریجی.

ئەگەر بیری هۆزەکی، زێدپەرستی، زاراوەویستی و هەموو دیاردەکانی دیکەی کۆمەڵگەی کوردی هۆکاری جیایی و دابڕانە نەتەوەییەکانن، ئەدی چارە چییە؟ چۆن دەتوانین بەسەر ئەو دۆخەدا زاڵ ببین و دەبێ چ بکەین و چۆنی بکەین؟

تەبایی و یەکیەتیی نەتەوەیی و ستراتیژی نەتەوەیی پێویستە بخرێتە پێش هەموو شتێکی ترەوە، ئەوەش بە دامەزراندنی ئەنجومەنێکی نەتەوەیی سەرتاسەری یەکگرتوویی کوردستانی لەسەر جەم حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستان پێک بێت لەسەر ئاستی کوردستانی گەورە، ئەوەش بە لە خۆبوردوویی حیزبەکان و بە هاوبەشی و هاوپەیوەندی لۆبی کوردی لە ئورووپا و ڕۆژاوا دێتە دی، هەر چەندە لەو بارەوە کار و هەوڵی زۆر دراوە، بەڵام ئەو هەوڵانە بەگشتی لەسەر ئاستی ناوچەیی و حیزبی و کەسیدا پتر پێویستە یەک ئەنجومەنی سەرتاسەری نەتەوەییش کوردستانی بۆ پاراستنی دەستکەوتەکان و نەخشە ڕێگای داهاتووی نەتەوەی دابمەزرێت، کە ئەوەش زۆر قورسە چونکە بەربەستی سەرەکی حیزبە سیاسییەکان و سیاسەتی هەرێمییە.

ئایا لە دەرەوەی ئەو بابەتانەی باسمان کرد هۆکاری دیکەش هەیە بۆ بەدەوڵەتنەبوونی کورد؟ یان مێژووی نەتەوەی هاوشێوەی کورد لە جیهاندا هەیە؟

بەڵێ بێگومان، وەک: سیاسەتی نێودەوڵەتی و پرسی کورد لەسەدەی بیستەمدا (سیڤەر و لۆزان، حکوومەتی شێخ مەحموود و کۆماری کوردستان بە نموونە)، جۆغرافیا (ژێئۆپۆلتیک)ی کوردستان، ئابووری، کۆمەڵایەتی، دیپلۆماسی کوردی، بزووتنەوە کوردییەکان و ڕۆڵی سەرکردە، هۆکاری هەرێمی (عوسمانی و سەفەوییەکان لە ڕابردوودا و تورکیە و ئێران لە ئێستادا بە نموونە)، ناکۆکیی نێوخۆی و دووبەرەکایەتی لەنێو کورددا (خیانەت، شەڕی کورد کوژی، ململانێی ناوخۆی)، لاوازی بزاڤی ڕۆشنبیری کوردی (کولتوور، زمان) و لاوازی وشیاریی نەتەوایەتیی کوردی، ئەمانە هەمووی هۆکارن لە بەدەوڵەت نەبوونی کورد. بێگومان مێژووی نەتەوەی هاوشێوەی کورد لە جیهاندا هەیە، وەک: تبتیەکان لە ئاسیا، کابیل (ئەمازیغ) لە ئەفریقیا، فەڵەستینییەکان. هەر یەک لەو گەل و نەتەوانە بەپێی هەلومەرج و قۆناغی جیاوازی مێژوویان وەک نەتەوەی کورد لە دەرەوەی دەوڵەت دان، ئەوە جگە لەوەی کە بەسەر هات و ڕووداوی تراژێدی سامناکی هاوبەشیشیان لە مێژووییاندا هەیە.

ئێمە ئێستا لە دوو بەشی کوردستاندا جۆرێک لە سەروەریی سیاسیمان هەیە و لە دوو بەشەکەی دیکەشدا خەبات و تێکۆشانی سیاسی بەردەوامە. وەک مامۆستایەکی زانکۆ لە بەشی مێژوودا پێت وایە حیزبە سیاسییە خەباتکارەکان و ئەو لایەنانەی لە حکوومەتی ناوچەی کوردیدا هەن دەبێ چۆن مامەڵە لەگەڵ مێژووی کورد بکەن؟ چ شتێک دەبێ بکرێ و چ شتێک دەبێ نەکرێت؟

حیزبە سیاسییەکان و ئەو لایەنانەی لە حکوومەتی ناوچەی کوردیدا هەن دەبێ دەستکەوتەکانی نەتەوەی کورد بپارێزن، تەبایی و یەکیەتیی نەتەوەیی بهێننە دی کە نییە، پێویستە ستراتیژی نەتەوەیی هاوبەش دابڕێژرێت کە ئەستەمە لە ئێستا بیکەن، هەر چەندە ئەوە زۆر گرنگە بۆ سەرکەوتن و بەدیهێنانی ئامانجە نەتەوەییەکان، چونکە بەکردەوە لە ڕابردوو ئەوەمان بۆ دەرکەوتووە کە هەر کاتێک یەکگرتوو و تەبابووبن دەسکەوت و ئامانجی گەورە بەدەست هاتووە هاوشانی هەلومەرجی نێونەتەوەیی، وەک چۆن پارتە سیاسییەکانی باشووری کوردستان لە دوای کیمیاباران و ئەنفالەکان بەرەی کوردستانیان دامەزراند و دەستکەوتی گەورەشی ڕاپەڕینی ئازاری ١٩٩١ و پاشان دامەزراندنی حکوومەتی هەرێمی کوردستانە. ئەوەشی کە نابێت بکرێت پشتنەبەستن بە دوژمنان و داگیرکەرانی کوردستان، ڕق و قینە وەلابنێن و بەرژەوەندی حیزبی و کەسی وەلابندرێ و بیر لە چارەنووسی نەتەوەیەکی بێ دەوڵەت و ماندوو لە مێژوودا بکرێتەوە.

زۆر سپاس دوکتور بۆ بەشداریت لەو دیمانەیەدا

سپاس بۆ بەسەرکردنەوەتان

کوردستان
• ژمارە ٨٦٨
١٥ی خاکەلێوەی ١٤٠٣ _ ٣ی ئاوریلی ٢٠٢٤

ساڵی پێشمەرگە نەورۆزانەی کوردستان

شاڕوخ حەسەنزادە

جیا لە نیشتمان، زمان و جوغرافیا کۆڵەکەیەکی دیکەی نیشتماندۆستی، گەلدۆستی یان ناسیۆنالیزم؛ فەرهەنگ و کولتوورە کە بریتییە لە کۆمەڵێک داب‌ونەریت، باوەڕ و ڕوانینی جۆربەجۆر لەنێو کۆمەڵەیەک یان کۆمەڵگەیەکدا وەک چۆنیەتیی جلوبەرگ، خواردن، خواردنەوە، باوەڕەکان، ئاکار و ڕەوشت، هونەر و... . بۆ وێنە نەریت و بۆنەکانی جێژنی نەورۆز یان هێمای وەک ئاگر و هەڵپەڕین هەر لە کۆنەوە لەنێو نەتەوەی کورد هەبوون. ڕەخنەگری ئاڵمانی "هێردێر" پێی وایە مرۆڤی (کۆن) بە هێماوە ژیاوە، یانی نەک بە شێوازێکی خەیاڵی و وێژەیی بەڵکوو وەک ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگر. بە ڕوانینێکی دیکە هێماکان بەشێک لە کولتووری خەڵکی کۆن بووە کە پاراستوویانە و ڕێزیان لێ گرتوە، وەک بەیت و حەیران کە سینگ بە سینگ هاتوە و هەتا ئێستا وەک بەشێک لە مێژووی ئەدەبیاتی زارەکی بۆمان بە میرات ماوەتەوە و ئەو نەریت و هێمایانە ڕەسەنایەتیی نەتەوەیی خۆیا دەکەن.

هەم لە بواری مێژوویی و هەم جوغرافیای سرووشتییەوە نیشتمانی کوردستان کەوتۆتە ناوچەیەکی هەستیاری دیرۆکی-جوغرافی کە بە لانکەی ژیار و شارستانییەت پێناسە کراوە. لەم بەشەدا قسە زۆر گوتراوە و باس کراوە، مەبەستی من لێرەدا بەڕێوەچوونی نەورۆزی ئەمساڵە کە جیاوازتر، گشتگیرتر و جوانتر لە هەموو ساڵێک لەلایەن خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە بەڕێوە چوون کە دەکرێ بە سێ ئاماژە باسی خاڵی جێی سەرنج و شیاو لە ڕێوڕەسمەکاندا بکرێ کە بە شێوازی هێمایی چالاک دەکران.

یەکەم خاڵ، جلوبەرگی خاکیی ژنان، کچان و پیاوان و کوڕان یەک لەو دیاردە ئاوارتانە بوو. لە ماکۆوە هەتا ئیلام بە گشتی، جۆرێک جلوبەرگی تایبەت دەبیندرا کە بریتی بوو کە کەواوپانتۆڵی خاکی، ئاغابانوو-جامانە-شەدە-هەوری(لە زۆر شوێن دۆڵاغ-پوزەوانە، فانووسقە، سەرشان، پێڵاوی ڕەزم، پشتوێنی کوێستان‌وخاڵخاڵ!). ئەگە سەرنج بدەین ئەو جۆرە جلوبەرگە تایبەت بە پێشمەرگەیە، بەتایبەت کچ و کوڕە پێشمەرگەکانی حیزبی دێمۆکرات ئێستاش بەو شێوازە کاروچالاکی دەکەن.

دووهەم خاڵ کە ئەویش هەر وەک هێما ڕۆنرابوو، کردنەوەی ئاگر لەلایەن بنەماڵەی شەهیدانەوە بوو، چ شەهیدانی بزووتنەوەی سیاسیی کوردستان چ شەهیدانی بزووتنەوەی ژن، ژیان ئازادی. ئەو دایک و باوکانە، یان ئەو خوشک و برایانەی شەهیدان زۆر ئازایانە و بوێرانە بە هەستکردن بە بەرپرسیارەتیی مێژوویی بەبێ دوودڵی مەشخەڵی ئاگری نەورۆزیان هەڵدەکرد و گڕیان لە دوژمن بەردەدا! دەسماڵی سوور و سپی و کەسکی سەرچۆپیان بە سەری بەرزەوە ڕادەوەشاند و سێ پێیان بە سەر سەری ئاڵای ڕەش دادەدا!

سێهەم خاڵیی هێمایی لەو نەورۆزەدا ئەوە بوو: دوای ئەوەیکە خەڵکی کوردستان زیاتر لە سێ حەوتوو بوو بە شێوەی جۆراوجۆر و لە زۆربەی شار و ئاواییەکانی کوردستان ڕێوەڕەسمی نەورۆزیان بە شایی و هەڵپەڕین و بەوپەڕی شکۆوە بەڕێوە دەبرد، بۆ ڕێزگرتن لە ساڵڕۆژی شەهیدانی کوردستان (١٠ی خاکەلێوە) و یەکەم سەرۆک‌کۆماری کوردستان پێشەوا قازی محەممەد -کە لەسەر ماف و شەڕافەتی نەتەوەیی خەڵکەکەی لەسێدارە درا بەڵام گەلی خۆی بەتەنیا جێ نەهێشت- سەرجەم بۆنە و ڕێوڕەسمەکانیان ڕاگرت و بڕیاریان دا بەبێ شینگێڕان بچنە سەرگڵکۆی شەهیدان و بە سەردانی‌کردنی بنەماڵەکانیان ڕێز و وەفا و ئەمەگناسیی خۆیان پێشکەش بکەن. کردەیەکی نەتەوەیی و جێی پەسنی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان کە شایی و جێژن و نەورۆز و بەها نیشتمانییەکانی پێکەوە گرێ دایەوە. ڕێکخستنی خەڵک ئەوەندە تۆکمە و بێ‌قسوور بوو، کێچی دەکەوڵی ڕێژیم خستبوو، و بۆ ڕێگری و ەرپەرچدانەوە زۆری هەوڵ دا، بەڵام لەبەرانبەر بڕیاری قورس و قایمی نەتەوەیی خەڵک هیچی بۆ نەکرا و سەری وەبەرد کەوت.

ئەوەی خەڵکی کوردستان لە ڕۆژهەڵات نیشانی هەموو ئێران و جیهانی دا وێنەیەک لە ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزی کوردستان بە جلوبەرگی پێشمەرگە، بە یەکیەتیی و یەکگرتوویی ڕێکخراوەیی و ڕێز گرتن لە بایەخە نیشتمانییەکان بوو. واتە جێژنی نەورۆزی ئەمساڵ خەڵکی کورد وەک پێشمەرگەی کوردستان دەست لەنێو دەست بەرەو پیری ساڵی نوێ چوون. هەموو ئەو هێما و ئێلێمانانە دەرخەری ئەوەن کە کورد لە کوردستانی ژێردەستی ئێران جیا لەوەیکە پەیامی خۆی بەڕوونی داوە، بەڵکوو ئەمجارە بە جلوبەرگی ڕەزم و بە پێشەنگیی بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدانەوە هاتووەتە مەیدان و بۆ بەرپەرچدانەوەی هەڕەشە و تێرۆر و موشەکباران و گرتن و ئەشکەنجە جێژنی نەورۆزی کردە گۆڕەپانێک بۆ بەرزکردنەوەی داخوازییەکان و پشتگیریی هێزی پێشمەرگەی کوردستان.

گرنگی بە جلوبەرگ دەبێ وەک شێوازێک لە تێگەیشتن و تێفکرین لێک بدەینەوە، چونکە وێرای هەموو ڕێسامەندییەکی ئاوەزی و زەینی، ژیانی دەروونیی ئێمە لە زۆر ڕەهەندەوە داپۆشراوە. ناکرێت شێوازی جلوبەرگی ئێمە پێوەندی بە ویست و داخوازییەکانمانەوە نەبێ، هەمان ئەو ویست و خواستانەی ئێمە بەدوایدا دەچین و تەنانەت ئامادەین لەپێناویدا باجی قورس بدەین. لیباسی ئێمە شێوەی بیرکردنەوە و نهێنییەکانیی دەرونمانن، سەنگەرێکە کە لە پشتی ئەو بەرگەدا خۆمان دەرخستوە، شێوەی جلوبەرگ هاوکارمانە کە خۆمان وەک ئەوەی دەمانهەوێ دەربخەین یان وەک ئەوەی خۆشمان دەوێ بنوێنین. وێناکردنی ئەو جلوبەرگە لە قەڵافەتی کچان و کوڕاندا جگە لە مرۆڤێک کە دەیان ساڵە لەپێناو مافی نەتەوایەتیدا خەبات و تێکۆشان دەکا و ناوی پیرۆزی پێشمەرگەی لەسەرە هیچی دیکە نییە. واتە فەلسەفەکەی ڕوونە، بەرهەمی خەباتی دەیان ساڵەی حیزبی دێموکرات لە بواری بەرزکردنەوەی ئاستی وشیاریی کولتووری، نەتەوەیی، شوناسخوازی، نیشتماپەروەری و ماف‌ویستی هاتووتە دی و کۆمەڵگەیەکی ئامادە کە نەک هەر گوتاری نەتەوەیی حیزبی دێموکراتی بە هێمای پێشمەرگەوە وەرگرتوە، بەڵکوو ئێستا خۆی لەنێو بازنەی گوتارەکەدایە و خەت دیاری دەکات. لەلایەکی دیکەشەوە سەرجەم پلان و پیلانی پڕتێچووی یەک سەدەی ڕابردووی حکوومەتەکانی پەهلەوی و ئیسلامی بۆ سڕینەوەی هەوێتی و بەلاڕێدابردنی پرسی نەتەوایەتی کە لە چوارچێوەی دەزگای بەربڵاوی پەروەردە و ڕاهێنان، زانکۆ، کۆمەڵگا، ئابووری، دەنگ و ڕەنگ، کۆڕ و کۆبوونەوە و هەزاران کتێب و ... چالاکی نواندوە، کردە بڵقی سەر ئاو و نەزۆکی هێشتنەوە. هاوتەریب‌بوون دەگەڵ ئەو ڕێبازە هزرییە کە بەرهەمی تێکۆشانی پێشمەرگانەی حیزبێکی نیشتمانی، دەروەست و خەڵکییە، بە خاڵی جەوهەریی پێوەندیی نێوان خەڵک و پێشمەرگە دادەنرێ و پشتبەستن بە هێزی هەراوی خەڵکی خۆمان دواڕۆژێکی گەش بەرهەم دەهێنێت.

کوردستان لە قاپی ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکاندا

سمایل شەرەفی

کۆمەڵگەیەکی سێکۆلار، کە تیایدا دین پێگەی ڕاستەقینەی خۆی (کەسیی) وەرگرتوە

٤٥ ساڵە کوردستان لەژێر دەسەڵاتی ڕێژیمی ئیدیۆلۆژیی دینیی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا بە شێوەی جۆراوجۆر کار لەسەر توانەوەی لە کۆنەپەرستی و دواکەوتوویدا دەکرێت. جۆراوجۆرییە ڕازاوە کولتوورییەکانی کوردستان کراوەتە ئامانجی بیری ڕەشترین دەسەڵاتەکانی سەردەم و بە سیاسەتی "دوژمنکارانە"ی سیاسی و کولتووری کار لەسەر بەئیدئۆلۆژیک‌کردنی هەموو ڕەفتار و کولتوورێکی کراوە.

کۆمەڵگەی کوردستان سەرەڕای باوەڕمەندبوونی بە ئایین و خواناسی، بەرانبەر بە هەر هەوڵ و تێفکرینێکی ڕێژیمی مەزهەبی و هەر جۆرە بیرۆکەیەکی "تەکفیری" و توندڕەوانەی مەزهەبی، بەرگری لە ئەخلاق، دابونەریت، ڕەسەنایەتی و کولتوورە کۆمەڵایەتییەکانی خۆی کردوە و سێکۆلار خۆی دەرخستوە.

لە ڕێوڕەسمە نەورزییەکانی ئەمساڵدا کە هاوکات بوو لەگەڵ مانگی پیرۆزی ڕەمەزان، خەڵک بەپێچەوانەی ئیدیعای هێندێک لە ئاخوندەکانی ناشارەزا لە ڕەسالەتی دین و شەریعەت کە بە ڕەفتار و گوفتاری درۆزنانەیان گەورەترین خیانەتیان بە دین و خواناسی کردوە، بە تێگەیشتینی دروست لە هیچ جۆرە ناتەباییەک لە نێوان "ئەمری دین" و بۆنەی نەورۆز، بە شکۆوە ڕێوڕەسمەکانی پێشوازی لە سەری ساڵی تازەیان بەڕێوە برد. ئەم ڕەفتارەی خەڵک نیشانی دا کە کوردستان وەک کۆمەڵگەیەکی سێکۆلار، دین و باوەڕمەندبوون بە ئایینە ئاسمانییەکان وەک ئەمرێکی شەخسی سەیر دەکات و بەپێچەوانەی سیاسەت و تێفکرینی ڕێژیم و ڕەوتە سەلەفی و تەکفیرییەکان، خۆی لە چوارچێوەیەکی بەرتەسکی داسەپاودا پێناسە ناکات.

کۆمەڵگەیەکی زیندوو، کە سیاسەتی سەرکوت و گۆشەگیریی دڕ دراوە

ئەگەر تەنیا ئاماژە بە سیاسەت و کردەوەی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە یەکساڵ و نیوی ڕابردوودا بکەین و باسی ئەو هەمووە کوشت و کوشتار و تێرۆر و سەرکوت و غەدر و خیانەتانە نەکەین کە ئەم ڕێژیمە بەسەر خەڵکی کوردستانی هێناوە، پڕ دیارە کە لە درێژەی ڕەوتی بزووتنەوەی ژینادا چ سەرکوت و کوشتار و پێشێلکارییەک لە کوردستان کراوە. بە سەدان کەس شەهید و بە هەزاران بریندار کران، هەزاران کەس دەستبەسەر و ڕاپێچی بەندیخانەکان دران، هێرشی مووشەکی کرایە سەر حیزبە سیاسییەکان و تا ئێستایشی لەگەڵ بێت، ڕێژیم هەموو هەوڵ و توانای خۆی خستووەتە گەڕ کە بە خەیاڵی خۆی کوردستان کپ و کۆنترۆڵ بکات. بەڵام خەڵکی کوردستان لە بەڕێوەبردنی ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکان بە شێوەی جەماوەری، مانادار و پڕواتادا سەلماندیان کە ئەم کۆمەڵگەیە کە نزیک بە پێنج دەیەیە بەربەرەکانیی ئەم ڕێژیمە دەکات، لە مێژە دڕی بە سەرکوت و گۆشەگیری داوە. کوردستان سەلماندی کە زیندوو و لەسەرپێیە و ئەوە سیاسەتی سەرکوت و داپڵۆسینی دەسەڵاتە کە شکستی هێناوە.

کۆمەڵگەیەکی ژیاندۆست، کە ملی نەداوەتە بێ‌هیوایی و ماتەمگێڕی

ساڵێک پێش ئێستا و لە فەزای بزووتنەوەی ژینا و سەرکوتکارییەکانی ڕێژیمدا ڕۆژ نەبوو لە شەقامەکانی کوردستان تەرمی چەند شەهیدێکی ئەم بزووتنەوە بە سەر شانی جەماوەری ڕاپەڕیوەوە بە خاکی پیرۆزی نیشمان نەسپێردرێ. کوردستانی ڕاپەڕیو تەژی لە خەبات و خەڵتانی خوێن بوو. یەکساڵ دوای ئەو فەزا ماتەمبارە، خەڵک لەسەر ئەساسی فەلسەفەی "خەبات لەپێناو ژیان و مانەوەدا"، گۆڕەپانی شار و ئاواییەکانی کوردستانیان کردە شوێنی شایی و گۆڤەندگێڕان. بەپێچەوانەی ئیدیعای کاربەدەستانی ڕێژیم کە پێیان وابوو بە کوشتنی باشترین ڕۆڵەکانی ئەم میللەتە، تووشی ماتەم و بێ‌هیوایی دەکات، خەڵکی بە شێوەی گشتی و جەماوەری دەستلەنێودەستی یەکتر بە دەوری ئاگری دوژمن‌تۆقێنی نەورۆزدا هەڵپەڕین و گۆرانییان گوت.

هەر لەم پێوەندییەدا بەشداریی بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدانی بزووتنەوەی ژینا لە ڕێوڕەسمەکانی نەرۆزدا بەشێک لە جوانییەکانی ئەم تابلۆیە بوو. خەڵک بەگەرمی پێشوازییان لێ کردن و وێڕای داگیرساندنی ئاورەکانی نەورۆز بە دەستی ئەوان، دەسرۆکەی سەرچۆپییان دانە دەست و کردیانن بە ڕابەر و پێشەنگی ئەم خۆنواندنە گشتی و جەماوەرییانە.

کۆمەڵگەیەکی یەکگرتووی یەکانگیر، کە خۆڕێکخستنی جەماوەری تیایدا بە دامەزراوەیی کراوە

لە ١٥-٢٠ ساڵی ڕابردوودا کۆمەڵگەی کوردستان نیشانی داوە کە بە چوونە نێو قۆناغی ڕەفتاری گشتی و جەماوەری، بەتەواوەتی کۆمەڵگەیەکی ڕێکخراو و یەکانگیرە. ئەم یەکگرتووییە کە دەرئەنجامی وشیاریی بەرزی کۆمەڵایەتی و بەرزبوونەوەی ئاستی شعوری نەتەوەییە، بە هەموو ڕەفتارەکانی کۆمەڵگەی کوردستانەوە دیارە و ڕاشکاوانە خۆی دەنوێنێ. کاریگەریی خەباتی سیاسی و تەشکیلاتیی حیزبە سیاسییەکان و بەتایبەت سەرهەڵدانی ڕێکخراوە مەدەنییەکان و متمانەی خەڵک بە چالاکانی مەدەنی و شوێنەواری کاری ڕێکخراوەیی و تیمیی دامەزراوە مەدەنییەکان لەسەر زەینی تاکەکانی کۆمەڵگە بۆ دەروەستبوونیان بەرانبەر بە گەل و نیشتمان، جۆرێک لە ڕەفتار و هەڵوێستی گشتیی لە کۆمەڵگەی کوردستاندا دروست کردوە. ئەم زەینییەتە گشتی و جەماوەرییە کە ئەمری خاوەنداریێتی لە ناخ و بیرکردنەوەی تاکەکانی کۆمەڵگەدا چێ کردوە، لە ئاستی گشتیدا بزووتنەوەیەکی بەرینی جەماوەریی بنیاد ناوە. بزووتنەوەیەک کە بۆ جووڵاندنی کۆمەڵگە ڕۆڵی داینامۆ دەگێڕێ، کۆمەڵگەیەکی ڕێکخراو و خاوەن هەڵوێستی گشتیی ساز کردوە.

ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکانی ١٠ - ١٥ ساڵی ڕابردوو نموونە و نیشانەیەک لە خۆڕێکخستنی کۆمەڵگەی کوردستانن کە ساڵ بە ساڵ بەرینتر دەبنەوە و پەیام و مانای تایبەت بە خۆیان هەیە. ئەم ڕێوڕەسمانە کە ئێستا بوونەتە بەشێک لە بزووتنەوەی جەماوەریی کوردستان، دەیسەلمێنن کە کوردستان هەم لە ڕووی زەینییەوە و هەم بە کردار و هەڵوێست، ڕێکخراو و یەکانگیرە.

کۆمەڵگەیەکی یەکسانیخواز، کە ژنان تیایدا لە ڕیزی پێشەوەن

ژن لە کۆمەڵگەی کورستاندا لە چاو نەتەوەکانی دەورووبەری پێگەیەکی کۆمەڵایەتیی تایبەتیتری هەبووە. ڕۆڵ و پێگەی ژنان لە بزووتنەوەی سیاسیی کوردستان لە هەشتا ساڵی ڕابردوودا کە سەرەتاکەی بۆ کۆماری کوردستان دەگەڕێتەوە، دیار و بەرچاو بووە. بزووتنەوەی ژینا و بەرزکردنەوەی درووشمی ژن، ژیان، ئازادییش کە هەڵقوڵاوی شەقامەکانی کوردستانن، ڕۆڵ و پێگەی ژنی بردووەتە ئاستێکی دیکە، ئاستێک لە پێشانگایەتی و نیشانەیەک لە مودێڕن‌بوونی کۆمەڵگە و بزووتنەوەی کوردستان.

لە شۆڕشی ژینادا کچان لە قوتابخانە و زانکۆکان و لە سەر شەقامەکانی کوردستان، ڕۆڵێکی مێژوویيان تۆمار کرد کە جێی سەرنج و شانازی پێوەکردنە. لە ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزیشدا کچان و ژنانی کوردستان هەم لە ڕێکخستنی ڕێوڕەسمەکاندا بەشدارن و هەم لە بەرزکردنەوەی هێما و پەیامەکانی ئەم بزووتنەوە جەماوەرییەدا ڕۆڵگێڕن.

کۆمەڵگەیەکی شوناسخواز، کە سەرکەوتووانە بەگژ سیاسەتی ئاسمیلاسیۆنی دوژمندا چۆتەوە

لە کەس شاراوە نییە ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکانی کوردستان چەندین ساڵە ئەو مودێل و چوارچێوە سونەتییەی خۆیان دەرباز کردوە و پێگەیەکی تایبەت و ماناداریان لە بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستاندا وەرگرتوە. شێوازی ڕێوڕەسمەکان کە چوارچێوەیەکی گشتی و جەماوەری بەخۆوە گرتوە، ماهییەتی ئەم ڕێوڕەسمانە لە چوارچێوەی ڕەفتاری گشتیی خەڵکدا بەرهەڵستکاری و خەباتکارانەیە. جۆرێکە لە خەباتی جەماوەری کە خەڵکی کوردستان ماهییەتێکی شوناسخوازانەی پێ بەخشییوە. ئەم ڕێوڕەسمانە بوونەتە دەرفەتێکی گشتی کە خەڵک هاوکات لەگەڵ شایی و خۆشیدەربڕین، تیایدا ڕەفتاری شوناسخوازانە لە خۆ نیشان دەدات.

کاتێک کە دەسەڵات و ڕێژیمی دژیگەلی ئێزنی دەرخستنی هیچ جۆرە شوناسێکی کوردی بە خەڵکی کوردستان لە مەجاڵ و ڕێگای فەرمی و یاساییەوە نادات، خەڵکی کوردستان ئەم ڕێوڕەسمانەیان کردووەتە بەستێنێ بۆ خۆنواندنی نەتەوەیی تایبەت بە خۆی. هاوکات هەر لەم ڕێگایەوە دەیهەوێ بە دەسەڵات بڵێ کە ئەگەر تۆ مافی ئەوەم لێ زەوت دەکەی کە خۆم بم و داکۆکی لە خۆم بکەم و تەنانەت هەوڵی سڕینەوەی شوناسی من دەدەی، من بە گژتدا دەچمەوە و لەم ڕێوڕەسمانەدا کار لەسەر دەرخستنی شوناس و "بوون"ی جیاوازی خۆم دەکەم.

کۆمەڵگەیەکی دێموکرات، کە بوونی خۆی لەسەر حاشاکردن لەسەر ئەوانی‌تر بنیات نەنانەوە

لە هەموو ڕێوڕەسمەکانی نەرۆز و بە گشتی تەواوی ئەو ڕەفتارە گشتییانەی کە کوردستان لە خۆی نیشان دەدات، حیساب لە سەر دەسمایەکانی خۆیە دەکات. بە واتایەکی ڕوونتر خەباتی خەڵکی کوردستان بە هەموو شێواز و ڕەهەندەکانیەوە، لە سەر ئەساسی گەڕان بەدوای ئەو ماف و ئازادییانەیە کە لێی زەوت کراوە و هی خۆیەتی و بۆ دەستەبەرکردنی ئەم داخوازییانە تەماحی لەسەر هیچ گەل و کۆمەڵگەیەکی دیکە نییە. خەڵکی کوردستان لە مێژە بڕیاری داوە لە [پێناو دەستەبەرکردنی مافەکانی خۆیدا، بەرچاوتەنگانە نەڕوانێتە پرسەکانی خۆی و لەسەر حیسابی ئەوانی دیکە (چ وەک نەتەوە و چ وەک کۆمەڵگە) نەخشەڕێی خەبات وێنا نەکات. درووشم و کردەوەی خەباتکارانەی خەڵکی کوردستان لەسەر ئەساسی ویستەکانی خۆیەتی نەک هەوڵدان بۆ زەوتکردنی خاک و مافی خەڵکی دیکە. ئەم تایبەتمەندییە دێموکرات و ئینسانییە بەتەواوی بە ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکانی کوردستانەوە دیارن. شادی و هەڵپەڕکێی خەڵکی کوردستان قەت بەمانای شین و ماتەمی خەڵکی دیکە نییە. کە لە ڕێوڕەسمەکاندا هاواری "بژی کورد" و"بژی کوردستان" دەکەن، مەرگ و نەمانی هیچ خاک و گەلێکی دیکە بەئاوات ناخوازن. کاتێک لە ڕێوڕەسمەکاندا گرینگی بە داب و بەریت و جل وبەرگ و هێماکانی کوردی دەدرێ، بەهیچ شێوەیەک بیر لە "تەحقیر" و گاڵتەکردن بە تایبەتمەندیی گەلانی دیکە ناکرێتەوە.

ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکانی کوردستان لە هەمان‌کاتدا کە نێوەڕۆکێکی شوناسخوازانەی کوردستانییان هەیە، پەیامێکی دێموکراتیک و ئاشتیخوازانەشیان لە پشتە کە وەک لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە دیتمان، بەلای گەلانی دیکەی ئێرانیشەوە جێی سەرنج و ڕێزلێگرتنن.

کۆمەڵگەیەکی داهێنەر، کە بۆ کەڵک‌وەرگرتن لە بچووکترین دەرفەتەکانیش بیرۆکەی داهێنەرانەی هەیە

ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکان چ لە ڕووی فۆڕمی بەڕێوەچوون و چ بە نێوەرۆک دەرخەری ئەوەن کە کۆمەڵگەی کوردستان خەللاق و داهێنەرە. ئەگەر سەیرێکی ڕەوتی ڕێوڕەسمەکان لە چەند ساڵی ڕابردوودا بکەین، کەمتر دووبارەبوونەوە بە شێوازی ڕێوڕەسمەکانەوە دیارە. مودێلی بەڕێوەچوونەکان ساڵ لەگەڵ ساڵ جیاوازن. پەیامەکان لەگەڵ ڕەوتی گۆڕانکارییە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان، گۆڕانیان بەسەردا دەهێندرێت. ئەوەی لەم پێوەندییەدا لە هەمووان زیاتر بەرچاوە و داهێنانی تێدا بەدی دەکرێ، ئەو هێما و سیمبولانەیە کە لە ڕێوڕەسمەکاندا بە بەکار دەهێندرێن. هەر لە بەکارهێنانی جامانە، هەوری و گوڵی سوور و جلوبەرگی تایبەتیی پێشمەرگانەوە بگرە تا ئەوەی بۆ نموونە لە ڕێوڕەسمەکانی ئەمساڵدا، ئاگری نەورۆزیان بە دەستی کەسوکاری شەهیدانی بزووتنەوەی ژینا داگیرساند. هەموو ئەمانە دەرخەری ئەو ڕاستییەن کە کۆمەڵگەی کوردستان بە ئاستێک لە پێگەیشتوویی سیاسی و کۆمەڵایەتی گەیشتوە کە بیرکردنەوەیەکی دەوڵەمەند لە پرس و ڕاوێژ بە یەکتری تیادا سەقامگیرە. ئەم یەکانگیرییە زەینی و ڕەفتارییانە لە کۆتاییدا کۆمەڵگەیەکی زیندوو و داهێنەری بنیات ناوە کە سەرەڕای بەهێزبوونی لە خۆڕێکخستن و خۆبەڕێوەبەریدا، لە هەموو پرس و بەستێنێکی ڕەفتاریدا بەخاوەن دەرکەوتوە.

کوردستان
• ژمارە: ٨٦٨
١٥ی خاکەلێوەی ١٤٠٣ _ ٣ی ئاوریلی ٢٠٢٤

سەمای سنوور

دیاکۆ ڕۆژهەڵاتی

دەڵێن کاتێک سێڵاو هەڵدەستێت چۆم سنووری خۆی دیاری دەکات و ئەو کەسانەی کەوشەنیان پەڕاندوە و زیادەڕەوییان کردوە و هاتوونەتە نێو خاکەکەیەوە ڕادەماڵێت و تێکەڵی قوڕ و لیتەیان دەکات.

لەو ڕۆژانەشدا لە بەرەبەری نەورۆزی ٢٧٢٤ کوردیدا گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا دەستیدایە کارێکی گرینگ و نەتەوەیی و ئەو پێناسەی بە سەدان ساڵ دوژمنەکانی بە زۆری چەک و قەڵەم و دەهۆ لێیان ئەستاندبۆوە وەرگرتەوە.

نەورۆزی ئەم ساڵ بووە نەورۆزی جامانەبەدەستان و خاکیپۆشان. جامانە بووە هێمای ئاڵای نەتەوەیی و جلوبەرگی خاکییش وەک ڕەمزی خەبات و تێکۆشان لەبەر کرا. ئەم شایی و هەڵپەڕکێیە بەشێوەیەک پەرەی سەند کەم دەڤەر لە کوردستان لێی بێنەسیب بوو. دەبێ بەبێ ترس بڵێین: ئەو سێڵاوە نەتەوەییەی ئەم ساڵ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەستا بە هەڵپەڕکێی خاکیپۆشان و سەمای جامانە لە نەورۆزی ٢٧٢٤ دا سنووری کوردستانی و کوردبوونی بۆ هەموو لایەک دیاری کرد. لە چکۆلەترین شاری کوردستانەوە هەتا کوێرەدێیەکانی ئەم نیشتمانە کچ و کوڕ و ژن و پیاو دەستیان لە دەستی یەکتری گرێ دا و شانیان لەیەک توند کرد و پێیان بە خاکدا کوتا و بە دوژمنانی کوردیان کۆت: ئەمە خاکی باوباپیرانی ئێمەیە و بەئاسانی بۆتان قووت ناچێت.

دیتنی کچ و کوڕی شارەکانی ئاودانان و ئەسەدئاوا لە گەڕی ڕەشبەڵەکی نەورۆزیدا بە جامانە و جلوبەرگی خاکییەوە وەک دواشارەکانی کوردنشین ئەو مزگێنییە خۆشەمان پێ دەدات کە کورد هەر زیندووە و هەتا هەتایە نانەوێ ئاڵاکەمان. هەر لەوکاتەشدا بە دوژمنانی نەتەوەی کورد دەڵێ: ئێمە بێجگە لەوەی ئامادەین سەروماڵمان لەپێناو مانەوە و نەفەوتانی زمان و خاک و ئاوماندا پێشکەش بکەین، بە شایی و گۆرانی و پێ بە زەوی کوتاندا و پۆشینی بەرگی خاکی و سەمای جامانەوە ڕیسەکەتان لێ دەکەینەوە بە خوری و پەیامی مانەوەی خۆمان بە هەموولایەک ڕادەگەیەنین.

گەلی کورد لە ڕۆژهەڵات بەم هەڵپەڕکێ و شادییەی لەم نەورۆزدا کردیان، جارێکی دیکە و بە شێوەیەکی جیاواز لە ساڵی ٢٧٢٣ هاتنەوە مەیدان و دەنگی خۆیان بۆ ئازادی و یەکسانی هەڵبرییەوە. ئەو کوڕ و کچانەی لە شۆڕشی ژینادا شەقامەکانیان لە داگیرکەران کردبووە دۆزەخ، لەم نەورۆزەدا بە بیرێکی ڕوون و چاوێکی کراوەترەوە هاتنەوە مەیدان و تەنگیان بە داگیرکەران هەڵچنییەوە. ئەگەر ئەوان لە شۆڕشی ژینادا کەسانێکی کەمئەزموون و نوێکار بوون، لەم جووڵانەوەدا ببوونە کوڕ و کچگەلێکی خۆناس و مافناس و دەیانزانی بۆ دێنە ڕیزی هەڵپەڕکێ و بۆ پێ بە زەویدا دەکوتن و لەبەرچی بە دەوری ئاگردا دەسووڕێنەوە و سەما بە جامانەکانیان دەکەن.

تێکەڵ بوونی هەزاران کچ و کوڕو پیاو و ژن لە گۆڕەپانێکی زۆرجار بەرتەسکدا خاڵی بەهێز و جێی سەرنجی ئەم کەرنەواڵی نەورۆزییە بوو. لێککەوتنی ئەو هەموو پیاو ژن و کچ و کوڕە و لێنەکەوتنەوە ناخۆشی و هەڵڵا ئەوە دەگەیەنێت کە ویستە گەورەکە، واتە ویستی نەتەوەیی و نیشتمانییەکە بە سەر هەموو ویستە دەروونییەکانی دیکەیاندا زاڵ بووە و کارێکی کردوە بێجگە لە خۆشەویستیی نیشتمان کەس بیر لە هیچ شتێکی دیکە نەکاتەوە و هەستی هاوڕێیی و هاوبیری بە سەر هەموو هەستە دەروونییەکانی دیکەدا زاڵ بێت. لەو گۆڕەپانە بەرتەسک و کەمەدا خەڵکەکە دەبوونە بنەماڵەیەک و ئەوەندە بە ڕێزەوە لەگەڵ یەکدا دەدوان و دەجووڵانەوە کەس هەستی بەغەوارەیی نەدەکرد. دەستەکان زۆر دۆستانە لێکتر گرێ دەدران و شانەکان زۆر هاوبیرانە لێک توند دەکران و پێیەکان بوێرانە و مافخوازانە و زانایانە بە زەویدا دەکوتران. ئاوری نەورۆز دەبووە بووکی هەموو زەماندێک و هەزاران کەس بە جامانە و بەرگی خاکییەوە لێی دەهاڵان و سەما و هەڵپەڕکێیان بۆ دەکرد. ئەوان بەو سەماکردنەیان پەیمانی برایی و خوشکایەتیان دەنووسییەوە و سرووودی یەک دەنگی نەتەوەییان دەچڕی. گوڵی سوور -بەپێچەوانەی هەندێک بیرتەسک و بەرژەوەندیخواز- نەک هێمای ڕوانگەیەکی فەرامۆشکراو، بەڵکوو هێمای شەهیدانی ڕێی ڕزگاریی نەتەوەیی کورد بوو. ئەوان بە بەدەستەوەگرتنی ئەو گوڵە سوورانە لەگەڵ شەهیدان و بنەماڵەکانیان پەیمانی یەکگرییان نوێ دەکردەوە و پێیان دەگوتن: ڕێبازەکەتان کوێر ناکەینەوە و هەتا سەر هەر درێژەدەری ڕێگاتانین.

یەکێک لە گرینگترین پەیامەکانی ئەم نەورۆزە بۆ ئەو کەسانە بوو کە نایانهەوێ گوێ لە دەنگی مافخوازی گەلی کورد ڕابگرن. دوژمنانی گەلی کورد دەبێ باش تێگەیشتبێتن کە کورد لەسەر داوا ڕەواکەی سوورە و لە کوشتن و پەت و سێدارە ناپرینگێتەوە. پەیامێکی دیکەشیان بۆ ئەو کەسانە بو کە ئێستاش هەر نایانهەوێت ڕاستییەکان بزانن و خۆ لە ڕاستە ڕێگاکە هەتڵە دەکەن. ئەوانیش دەبێ باش بزانن ڕوو لە ڕووگەی گەل کردن باشترین ڕێگایە و باشتر وایە چیدیکە ئاو نەکەنە ئاشی دوژمنی قەستەسەری نەتەوەکەیان و تێکەڵ بە بیروباوەڕی گەلەکەیان ببنەوە

خاڵێکی دیکەی جێی سەرنج لەو کەرناواڵەدا یادکردنەوەی شەهیدان بوو. ئەگەر بەوردی گوێ بدرێتە ئەو گۆرانیانەی لەو شاییانەدا گوتراون گوێمان لە نێوی سەدان شەهیدی ڕێی ڕزگاریی نیشتمان دەبێت، کە لەلایەن ئەو لاوانەی چەند دەیە دوای شەهیدبوونیان لە دایک بوون شاباشیان بۆ دەکرا و یادیان بەرز ڕادەگیرا. ئەوەش نیشانەی ئەوەیە ئاگری کوورەی خەبات بێ دەستەچیلە نییە و ئێستاش زۆرن ئەو کچ و کوڕانەی گیانلەسەردەستان ئامادەی خەباتن بۆ ڕزگاری و سەربەخۆیی نیشتمانەکەیان.

کردنەوەی ئاوری نەورۆز بە دەستی بنەماڵەی شەهیدان یەکێکە لە خاڵە جوان و دڵخۆشکەرەکانی ئەو کەرنەواڵی نەورۆزییە. ئەویش لەلایەن بنەماڵەی ئەو شەهیدانەی لە ڕێبازی گەل و بە بیری نەتەوەییەوە شەهید بوون، نەک لەڕێی بیری کرچ و کاڵ و لاڕێییدا. خەڵک زۆر بوێرانە لە دەوریان دەهاڵان و بە چەپڵە و گوتنەوەی سرووودی «خوایە وەتەن ئاواکەی» یان گۆرانی «جەژنەجەژنی کوردستانە جەژنی نەورۆزە» دەبوونە کوڕ و برا و باب و خوشکی شەهیدەکەیان و ڕێزیان لێدەگرتن. لەوەش گرینگتر هاتنی کەسوکاری ئەو شەهیدانەیە بۆ نێو ئەو کۆڕە نەورۆزانە. ئەوان سەرەڕای ئەو زەبروزەنگەی لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە لەسەریانە بوێرانە هاتنە کۆڕەکان و بەشدارییان لە ڕێوڕەسمەکاندا کرد و ڕێبازی کەسە شەهیدەکانیان زیندوو ڕاگرت.

یەکێک لە گرینگترین پەیامەکانی ئەم نەورۆزە بۆ ئەو کەسانە بوو کە نایانهەوێ گوێ لە دەنگی مافخوازی گەلی کورد ڕابگرن. دوژمنانی گەلی کورد دەبێ باش تێگەیشتبێتن کە کورد لەسەر داوا ڕەواکەی سوورە و لە کوشتن و پەت و سێدارە ناپرینگێتەوە. پەیامێکی دیکەشیان بۆ ئەو کەسانە بو کە ئێستاش هەر نایانهەوێت ڕاستییەکان بزانن و خۆ لە ڕاستە ڕێگاکە هەتڵە دەکەن. ئەوانیش دەبێ باش بزانن ڕوو لە ڕووگەی گەل کردن باشترین ڕێگایە و باشتر وایە چیدیکە ئاو نەکەنە ئاشی دوژمنی قەستەسەری نەتەوەکەیان و تێکەڵ بە بیروباوەڕی گەلەکەیان ببنەوە. ئەگەر هەندێک کەسیش شۆڕشی ژینایان دەکردە کاڵای ئێرانچێتی و بە دوژمنانی قەستەسەری کوردیان دەفرۆشت و دەیانەویست بەو شێوەیە خۆیان و بیروباوەڕە مردووەکەیانی پێ زیندوو کەنەوە، ئەوە ئەم ڕاپەڕینی هەڵپەڕکێیە پێی سەلماندن کارەکەیان چەندە چەوت و لاڕێیانە بووە.

بە دڵنیاییەوە دیتنی کچ و کوڕی شارەکانی دزێی مەرگەوڕ، گیەلان، ئاودانان، ئەسەدئاوا، کارزان و ... بە جلووبەرگی خاکی و جامانە و گۆرانی و سرووودی کوردییەوە پەیامهێنەری یەکگرتنی ورمێ و ئیلام و کرماشان و سنەیە و لێرەدایە دەردەکەوێت پەیامی شۆڕشی ژینا لەگەڵ بەشەکانی دیکە جیاوازی زۆرە. ئەگەر لەوێ جلووبەرگی ئێرانچێتی بەبەردا دەکرا و هەندێک سەرلێشێواویش کیسەیان بۆ هەڵدەدووری و بۆ بەرژەوەندیی خۆیان پشتیان بۆ لە ویستی گەلەکەیاندەکرد. ئەوە لێرە هاواری نەتەوایەتی بووە و ئەو کوڕ و کچانە بۆ بەرژەوەندیی گەلەکەیان چوونەتە سەر شەقامەکان و تەنگیان بە داگیرکەران و خۆفرۆشان هەڵچنیوە و هەر لەو ڕێبازەشدا گیانی پڕبایەخی خۆیان بۆ کردۆتە قوربانی. دیتنی باب و دایک و خوشک و برا و کچ و کوڕی ئەو شەهیدانە لە گەڕی دیلانی نەورۆزدا جێی سەرنج و یەکگرتنی گەل و گەرموگوڕی و بەردەوامی خەبات و نەسرەوتن مسۆگەر دەکات.

ڕێوڕەسمەکانی ئەم نەورۆزە بەردیان خستە ماڵی دوو توێژ و سەریانی لە بەرد دا. یەکەمیان فاشیستانی دژە کورد. ئەوانە چاویان بەهیچ یەکگرتن و یەک دەنگییەکی کورد هەڵنایەت و بەردەوام ئارەزووی لە نێوچوون و توانەوەی کوردیان لە دڵەڕەشەکانیاندا پەروەدە دەکەن. دووهەمیشیان ئیسلامیستە توندڕەوە جیهادییەکان. ئەوانیش کە وەک فاشیستە نژادپەرەستەکان چاویان بە شادی و خۆشی و زانایی و تێگەیشتوویی خەڵک هەڵنایەت، ئەو شادی و خۆشییە بەدژی ڕەوتەکەی خۆیان دەزانن و بە هەموو شێوەیەک هەوڵ دەدەن بەری پێ بگرن و نەهێڵن پەرە بستێنێت و بەردەوام بێت. بەڵام ئەو شادی و یەکبوونە پێی سەلماندن کە ئەوان ناتوانن ببنە لەمپەری پێشکەوتنی ئەو گەلە و لە کۆتاییدا ئەوەی سەردەکەوێت گەلی ڕووناکبیر و مافخوازی کوردە و ئەوەی دەم لەپووشیش دەمێنێتەوە ئەوان و بیرە چەوت و فاشیستانە و دوواکەتووانەکەی ئەوانە. با ئەوانە باش تێ بگەن، زستان دەڕوات و ڕووڕەشی بۆ ڕەژی دەمێنێتە. دیارە دەبێ سپاسی ئەو مامۆستا ئایینییە نیشتمانپەروەرانەش بکرێت، کە بە هەڵوێستە نەتەوەیی و نیشتمانییە جوانەکانیان، برەویان بە ڕێوڕەسمە جوانەکان و نەتەوەییەکانی نەورۆز بەخشی و بەو هەڵوێستە بەجێیەیان، گڕی ئەو ئاگرە پیرۆزە نەتەوەییەیان جوانتر و ڕەنگینتر کرد.

ئەم شایی و زەماوەندە بێجگە لەو ڕێوڕەسمەی لە تاران بەڕێوە چوو لە سنووری کوردستان نەترازا، ئەویش دەکرێت وەک یەکێک لەو ڕێوڕەسمانەی کوردانی تاراوگە لە یەکێک لە وڵاتانی دەرەوەی بەڕێوەیان برد سەیری بکرێت. هەر بۆیە دەکرێ بە پانەوە بڵێین: شایی نەورۆزی ئەم ساڵ شایی و سەمای دیاریکردنی سنووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو.

لە کۆتاییشدا دەبێ ئەوە بکوترێت کە لەدوای ئەو هەموو بەزم و ڕەزم و پێ لە زەوی کوتان و سەماکردن بە جامانە و سرووود کوتن، بۆ ئەوەی پەیامی ڕاستەقینەی خۆیان بەگوێی دۆست و دوژمنانیان بگەیەنن، لە ڕۆژی دەی خاکەلێوەدا بێ ئەوەی شین بگێڕان یان ماتەمینی بکەن، دەستیان لە هەڵپەڕکێ هەڵگرت. ئەوان بەوکارەین پەیمانیان لەگەڵ پێشەواکەیان نوێ کردەوە و یەک دەنگ پێیان گوت: ئێستاش دوای نزیکەی هەشت دەیە لە تێپەڕبوونی شەهید بوونت هەر ڕێبواری ڕێگا پیرۆزەکەتین و بۆ وەدیهێنانی ئامانجە بەرزەکەت لە هیچ هەوڵێک درێخی ناکەین و بەسەر هەموو لەمپەرێکدا باز دەدەین و هەتا وزە و خوێنمان لە لەشدا مابێت، کۆڵنادەین و ناکشێینەوە و ناکشێینەوە.

١٢ی خاکەلێوە، دەسپێکی وەرزی نەهامەتییەکان

شەماڵ تەرغیبی

١٢ی خاکەلێوە لە ڕۆژژمێری کۆماری ئیسلامیدا ڕۆژێکە کە وەبیرهێنەرەوەی ساتەوەختێکی تاڵە بۆ گەلانی ستەملێکراوی ئێران و ڕۆژی سەرکەوتنی پیلانێکە کە تێیدا سپای جەهل سەرکەوتنی خۆی ڕاگەیاند.

١٢ی خاکەلێوە کە وەک بانگەشەی بۆ دەکەن ڕۆژی کۆماری ئیسلامییە، هاوکاتە لەگەڵ ڕاگەیاندنی خولێکی نوێ لە ستەم و هەڵاواردن و چەوسانەوە. لەم ڕۆژەدا و پاش فرتوفێڵی تازەبەدەسەڵاتگەیشتووانی ڕێژیمی میراتگری پاشایەتی و لە ڕێفراندۆمێکی ساختە کە ڕێکەوتی ١٠ی خاکەلێوە بەڕێوە چوو، کۆماری ئیسلامی پایەکانی دەسەڵاتە ناڕەواکەی لە ئێراندا چەقاند و خۆی بەسەر دانیشتووانی ئەو جوغرافیایەی بە ئێران دەناسرێ فەرز کرد. لەگەڵ ئەوەشدا ئەم ڕۆژە وەبیرهێنەرەوەی شانازییەکی کەموێنەیە بۆ گەلی کورد بە گشتی و بۆ حیزبی دێموکرات بەتایبەتی. لە نەورۆزی ساڵی ١٣٥٨دا و لە کاتێکدا هێشتا تەپوتۆز و کەفوکوڵی شۆڕشی بەتاڵانبراوی گەلانی ئێران نەنیشتبوویەوە و هێشتا خەڵک بەرچاوڕوونییان نەبوو لەهەمبەر داهاتووی وڵات، سەرانی کۆماری ئیسلامی بە خوڵ لە چاوی خەڵک کردن و وەڕێخستنی ڕێفراندۆمێکی نمایشی و ساختە و خستنەڕووی دوو بژاردەی کۆماری ئیسلامی ئەرێ یان نا؟ خەڵکیان لە پەلەپڕووزەیەک هاویشت کە ناچار بن لە تاوی ئاگر پاڵ وە ئاوەوە بدەن!

ڕێفراندۆم بەڕێوە چوو و ئەگەرچی هەندێ لایەنی سیاسیی دەرووەست و لە سەرووی هەمووانەوە حیزبی دێموکرات بە گومانەوە لە شێوازی بەڕێوەچوون و هەروەها لە نێوەڕۆکە نادیار و شاراوەکەیان دەڕوانی و ڕایانگەیاند کە ئەم بەناو هەڵبژاردنە هیچ پێوەرێکی دێموکراتیکی تێدا ڕەچاو نەکراوە، بەڵام دیتمان کە خەڵکێکی زۆر لە سەرانسەری ئێران، جیا لە کوردستان، فریوی دروشمە زریقەوبریقەدارەکانی خومەینی و دارودەستەکەیان خوارد و دەنگیان بە سیستمێک دا کە تا ئەودەم لە هیچ شوێنێکی دیکەی دنیا تاقی نەکرابۆوە.

امام: از امروز رژیم ایران جمهوری اسلامی شد
کیهان
چاپ دوم
نتایج آرای رفراندوم در تهران وشهرستانها
سفیر امریکا از ایران احضار شد
قطع رابطه ایران و مصر
شاه سابق در جهان بدنبال یک پناهگاه امن است
شاه سرگردان را برزیل هم راه نداد
باند قاچاق اشرف پهلوی با همکاری صهیونیستها در ایران فعالیت دارد
تصمیمات جدید درباره حقوق و مزایا
امام خمینی: ۱۲ فروردین روز نخستین حکومت الله است
درحمله مسلحانه به حوزه رای گیری

ئەمساڵ لە کاتێکدا ئێمە یادی ئەو ڕۆژە نگریسە دەکەینەوە کە کۆماری ئیسلامی کەوتووەتە نێو چەندین قەیرانی گەورە و لە ئەنجامی ئیدارەکردنی ناسەردەمیانە لەگەڵ کۆمەڵێک ئاریشەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری بەرەوڕوو بۆتەوە کە تەنانەت بینەقاقای خۆیشی گرتووە. ئەگەر تا دوێنێ ئاستی ناڕەزایەتییەکان تەنیا لە هەندێ هەرێمدا یان تەنیا لە چەند سووچێکی ئەو جوغرافیایەدا دەبینرا کە بە ئێران دەناسرێ، ئەوا ئەمڕۆ ئاست و ڕووبەری ناڕەزایەتییەکان ئەوەندە تەشەنەیان سەندوە کە تەنانەت لە ئاستی هەرەبەرزی دەسەڵاتیشدا دەنگی ناڕازی دەبیستری؛ هەڵبەت جیاوازی ئەم دوو جۆرە ناڕەزایەتییانە لەوەدایە کە ناڕەزایەتییەکانی خەڵک لە چوارچێوەی ئەو مافە بنەڕەتییانەدایە کە لێیان زەوت کراوە بەڵام ناڕەزایەتییەکانی دەسەڵاتبەدەستان لەو بازنەدا خوێندنەوەی بۆ دەکرێ کە چاونەزێرانی حکومەتی بۆ چڕینی تیکەیەکی زیاتر لە خاکی ئەم وڵاتە دەکەونە شەڕ لەگەڵ یەکتر و بەسەروگوێلاکی یەکتردا دەدەن.

ئەوەیکە لەم نێوانەدا گرینگە پێملبوون بەو ڕاستی و کەتوارەیە کە دەسکەوتی کۆماری ئیسلامی بۆ گەلانی ئێران و لە سەرووی هەمووانیشدا گەلی کورد پاش زیاتر لە ٤٤ ساڵ دەسەڵاتداری تەنیا و تەنیا چەوسانەوە، ستەم، هەڵاواردن و هەوڵدان بۆ پاکتاو و لەنێوبردن بووە نەک زیاتر. ئەمەش بەو هۆکارەی کە لە بنەڕەتڕا کۆماری ئیسلامی بۆ ئەوە نەهاتە سەر کار تاکوو خزمەتی خەڵکانی خێرنەدیتووی ئێران بکات بەڵکوو ئامانجی سەرەکییان گیرکردنی کەڵپەی ناحەزیان لە گیان و ژیانی خەڵکانی ئەم جوغرافیا بوو کە وەک دەبینین بەو ئامانجەش گەیشتن و لەسەر بنەمای ژیانی ئەم خەڵکانە خۆیان و کوڕ و کچەکانیان گەیاندە باڵاترین پێگەکانی دەسەڵات کە دەستیان بە هەموو سەروەت و سامانەکانی وڵات ڕادەگا و لە بەرامبەریشدا وەک باس کرا خەڵک لە مافە ئەساسیی و سرووشتییەکانی خۆیان لەوانەش خۆشبژێوی و ئازادی و مافی ژیانی سەردەمیانە بێبەری کران.

ئەم دۆخە وەک لە ساڵانی ڕابردوودا و بەتایبەت لە ڕەوتی ڕووداوەکانی پاش شۆڕشی ژینا دیتمان گەیشتە چڵەپۆپەی خۆی و بەرهەڵستبوونەوە و دژکردەوەی توندی خەڵکانی ئێران بە پێشەنگایەتی گەلی کوردی لێ کەوتەوە؛ ئەمڕۆ چیدیکە گەلانی ستەملێکراوی ئێران وەک ساڵی ٥٨ و ٥٩ ناچنە ژێر باری کەشی داتاشراو و درۆیین و داسەپاوی پاش ١٢ی خاکەلێوە و داوای هەموو ئەو مافانە دەکەن کە بە ناوی ئایین و بە بەرگی یاساوە لێیان زەوت کراوە؛ مافی ئازادی، مافی ژیان، مافی یەکسانی، مافی دیاریکردنی چارەنووس.

بە دیوێکی تریدا ئەوان بەو ئاکامە عەقڵانی و مەعریفییە گەیشتوون کە تەنیا ڕێگای دەربازبوون لە چەرمەسەرییە نەهادینە و بە سیستماتیککراوەکان لە ئێران نەهێشتن و لەنێوبردنی دەسەڵاتێکە کە بە کۆماری ئیسلامی دەناسرێ و ڕۆژی ١٢ی خاکەلێوەی وەک ڕۆژی ناسینی خۆی دیاری کردوە؛ ئەمەش کاتێک دەکری کە ئێمە وەک ئەرکی سەر شانمان لەم ڕۆژەدا کۆماری ئیسلامی ئەو جۆرەی کە هەیە بناسین و بە خەڵکی دیکەشی بناسێنین نەک ئەو جۆرەی کە خۆی هەوڵ دەدا بیناسێنێت؛ کۆماری ئیسلامییەکی لێوانلێو لە درۆ، فریوکاری، تاوان و تاڵان.

هەگبەی شاخ و شۆڕش

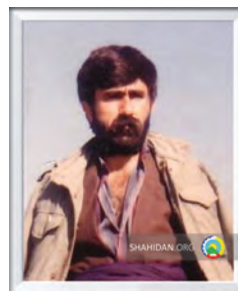

سروودێک لە چاوی ئاوردا

شەهید ئەنوەر ئیبراهیمی

براییم چووکەڵی

هەرچی دەست بۆ پینووس دەبەم و ئاوڕ لە ژیانی ئەو قارەمانانە دەدەمەوە کە لە سەردەمێکدا بە گیان و بەدڵ، بە بیروباوەڕ، بە ماڵوگیان، بە خوێن و تەنانەت بە دانانی گەورەترین سەرمایەی ژیانیان فەرماندەیی ئەو شەرە حەماسەیانەیان دەکرد، دڵ و دەروونم ئاگر دەگرێ. ئەوانە هەر ئەو کەسانە بوون کە شەورۆژیان نەدەناسی و هیزە جۆراوجۆرەکانی حیزبی دێموکرات لە سەرتاسەری کوردستانیان فەرماندەیی دەکرد و وەک هەڵۆیەکی بەرزەفڕ چاویان بەسەر ئاو و خاکی نیشتمانەکەیانەوە بوو و وەک گلێنەی چاو دەیان پاراست، کوا لە قامووسی وشە دەتوانێ بۆ ئەو فەرماندە بوێرانە پەسنێک شک دەبەی بارتەقای فیداکاریی، لێهاتوویی و خۆنەویستیی ئەوان بێت.

ناوچەی ژاوەرۆی سنە یەکێک لە سەنگەرە گرینگەکانی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەی کوردە. خەڵکی خەباتگێڕ و دێموکراتپەروەری ئەو ناوچەیە هەمیشە بە دڵەوە لایەنگری حیزبەکەیان، حیزبی دێموکراتی کوردستان بوون و باشترین و بەوەفاترین ڕۆڵەکانی خۆیان، ڕەوانەی ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان کردوە. لە مێژووی دەیان ساڵەی خەبات و بەربەرەکانی گەلی کورد لەپێناوی ئازادی و دێموکراسیدا، کەم گوند و ئاوایی ئەو ناوچەیە دەبینرێ کە ڕۆڵەیەک یا چەند قارەمانی پێشکەش بە نیشتمان نەکردبێ تەنانەت کەم بنەماڵەی کوردستانی خۆشەویست و خۆڕاگر دەبینرێ کە جگەرگۆشەیەک، یا خۆشەویستێکی پێشکەش بە بارەگای ئازادی نەکردبێ. ئاوایی تەنگیسەر لە ناوچەی ژاوەرۆی سنە، یەکێک لەو گوندانەیە خەڵکەکەی زیاتر لە٢٠ خەباتکار و ڕۆڵەی شۆڕشگێڕ و قارەمانی خۆیان کە بە ڕەنج و ئارەقەی نێوچاوانیان گەورە کردبوو، لەپێناو بەختەوەریی نەتەوەکەیاندا فیدا کردوە. لە "هەگبەی شاخ و شۆڕش"ی ئەم ژمارەیەدا و لە نێو باخچەی شەهیدانی سەربەرزی گوندە قارەمانەکەی تەنگیسەردا یادی هەڵۆیەکی سەربەرز دەکەینەوە، فەرماندەیەکی بەوەج کە هەموو ژیانی لە پێناو ڕزگاری نیشتمانەکەی دانا، ئەویش کەسێک نییە جگە لە شەهید ئەنوەر ئیبراهیمی لە هێزی زاگرۆس.

ئەنوەر ئیبراهیمی ساڵی ١٣٤١ی هەتاوی لە ئاوایی تەنگیسەر لە ناوچەی ژاوەرۆ لە بنەماڵەیەکی کوردپەروەر چاوی بەدنیای ڕوون هەڵێنا. لە هەرەتی لاوەتیدا لە خۆپێشاندانەکانی دژی ڕێژیمی پاشایەتی بەشداریی کرد و ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی و ئاشکرابوونی تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەو دەرفەتەی بۆ ئەنوەر ڕەخساند کە بەکردەوە ببێتە مەیدانی خەباتەوە و بەئاشکرا بۆ وەدیهێنانی ئەو ئامانجە پیرۆزانەی کە خۆشی دەویستن خەبات بکا. ئەنوەر دوای ئەوەی بەرگی پیرۆزی پێشمەرگایەتیی لە بەر کرد و چەکی شەرەف و دیفاع لە کەرامەتی گەلەکەی دەستدایە، لە ڕیزی پێشمەرگەکانی هێزی "شەهید شەریفزادە"دا سازمان درا. ئەو زۆر زوو توانی ببێتە خۆشەویستی خەڵکی ناوچە و هاوسەنگەرانی. چونکی لە هەموو وجوودیدا ئیمان و بیروباوەڕی پتەوی بە خەباتی نەتەوەکەی و، لە ئاکار و کردەوەیدا شۆڕشگێڕبوون، دڵسۆزی، لێبراوی و شێلگیربوون لەسەر درێژەپیدانی ئامانج و ڕێبازەکەیدا شەپۆلیان دەدا. ئەو تایبەتمەندییانە لە مەیدانی شەڕ لە بەربەرەکانی لەگەڵ دوژمندا جۆرێکی دیکە خۆی دەنواند، کاتێک لە دوژمن سەنگەری دەگرت و کاتێک هێرشی بۆ سەر دوژمنانی کورد و کوردستان دەبرد هیچ هێزێکی دوژمن توانای خۆڕاگری لە ئاست نەعرەتەی شێرانەی و هەڵمەت و پەلاماری شۆڕشگێرانەیدا نەبوو.

تایبەتمەندی دیکەی ئەنوەر ئەوە بوو هەر بەو ئەندازەیەی نەتەوەکەی خۆش دەویست بەو ڕادەیەش هاوسەنگەرانی خۆش دەویست. شەهید ئەنوەر لە بەرپرسایەتیی فەرماندەیی پێشمەرگەدا نیشانی دا فەرماندەرێکی بەوەجە و لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانیدا ماندوویەتی ناناسێ. چالاکانە مەئمووریيەتی حیزبی بەڕێوە دەبرد و بە لێوەشاوەیی ڕێنوێنی و فەرماندەریی پێشمەرگەکانی دەکرد. ئەنوەر لە ناوچەکانی مەریوان، سنە و کامیاران بە باشی ئەرک و بەرپرسایەتییەکانی ڕادەپەڕاند.

ئەنوەر بە هۆی لێهاتوویی بەرپرسایەتی جۆراوجۆری هەبوو جێگری پەل، سەرپەل جێگری لک و سەرئەنجام وەک فەرماندەری لک کاری پێ ئەسپێردرا. ئەو لەو پلە و بەرپرسایەتیانەشدا سەلماندی کە فەرماندەرێکی بەوەجە و لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانیدا ماندوویەتی نەدەناسی. دوای ئەوەش کە وەک فەرماندەری لک دیاری کرا، لەو بەرپرسایەتییەشدا چالاکانە مەئمووریيەتی حیزبی بەڕێوە دەبرد و بە لێوەشاوەیی ڕێنوێنی و فەرماندەریی پێشمەرگەکانی دەکرد و لە ناوچەکانی مەریوان، سنە، کامیاران و... زۆر حەماسەی لەبیرنەکراوی هێزی پێشمەرگەی بە فەرماندەریی ئەنوەر خوڵقان.

هێزە دڵڕەشەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە هیچ کات لە بەرەنگاری و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەنوەردا نەیانتوانی بە ئامانج بگەن، لە پیلانێکی دژی مرۆڤانەدا زەفەریان پێ هێنا. ڕۆژی ٢١ی خەزەڵوەر ساڵی ١٣٧٢ لە کاتێکدا ئەنوەر لەگەڵ چەند هاوڕێی دیکەی لە شاری دەربەندیخانەوە بەرەو بنکەکانیان بۆ ناوتاق دەگەڕانەوە، بە ماشێنەوە کەوتنە سەر مینە چێندراوەکانی سپای پاسداران. لەو کەمین و ڕووداوەدا بەداخەوە ئەنوەر ئیبراهیمی و ٤ هاوسەنگەری دیکەی (شاڕوخ مرادی –فەرماندەری هێز–، سەلاح مرادیان، ڕەشید ڕۆستەمی و تاهیر مەنووچێهری) شەهید بوون. بەمجۆرە ئەنوەر ئیبراهیمی ڕەشەبای مەرگ نەمامی تەمەنی بەلادا خست و گوڵی هیوا و ئاواتەکانی پەڕپەڕ بوو.

کۆماری نەورۆزی مەشخەڵانی کوردستان

تاهیر قاسمی

لەگوێن چەند ساڵی ڕابردوو، ئەمساڵیش نەورۆز لە شار و گوندەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە گڕ و تین بەڕێوە چوو. لە نەورۆزی ئەمساڵیشدا جامانەکان کەوتنەوە سەما و مەشخەڵەکان هەڵکرانەوە و کوڕان و کچان بە دەوری ئاگری نەورۆزدا هەڵپەڕین؛ بەڵام کۆمەڵێک تایبەتمەندی، نەورۆزی ئەمساڵی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان جیاواز و تایبەت کرد. لەوانە بەشداریی هەرچی زیاتری چین و توێژەکانی کۆمەڵگە، گوڕ و تینی زیاتر لە ساڵانی پێشوو، تەنینەوەی بە زۆربەی گوند و شار و ناوچەکانی کوردستاندا و بەرینتر بوونەوەی هەرچی زیاتری بە پانتایی جوغرافیای ڕۆژهەڵاتی کوردستان و تەنانەت سەرانسەری ئێراندا. ئەم نەورۆزە بە تایبەت لەچاو ساڵی ڕابردوو کە بە سەرکوتی بێبەزەییانەی شۆڕشی ژینا و تا ڕادەیەک دامرکانەوەی ئەو شۆڕشە، نەورۆزێکی خەماوی بەسەر خەڵکی کوردستاندا هات، هەستانەوەیەکی بەهێز بوو. هەستانەوەیەک کە پێشتر بە کۆبوونەوە و ڕێپێوانی دەیان هەزار کەسی لە سەقز بۆ ناشتنی تەرمی وەرزشوانێک و لە نەغەدە بۆ بەشداری لە ناشتنی تەرمی سێ کەژەوانی ئەو شارە خۆی دەرخستبوو.

نەورۆزی ٢٧٢٤ ئەگەرچی دوای زیاتر لە یەکساڵ بەسەر کۆتایی خۆپێشاندانەکانی بزووتنەوەی ژینادا هات بەڵام لە چەند ڕووەوە دەتوانین وک درێژەی ئەم شۆڕشە ببینین. بزووتنەوەیەک کە لە کوردستانەوە بە هەستێکی نەتەوەیی و شوناسخوازانە دەستی پێ کرد بەڵام لە ئاستی ئێراندا بە درووشمە سەرەکییەکەی واتە ژن، ژیان، ئازادی ناسرا و پتر دژ بە پێشێلکارییەکانی مافی ژنان وەستایەوە. بەو ڕوانینە لە بزووتنەوەکە، سەرەڕای ئەوە کە دانی ئەو درووشمە و بە گشتی درووشمدان لە ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزی ئەمساڵدا کەم و دەگمەن بوو، ژنان بەدوور لە حیجابی زۆرەملێ، بەهەراوی لە ڕێکخستن و بەڕێوەبردنی ئەو بۆنانەدا بەشدار بوون و خواست و ئیرادەی نەتەوەیی و مرۆیی و یەکسانیخوازانەی خۆیانیان تێیاندا نیشان دایەوە. بەشداری لە هەڵگرتنی مەشخەڵ و کردنەوەی ئاگری نەورۆز، هەڵپەڕینیان شانبەشانی پیاوان و کێشانی گەڕی ڕەشبەڵەک، هەڵگرتنی جامانە و پۆشینی جلوبەرگی خاکی و پێشمەرگانە هێما بوون بۆ ئەوەی ژنان هێز و ورە و خواستی یەکسانیخوازانەی خۆیان بەکردەوە نیشانی دەسەڵات و کۆمەڵگە بدەن. نەورۆزی مەشخەڵانی ڕزگاری لەڕاستیدا بوارێک بوو بۆ بەکردەوە نیشاندانی ژن لە گۆڕەپانی تێکۆشاندا و بە کردەیی کردنی دروشمی ژن، ژیان، ئازادی لەلایەن ژنان و پیاوانی یەکسانیخوازی کورد لە شار و گوندەکانی سەراسەری کوردستان.

لەباری جوغرافیاییەوە کورد لە ئێراندا ڕەنگە هیچکات ئاوا یەکتریان نەخوێندبێتەوە و بۆ یەکتر نەهاتبنە سەر خەت. لە باری ئوستانییەوە نیشانیان دا کە جوغرافیای ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سنووری چوار پارێزگای ورمێ و سنە و کرماشان و ئیلامدا قەتیس نییە. کوردەکان لە خوزستان و هەمەدان و زۆر شوێنی دیکەی دەرەوەی ئەو چوار پارێزگایە بە ئاگری نەورۆز جێژنە پیرۆزەیان نووسی و چوارچێوە جوغرافیاییە ڕاستەقینەکەیان بە ئاگری نەورۆز درەوشاندەوە

بابەتێکی دیکە کە لە بەڕێوەبردنی بۆنەکانی نەورۆزی ئەمساڵدا بەرچاوە، هاوکاری و هاودڵیی هەرچی زیاتری نێوان تاکەکانی کۆمەڵگەیە. لە زۆربەی شار و ناوچەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا خەڵک بە ڕێزەوە لە دەوری یەک کۆ دەبنەوە و بۆ هەرچی باشتر بەڕێوەبردنی ڕێوڕەسمەکان لەگەڵ یەک هاوفکری دەکەن و بەرنامە دادەڕێژن. لەکاتی بەڕێوەبردنی بەرنامەکاندا بە داب و دەستوور دەجووڵێنەوە و شانۆ و نمایشێکی بەکۆمەڵ و هاوئاهەنگ پێشان دەدەن و پێشکەش دەکەن. ئەوەی لەم نێوەدا سەرنجراکێشە یەکتر قەبووڵ کردن لەوپەڕی خۆیدایە و هەموان بەچاوی ڕێز سەیری یەکتر دەکەن. دیاردەیەکی ناشیرین کە لە بۆنە و زەماوەندە ئاساییەکاندا زۆر جار خۆی نیشان دەدا، هەڵگیرسانی شەڕ و ئاژاوەیە بەڵام لە کاتی بەڕێوەچوونی ئەو ڕێوڕەسمانەدا لە هیچ شوێنێکی کوردستانەوە هەواڵی بچووکترین کێشە و شەڕ لەئارادا نییە. خاتوونێک گێڕایەوە کە پیاوەکان ئەوەندە بە چاوی ڕێزەوە سەیری ژنان دەکەن کە هەمووانت لێ دەبێ بە برا و خۆت بە خوشکی گشتیان دەزانی. یەکدڵی و یەکگرتوویی نەتەوەیی نەک هەر لە چوارچێوەی شار و گوندەکاندا بەڵکو لە ئاستی سەراسەری کوردستانیشدا بەرچاوە. زۆربەی ئەو بۆنە و ڕێوڕەسمانە تایبەتمەندیی وەک یەکیان هەیە و ئیلهام لە یەکتر وەردەگرن. هەڵچنینی وەک یەکی چیلەی ئاگر، داب و دەستووری وەک یەک بۆ داگیرساندنی ئاگرەکە و تەنانەت پۆشینی جلی هاوشێوە حیکایەتی هاودڵی و هاوپێوەندییەکی نەتەوەیی قووڵ لە سەرانسەری کوردستاندا دەگێڕێتەوە.

لەباری جوغرافیاییەوە کورد لە ئێراندا ڕەنگە هیچکات ئاوا یەکتریان نەخوێندبێتەوە و بۆ یەکتر نەهاتبنە سەر خەت. لە باری ئوستانییەوە نیشانیان دا کە جوغرافیای ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سنووری چوار پارێزگای ورمێ و سنە و کرماشان و ئیلامدا قەتیس نییە. کوردەکان لە خوزستان و هەمەدان و زۆر شوێنی دیکەی دەرەوەی ئەو چوار پارێزگایە بە ئاگری نەورۆز جێژنە پیرۆزەیان نووسی و چوارچێوە جوغرافیاییە ڕاستەقینەکەیان بە ئاگری نەورۆز درەوشاندەوە. نەک هەر لەو چوارچێوە جوغرافیاییەدا بەڵکو کوردەکان لە خۆراسان، لە شیراز، لە تاران و زۆر شوێنی دیکەش بۆنەی هاوشێوەیان وەڕێخست، گەڕی داوەتیان لێ گرت و کوردایەتیی خۆیان نیشان دا. بۆ یەکەم جار لە لوڕستانەوە تا ماکۆ و لە ئەسەدابادەوە هەتا پاوە، کورد خاوەنایەتیی خۆی بەسەر نەورۆز و بەسەر ئەم جوغرافیایەدا سەلماندەوە. ئاگر، هەڵپەڕکێ، جامانە و جلی خاکی هێما و سەمبولی هاوبەش بوون بۆ پێناسەی نەورۆزی ئەمساڵی کوردان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و سەرانسەری ئێراندا. ئەوان بەو هێمایانە لە ڕاستیدا جوغرافیای ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان سەرلەنوێ کێشایەوە و پانتایی سنوورەکانی کۆماری نەورۆزی مەشخەڵانی ڕزگاریی کوردستانیان بۆ هەمووان دەستنیشان کرد.

بابەتێکی دیکەی نەورۆزی ئەمساڵ ڕاوەستانی کوردان لەبەرامبەر زێدەخوازیی شۆڤێنیزمی پانتورکیزم بوو. لەم چەند دەیەی دواییدا پانتورکیزم بە پشتیوانیی دەسەڵاتی مەزهەبیی تاران لە هەموو لایەکەوە هوروژمی هێناوە و لە زۆر شوێنی کوردستاندا هەڕەشە لە بوون و مانی کورد دەکا. نەورۆزی مەشخەڵانی ڕزگاریی کوردستان ئەو دەرفەتەی بە کورد دایەوە کە بەربەستێک بۆ ئەو زێدەخوازییە دابنێ و بە هەموو دنیا ڕابگەیەنێ کە بێدەنگیی کورد لە زۆر شوێنی پارێزگای ورمێ و هەمەدان و شوێنەکانی دیکەش نەک بە واتای نەبوون یان بەجێهێشتنی زێدی هەزاران ساڵەی خۆی بەڵکوو دەرەنجامی سەرکوتی سیستماتیکی ئەم نەتەوەیە لەلایەن دەسەڵاتی ناوەند و دانی ئامرازەکانی سەرکوت بەو ڕەوتە شۆڤێنی و چاوبرسییەیە. سیاسەتێک کە بە داخەوە گەلێک ساڵە دژی کورد پێڕەو دەکرێ. لەم نەورۆزەدا کوردان لە ورمێ و ماکۆ و میاندواو و زۆر شوێنی دیکە بە هەڵکردنی ئاگر و بە سەمای جامانە و بە گەڕی ڕەشبەڵەک کوردستانی بوونی زێد و نیشتمانی خۆیان نەخشاندەوە.

سێکۆلاریزم دیاردەیەکی دیکەی ئەم جێژن و بۆنە نەورۆزییەکانی کوردستانە. لەکاتێکدا بە هاتنی مانگی ڕەمەزان ڕێژیم هەموو ساڵێ هەوڵ دەدا هێژەمۆنی و دەسەڵاتی مەزهەبیی خۆی زیاتر بەسەر خەڵکدا بسەپێنێ، خەڵکی کوردستان بە شیعە و سوننی و یارسانەوە پێمل بەو ئایین و دین سەپاندنە نەبوون و جێژن و شایی و هەڵپەڕینی خۆیان بە دوور لە بیرێزی بە هیچ ئایین و ئایینزایەک بەڕێوە برد.

ناسێنەی هەرە بەرچاوی بۆنەکانی نەورۆزی مەشخەڵانی کوردستان بەستنی جامانە و پۆشینی جلوبەرگی خاکی وەک هێمای پێشمەرگانە و سەمبولی بەرخۆدانە کە ئەمساڵ بە چڕی خۆی نواند. بە جۆرێک کە بینەر بە دیتنیان زۆر جار خۆی لەنێو گەڕی شایی و هەڵپەڕکێی پێشمەرگەدا هەست پێ دەکرد. بەوەش خەڵکی کوردستان هەوڵیان دا خۆیان وەک بەشێک لە خەباتی کۆڵنەدەرانەی کوردستان نیشان بدەن و ڕێز لە خەباتی شاخ و لە تێکۆشانی پێشمەرگانە بگرن. وێڕای ڕێز لە خەباتی پێشمەرگە هەوڵیان دا نەورۆز و بۆنەکانی نەورۆز بکەن بە مەرهەمێک بۆ سارێژکردنەوەی برینی ئەو بنەماڵانەی ئازیزێکیان لەپێناو ڕزگاریی نیشتماندا لەدەست داوە. لە بۆنەکاندا ئەرکی پێشەنگایەتی بۆ داگیرساندنی ئاگری نەورۆز بە بنەماڵەی شەهید سپێردرا. بەم جۆرە ڕێزیان لە خەبات و تێکۆشانی تێکۆشەرانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان گرت، ڕێبازەکەیان بەرز نرخاندن و خۆیان بە بەشێک لەو ڕێبازە نیشان دا. ترۆپکی ئەم ڕێزگرتنەش لە ڕۆژانی ٩ و ١٠ی خاکەلێوەدا هاتە ئاراوە دوای ئەوەی چالاکانی سیاسیی کورد داوایان کرد بۆ مەحکوومکردنەوەی ئیعدامی پێشەوا قازی محەممەد سەرۆک کۆماری کوردستان لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوە کە لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان نێودێر کراوە، بۆنە و ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزی ڕابگرن. خەڵک بە بە دەم بانگەوازەکەوە هات و ڕێوڕەسمەکان بۆ دوای ئەو دوو ڕۆژە ڕاگیران. وەستانی ڕێوڕەسمەکانی نەورۆز بە تایبەت لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەدا هیندەی سەمای جامانە و پۆشینی جلی خاکی و هەڵکردنی مەشخەڵانی نەورۆز واتادار و هەڵقوڵاوی ئەوپەڕی تێگەیشتوویی نەتەوەیی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو. لەم دوو ڕۆژەدا گەلی کورد لە ڕۆژهەڵات بە دۆست و دوژمنی سەلماند کە بۆنەکانی نەورۆز بۆ ئەوان کردەوەیەکی نەریتی، لاسایی یان تەنیا بۆ خۆشی و هەڵپەڕین نین بەڵکو ئەوە هەستانەوەی سەرلەنوێی بزووتنەوەیەکی سەرکوتکراوە و و بڕگەیەک لە تێکۆشانی نەتەوەیی نەتەوەیەکی زۆرلێکراوە کە ساڵ لە دوای ساڵ پتر باڵا دەکا و کورد زیاتر لەسەر دابینبوونی مافەکانی پێداگرتر دەبێ.

لەم چەند دەیەی دواییدا پانتورکیزم بە پشتیوانیی دەسەڵاتی مەزهەبیی تاران لە هەموو لایەکەوە هوروژمی هێناوە و لە زۆر شوێنی کوردستاندا هەڕەشە لە بوون و مانی کورد دەکا. نەورۆزی مەشخەڵانی ڕزگاریی کوردستان ئەو دەرفەتەی بە کورد دایەوە کە بەربەستێک بۆ ئەو زێدەخوازییە دابنێ و بە هەموو دنیا ڕابگەیەنێ کە بێدەنگیی کورد لە زۆر شوێنی پارێزگای ورمێ و هەمەدان و شوێنەکانی دیکەش نەک بە واتای نەبوون یان بەجێهێشتنی زێدی هەزاران ساڵەی خۆی بەڵکوو دەرەنجامی سەرکوتی سیستماتیکی ئەم نەتەوەیە لەلایەن دەسەڵاتی ناوەند و دانی ئامرازەکانی سەرکوت بەو ڕەوتە شۆڤێنی و چاوبرسییەیە

نەورۆز و گۆڕانێک لە میحوەرییەتی خەبات

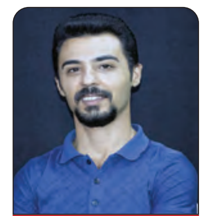
پژمان شەریعەتی

بەڕێوەچوونی نەورۆزی ئەمساڵ هەم کوردستانی تووشی شۆک کرد و هەم ئێرانی بەتەواوی بە چالش کێشا. وەکوو هەموو ساڵێک خەڵکی کوردستان بەرەو پێشوازی و بەڕێوەبردنی نەرۆز دەچوون و ئامادەکارییان دەکرد هەتا بە بەڕێوەبردنی ڕێوڕەسمی نەورۆز کە ڕیشەی هزاران ساڵەی لە مێژووی کورددا هەیە، ئەکتێکی سیاسی پێشان بدەن و ئیرادەی نیشتمانیی خۆیان بنوێنن.

چالاکانی مەدەنی و سیاسیی کورد هەوڵیان ئەمە بوو کە نەورۆزی ئەمساڵ یەکگرتوو و هەڵگری پەیامی ئیرادەی کوردستانی بێت، حیزب و ڕێکخراوە سیاسی و مەدەنییەکان، ڕێکخراو و تاکەکانیش لە بەڕێوەچوونی نەورۆزی ئەمساڵدا هەموو قوورساییەکی خۆیان خستە سەر، بەتایبەت ئەو دەرکەوتن و هێزنواندنە لە ناوچەکانی باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان (کرماشان، ئیلام، لورستان و ...) هەڵگری خوێندنەوەی جۆراوجۆرن.

لە بزووتنەوەی کوردی و لە فۆرمەکانی مەدەنی، مێژوویی، فەرهەنگی و بەتایبەتی سیاسی و حیزبیدا بە بەردەوامی باس لە ناوچەکانی باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان کراوە و کاریگەریی زۆریان لەسەر سەرکەوتنی بزووتنەوەی کورد خراوەتە بەر باس و سەرنج. ئەم گرنگییە لەلایەن هێزی داگیرکەریشەوە پشتگوێ نەخراوە و ئەوانیش بە ستراتژییەکی تایبەتەوە جووڵاونەتەوە کە ستراتیژیی دەسبەسەرداگرتنی شادەمارە.

لەو کاتەوە کە مرۆڤی ئاوەزمەند پێی ناوەتە سەر زەوی و لە چوارچێوەی بنەماڵە و ئێل و عەشیرە و نیشتماندا خۆی ڕێکخستوە و خاوندارییەتیی ئەشکەوتی هەتا وڵات بڕیوە و سەرهەڵدانی ئیمپراتۆرییەکانی بەدوودا هاتوە و دەسەڵاتەکانی دیکە هاتوون و جێیان گرتوونەوە؛ بە بەردەوامی هەوڵ دراوە دەستڕاگەیشتن و دەستبەسەرداگرتنی هەموو پێویستییەکانی ژیان بە تایبەتی لە بواری سروشتیدا بکەوێتە ژێر هەژموونی و ڕکێفی دەستەبەندییەکانی مرۆڤ. لەم ڕەوتەدا لە شەڕەکانی مێژووی مرۆڤایەتی هەتا ئەمڕۆ، ستراتیژییەک تایبەت هەبووە بۆ داگیرکاری، ئەویش دەستبەسەرداگرتنی شادەمارە. بۆ نموونە لە سەردەمی ئیمپراتورییەکان بۆ ئەوەی لایەنێک بتوانێت بەسەر ئیمپراتوریەکی دیکەدا زاڵ بێت و داگیری بکات، تێچووی زۆری دەبوو بێتوو شار بە شار و ناوچە بە ناوچە هەوڵی گرتنی ئەو دەسەڵاتەی دابا. بۆیە ئیمپراتوور وسەردارەکانی شەڕ بڕیاریان دەدا پێتەخت و ئەو شارانەی کە شوێنی ڕسق و کەرەستەکانی شەڕ و سەرچاوەی دابینکردنی خۆراکی ئەو دەسەڵاتەن بخرێتە ژێر هێرش و دەستیان بەسەردا بگیردرێت یان لەنێو ببرێن و لە ئاکامدا بە ڕووخانی قەڵا یان پێتەختی دەسەڵات، ئەو ئیمپراتورییە یان حوکمڕانییە تەسلیم دەبوو. لە شەڕەکانی دنیای سەردەمیشدا هەر ئەو ستراتیژییە بەردەوامە و یەکەم شوێنەکان پێتەخت، بنکە سەربازییەکان و سەرچاوەکانی بژیو دەکرێنە ئامانج.

باسکردن لەو ستراتیژییە بۆ ئەوە بوو بڵێین داگیرکەرانی کوردستان بۆچی ئەوەندە کرماشانیان بۆ گرنگە و بەتەواوی هێز و توانایانەوە هەوڵ دەدەن لە هەموو بوارێکەوە دەست بەسەر ئەو ناوچەیە دابگرن؟ بێگومان لە ئێستادا باس لە پرسی دیاریکردنی پێتەخت بۆ کوردستان نییە، بەڵام هەموو ئێلیمانەکانی پێتەختبوون لە شاری کرماشاندا بەدی دەکرێت و داگیرکەر بە باشی هەستی کردوە کە ئەگەر دەست بەسەر ئەو شادەمارەدا بگرێت، کوردستان لە تەواوەتیی خۆیدا لاواز دەبێت. بۆ ئەو لاوازکردنەش داگیرکەر وێڕای سیاسەتەکانی ژینۆسایدی فەرهەنگی، دروستکردنی قەیرانی شوناس، کۆچاندن، ئاسمیلاسیون و پەرەپێدان بە خەسارە کۆمەڵایەتییەکان سەدان پیلانی دیکەی جێبەجێ کردوە بۆوەی ئەو شادەمارە هەڵبڕێت.

لەلایەکی دیکەشەوە ڕەوت و لایەنە سیاسییە سەرانسەرییەکانی ئێران لە سەد ساڵی ڕابردوودا بەردەوام بوون لە ڕاکێشانی لایەنگر و ئەندامگیرییان لەو ناوچانە کردوە و بەردەوام هەوڵیان داوە لە ڕاستای زێهنییەتێکی فاشیستی و ناوەندگەرادا لەو شادەمارەی کورد بدەن و بە بژیووەرگرتن لەو کانگایە پرسی نەتەوەیی کوردی پێ لاواز بکەن. هەروەها لەنێو لایەنە کوردییەکانیش بە تایبەت لە چوارچێوەی حیزبەکاندا سەرەڕای ئەوەی ناوچەکانی باشووری ڕۆژهەڵات هەمیشە گرینگ بووە و هەوڵیان بۆ دراوە، بەڵام نەتواندراوە ئەم بایەخانە لە ئاستی چاوەڕوانکراودا بێت و بزووتنەوەیەکی گشتگیری کوردستانی لە لوڕستان ڕا هەیا تا ماکۆ لە واتا گشتییەکەیدا پێک بێت. دیارە ئەمە بەو واتایە نییە بزوتنەوەیەکی کوردستانی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوونی نییە، بەڵکوو مەبەست لە گشتگیربوون ئەوەیە بتواندرێت ئەکتێکی سیاسی لە شاری ماکۆ هاوکات لە شاری کویەشتیشدا بە یەکسان ببیندرێت.

نووسەری ئەم دێڕانە پێشتر لە بابەتێکدا -کرماشان از ایران رانده و در کردستان مانده- باسم لەو هەوڵانە کردوە بۆ ئەوەی ئەوەی کرماشان لە ناوەند مافەکانی خۆی وەربگرێت. بۆ نموونە کرماشان وەکوو کەلانشارێک بتوانێت وەکوو تەورێز و هاوتا وەکوو ناسیۆنالیزمی تورک و ئازەری، بە شوناسی خۆی لە بواری ئابووری و سیاسیدا لە ناوەند جێگای خۆی بکاتەوە، بەردەوام دەستی ڕەد بە سینگیەوە نراوە. لەلایەکی دیکەشەوە لە کوردستان سەرەڕای پیلانی داگیرکەر، ئەو ناوچانە لە خەباتی کوردستانی و بە تایبەتی حیزبی نەیانتوانیوە ڕەنگدانەوەی بوونی خۆیان بارتەقای قورسایی هاوکێشەکانی ئەو ناوچانە ببینن، هۆکارەکەشی ئەوەیە کە لەبری ئەوەی حیزب بچێتە نێو خەڵک و بەرنامە و پلانی خۆی پێشکەش بکات و لاینگر و ئەندام بۆ لای خۆی ڕابکێشێت و جەریانسازی بکات، زیاتر چاوەڕوان بووە خەڵکەکە ڕووی تێبکەن.

لە مێژووی خەباتگێڕیی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا چەند خاڵێکی جێی شانازیی وەک میرات بۆمان ماوەتەوە. وەک ئەوەی سەرەتا لەسەر دەستی پێشەوا قازی محەممەد، سەروککوماری کۆماری کوردستان و بەهۆی بیرمەندی و ژیریی سیاسی و نەتەوەیی بەڕێزیانەوە ئیبراهیمخان نادری لە کرماشانەوە وەکوو جێگری وەزیری پەروەردە دیاری دەکرێ و لە سەرخستنی پلان و بەرنامەکانی کۆماردا ڕۆڵی زۆر سەرەکی و دیاریکەر دەبینێت.

پاش ڕووخانی کۆمار و لە قۆناغی دوای هاتنەسەرکاری ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران، لە دەیەی ٦٠ی هەتاوی، دوکتور قاسملوو، سکرتێری حیزبی دێموکرات بڕیار دەدات بۆ پێکهێنانی کومیتەی زاگروس و دامەزرانی هێزی شاهۆ و بیستوون، کە تایبەتن بە ناوچەکانی باشووری ڕۆژهەڵات. لە هزر و بیر و باوەڕی دوکتور قاسملوو، وتار و نووسین و کردەوە و دژکردەوە سیاسییەکانی و بە گشتی هەموو چەشنە چالاکییەک کە بوویەتی، بەڕوونی دەردەکەوێ کە ئەو کەسایەتییە چ داهاتوویەکی بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان وێنا کردوە و چەندە پرسی ستراتیژیکی باشووری ڕۆژهەڵاتی بۆی گرینگ بووە. بەڵام بە داخەوە ئەو هەوڵانە سەرەڕای بایەخمەندییان بە ئاکامی دڵخواز نەگەیشتوون کە هۆکارەکان زۆرن، هەم لە ڕووی نێوخۆیی هەم دەرەکی.

بۆ نموونە شاری کرماشان مێژووی بوون بە شاری بۆ هزاران ساڵ پێش دەگەڕێتەوە. ئەو شارە لە چەند بڕگەی مێژوویيدا لەنێو چووە و دیسانەوە بنیات نراوەتەوە و ناوەندی چەندین دەسەڵات بووە. لە مێژووی هاوچەرخیشدا وەکوو شارێکی گرینگ لە ڕووداو و گۆڕانکارییە سیاسییەکانی ئێراندا دەوری گێڕاوە، لە ململانێ لەگەڵ قاجارەکان هەتا بزووتنەوەی مەشرووتە و شۆڕشی گەلانی ئێران. بە واتایەکی دی کرماشان کۆنترین شاری کوردستانە لە ڕووی سیاستکردن، هەرچەند ئێمەی کورد نەمانتوانیوە وەکوو عوسمانییەکان و سەفەوییەکان کە دوو دەسەڵاتی زاڵ بەسەر کوردستان بوون و ئیستانبوڵ و ئیسفەهانیان کردە ناوەندێکی دەسەڵات چ لە ڕووی ئیداری و چ لە بواری ئیدئۆلۆژیی ئایینی و سیاسی؛ کرماشان بکەینە بنکەی سەرەکیمان. ئەگەرچی لە کرماشان مێژووی سەرهەڵدانی حیزب و چالاکیی حیزبی کۆنترە لە شارەکانی دیکە و تەنانەت حزبی "خومان" مێژووی دەگەڕێتەوە بۆ بەر لە کۆمەڵەی ژێکاف و چەندین حیزب و ڕێکخراوی ئێرانییش لەوێ سەرهەڵدەدەن یان بەشێکی زۆری سەرکردایەتیی ئەو حیزبانە خەڵکی ناوچەکانی باشووری ڕۆژهەڵات بوون.

لە یەک سەدەی ڕابردووشدا دوو دەسەڵاتی ڕێژیمەکانی پەهلەوی و کۆماری ئیسلامییش بە توندترین و دڕندانەترین شێواز هێرشیان کردووەتە سەر ئەندیشەی کوردستانیبوونی ناوچەکانی باشووری ڕۆژهەڵات و هەوڵیان داوە ئەو کەلێنە بچووکە بکەنە جیاوازییەکی گەورە و لە خیاڵی خۆیاندا دابڕانێک دروست بکەن. بەڵام نەورۆزی ٢٧٢٤ ئەو بیرکردنەوە چەوتەی بەتەواوەتی لەگۆڕ نا.

ئەو حماسەیەی کە لە کرماشان هەتا کۆتاییەکانی زاگرۆس، لە دیزفول هەتا ئەسەدئاوا لە هەمەدان خوڵقا و، بە هەڵکردنی ئاگری نەورۆز و جێژن و هەڵپەرکێ کوردی هاوکات لەگەڵ سەراسەری ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەڕێوە چوو، بەباشی دەری خست کە ئەو ناوچانە لەسەر ماف و خواستە نەتەوایەتی و سیاسییەکانی خۆیان سوورن و بەدەر لە زۆر بابەتی نێوخۆیی پرسی سەرەکی بۆ ئەوان هەر کوردستانیبوونە. تەنانەت لە ڕەنگبەندی و بەکارهێنانی هێما نەتەوەیی و تەنانەت هێما حیزبییەکان، بەڕوونی دیار بوو کە لەوی هیچ لایەنێک بیبەش نییە و پلۆرالیزمێکی تایبەت ڕەنگی دابۆوە، بۆیە دەتوانین بڵێین کە نەورۆزی ٢٧٢٤ هەمووانی شۆک کرد و دەسەڵاتی ناوەندگەرای ئێرانی لە تەواوەتیی خۆیدا بە چالش کێشا. لە لایەکی دیکەشەوە ورەیەکی تایبەتیی بەخشی بە هەموو نیشتمانپەروەران لە ڕۆژهەڵاتی وڵات و زەبرێکی قورسی لە پێکهاتەی فاشیستی ڕێژیم و عەقڵییەتی ناوەندگەرا و تەنانەت ئیدئۆلۆژیی مەزهەبی زاڵکراو بەسەریاندا.

نەورۆزی ٢٧٢٤ هەروەها وەکوو پەیامێکی ڕوونی بە ڕەوتە سیاسییەکانی کوردستان دا کە ئاوڕێکی جدی بدەنە باشووری ڕۆژهەڵات و سەلماندیان هەر لایەنێک بتوانێت لەوێ قووڵایی ستراتیژیکی هەبێت، سەرکەوتوو دەبێت و بە گشتی کوردستانمان بە ئامانج نزیکتر دەبێت. بۆیە دەتوانین بڵێین باشووری ڕۆژهەڵات پێشانگەیەتیی ئەو گۆڕانکارییە سیاسی و خەباتگێرییە دەکەن و دەبێ بکرێنە میحوەرییەتی سەرەکیی خەبات و ئەو پوتانسیلە بکرێتە پراکتیس.

وێستگە

پاڵپشتی سەنگەر

ئاسۆ مینبەری

لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەی ئەمساڵدا، ٧٧ ساڵ بەسەر لەسێدارەدرانی پێشەوا قازی محەممەد و هاوڕێیانیدا تێپەڕی.

لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا، ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوە، کە بە ناوی شەهیدانی کوردستان ناودێر کراوە، خەڵکی کوردستانەوە وەکوو ڕۆژێکی سەمبولیک سەیریان کردووە و ئەو ڕۆژە بووەتە دەرفەتێک بۆ نوێکردنەوەی پەیمان لەگەڵ شەهیدان و ڕێگا و ڕێبازەکەیان.

دیارە هەر بۆنەیەک لە کوردستاندا پێگەی تایبەتیی خۆی هەیە، بەڵام جار وایە هەندێ ڕووداو دەبنە هۆکار تاکوو ئەو بۆنانە کە ساڵانە لای خەڵک بایەخ پەیدا دەکەن، گرینگتر و جیاوازتر لە ڕابردوو یادیان بکرێتەوە، بەو مانایە کە ڕووداوەکانی کۆمەڵگە دەتوانن کاریگەرییان لەسەر بۆنەکان هەبێت و وا بکەن کە ئەم بۆنانە جیاوازتر لە ڕابردوو بن.

لەو کاتەوە کە لە کۆمەڵگەی کوردستاندا شۆڕشی ژینا دەستی پێ کرد و ئاراستەی ڕووداوەکان وای کرد ڕێژیم لە ڕووخان نزیک بێتەوە، کۆمەڵێک بۆنە لە کوردستاندا ڕەنگ و بۆنێکی تایبەتیتر و جیاوازتر لە ڕابردوویان لەخۆ گرت. بۆ نموونە لە دوای دەسپێکی شۆڕشی ژینا، کە خەڵک پێشمەرگانە هاتنە مەیدان و لە بەرانبەر ڕێژیمدا ڕاوەستان، ٢٦ی سەرماوەز، ڕۆژی پێشمەرگەی کوردستان زۆر جیاوازتر لە ساڵانی پێشووتر یادی کرایەوە، چونکە ئاراستەی ڕووداوەکان وایان کردبوو خەڵکی کوردستان پێشمەرگەئاسا لە مەیداندا بن و بەکردەوە پێشمەرگەی شار بن و هەوڵ بۆ ڕزگاریی خاک و نیشتمان بدەن. کەوابوو لەم پێناوەشدا شەهیدبوونیان وەک ڕووداوێکی پڕبایەخ چاوی لێ کرا و لەنێو ئاپۆڕای خەڵکی کوردستاندا و بە حەماسەوە بە خاکی پیرۆزی نیشتمان سپێردران؛ حەماسەتێک کە دواتر لە کردەوە و هەڵسوکەوتی سیاسیی بنەماڵەکانیشیاندا درێژەی پێ درا.

هەر لە درێژەی ئەم شۆڕشەدا بوو کە هەموو بۆنە تایبەتەکان لە کوردستان، لە چییەتیی خۆیاندا گۆڕانێکی بنەڕەتییان بەخۆوە بینی و بوون بە دەرفەت، بۆ ئەوەی خەڵک بتوانن لەو بۆنانەدا بڕژێنە سەر شەقام و دژ بە ستەمکاری بوەستنەوە کە لەم چوارچێوەیەدا، ژنان ڕۆڵی تایبەتیان هەبوو.

لە درێژەی شۆڕشی ژینادا ژنان ڕۆڵێکی زۆر گرینگیان لە ئەستۆ بوو و توانییان بە کردەوە و پێشمەرئاسا لە مەیداندا بن. ئەوەی کە لە ماوەی شۆڕشی ژینادا ژنان کردیان بە دەگمەن لە کۆمەڵگەکانی دیکەدا دەبینرێت، ژنان هەر لە سەرەتای هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامییەوە دژ بەم سیستمە ڕاوەستان و هاوشان لەگەڵ باقی چین و توێژەکانی کۆمەڵگە دژایەتیی ئەم ڕێژیمەیان کرد، کەوابوو ئەوەی کە لێیان چاوەڕوان دەکرا، هەر ئەوە بوو کە لە شۆڕشی ژینادا بینیمان.

ژنان یەکێک لەو توێژانە بوون کە لە درێژەی ئەم سەرهەڵدانەدا، توانییان ڕەنگ و بۆنی بۆنە تایبەتەکان بگۆڕن و ئاراستەی ڕووداوەکان بە قازانجی بزووتنەوەکە ببەنە پێشەوە.

دایکی شەهیدان، خوشکی شەهیدان، هاوسەر و کچی شەهیدان بە بەرزڕاگرتنی یادی ئازیزەکانیان لە ڕۆژی لەدایکبوونیان، یان لە ساڵوەگەڕی شەهیدبوونیاندا، حەماسەی نوێیان خولقاند و بە جۆرێکی تر توانییان ڕۆڵی سەرەکی لە درێژەدان بە شۆڕشەکەدا بگێڕن، لە ڕاستیدا مەرگی ئازیزەکانیشیان نەیتوانی ئەوان لە پێشەنگایەتی ڕاوەستێنێ. بەڵام ئەوەی کە گرینگە و ویستی ئەم وتارەیە، ڕۆڵگێرانی ژنان لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەی ئەمساڵدایە!

لە ١٠ی خاکەلێوەی ئەمساڵدا، جیا لەوەی کە هەموو ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکان لەلایەن خەڵکی کوردستانەوە ڕاگیران، نوێکردنەوەی پەیمان لەگەڵ شەهیدانی کوردستان، لاپەڕەیەکی زێڕین لە ئیرادەی خەڵکی کوردستانی هەڵدایەوە.

کەس ناتوانێ نکۆڵی لە دڵ بریندابوون و زامداربوونی بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان بکات، بەڵام بێگومان خۆڕاگری و پێداگرییان لەسەر ئەو ڕێبازەی کە ئازیزەکانیان لەپێناویدا گیانیان لەدەست داوە، بۆ ئەوان جێگای ڕێزە، هە ئەو ڕێزگرتنە لە باوەڕی ئازیزەکانیانە کە وای کرد ئەوان لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەدا، سەرەڕای هەموو هەڕەشەکان، هەموو گوشارەکان و هەموو سەختییەکان، بە چوونە سەر مەزاری شەهیدەکانیان و بە ئیرادە و خۆڕاگرانە، لەم بۆنەیەدا، حەماسەیەکی نوێ بخوڵقێنن.

ژنانی کوردستان لە هەموو ساڵانی ڕابردوودا، پاڵپشت و وەرەی پشت سەنگەری خەبات بوون، بەڵام دۆخی کۆمەڵگە لە شۆڕشی ژینادا وای کرد کە ژنان ئەمجارە لە بەرەی پێشەوەی سەنگەردا جێ بگرن و بوێرانە دژ بە ڕێژیم ڕاوەستن.

چوونەسەر مەزاری شەهیدان، لە کۆمەڵگەی کوردستاندا کە خاڵی دەسپێکی شۆڕشی ژینا بوو و ڕێژیمی لە ڕووخان نزیک کردبووەوە، تەنیا کردەوەیەکی ئاسایی بۆ یادکردنەوەی شەهیدان نییە. لە ڕاستیدا ئەمە لە جۆری خۆیدا شۆڕشێکی نوێیە.

پاش شۆڕشی ژینا ڕێژیم سەر مەزاری شەهیدەکانی بە کامێرای چاوەدێری خستە ژێر چاوەدێریی خۆیەوە تاکوو بە خەیاڵی خۆی خەڵک چاوترسێن بکات، بەڵام بنەماڵەی شەهیدان و بەتایبەتیش ژنان بە ڕچەشکێنی توانییان ترس و دڵەڕاوکێی خەڵک بشۆنەوە و بوێرانە لەسەر مەزاری ئازیزەکانیان، لە ١٠ی خاکەلێوەدا یادیان بەرز ڕابگرن و پێیان بڵێن ڕێگاتان هەتا گەیشتن بە سەربەستی درێژەی هەیە.

کردەی بەکۆمەڵ

شەهێن زادئەحمەد

لە ڕۆژەڤی سیاسیی ئێستای کوردی ڕۆژهەڵاتدا خەباتی چەند ڕەهەندی بەدژی داگیرکەرانی نیشتمان بووە بە کولتووری خەباتگێڕی، ئەم ڕەوتە لە بەردەوامیی خۆیدا پێویستە هێز و لایەنە سیاسی و غەیرە سیاسییەکان و ڕێکخراوە کولتووری، وەرزشـــی، خوێـنـدکـاری و تـەنـانـەت بیزنسمەنەکان لە نێوخۆی وڵات و دیاسپۆڕا بەرەو بیرکردنەوە لە لابیگەری هان بدات.

لە کەس شاراوە نییە کە لابیگەری بۆ ئێمەی کورد بە مانای هێزێکی کاریگەرە بۆ ناساندن و چەسپاندنی ویستێکی بەحەق و ڕەوا کە لە ئارادایە و حاشای لێدەکرێت. ئەم ویستە لە دوو حاڵەتی سەرەکیدا مانا دەبەخشێ و ماتریالی واقعی خۆی دەردەخا و هەوڵی ناساندن و هەروەها هەوڵی بە قەناعەت گەیاندن دەدات .

یەکەم ڕەهەند دەتوانێت ڕوو بە یاسای سیستمی دەوڵەتێک بێت کە بەهەموو شێوە هەوڵ دەدا گۆڕانکاری بێنێتە ئاراوە بۆ چەسپاندنی ویستی پرسێک، ئەگەر ئەو ویستە ڕاستەوخۆ نەتوانێ سیستمی داخراوی ناوەندەکان بە قەناعەت بگەینێت، لە حاڵەتی دووهەم ناڕاستەوخۆ دەتوانێت بە ڕەهەندەکانی جۆراوجۆر، ویست و ئامانجەکانی خۆی بە شێوەیەکی بەربڵاوتر پراکتیزە بکات بۆ ئامانجێکی دیاریکراو؛ بۆ نموونە ماف و ویستی کورد. هەروەک ئاشکرایە کورد سەرەڕای هەموو هەوڵێک و قوربانیدانێک چ لە ڕابردوو و چ لە ئێستادا لەپێناو مافەکانی، بەڵام نەتەوەی باڵادەست و داگیرکەری خاک و نیشتمانەکەی بەهۆی پاوانخوازی و بیری فاشیزمی نەیویستووە دان بەوە دابنێت کە کورد نەتەوەیە و مافی دیاریکردنی چارەنووس و حوکمکردن لەسەر خاک و وڵاتی خۆی هەیە. کە وایە پێویستە ناڕاستەوخۆ لە بەستێنەکانی تر و لە بازنەی فراوانتر لە دەرەوەی وڵات لە دیاسپۆڕا هەوڵی جیدی بدات بۆ ناساندن و بەرجەستەنواندنی شوناسی نەتەوەیی خۆی. دیارە لە ڕابردوودا تێکۆشەرانی کورد لە فۆرم و نۆرمی جیاواز لە قۆناغ و بارودۆخەکاندا، پرسی نەتەوەییان لە دیاسپۆڕادا وەگەڕ خستووە و کاریان بۆ کردوە، بەڵام لە هەلومەرجی ئێستادا کورد پێویستی بە لۆبیگەرییەکی بەهێز هەیە لە گشت زەمینە و ڕەهەندەکاندا کە بتوانێت ئەو پەیوەندییانە بەهێزتر بکات و پتەوبوون و بەهێزبوونەکەش لە یەکڕیزی و گوتاری هاوبەش مانا پەیدا دەکات.

لە کۆمەڵناسیدا باسێکی گرینگ هەیە بە ناوی "کردەی بەکۆمەڵ"Collective Action) و کۆمەڵێک تیۆری لەم پێوەندییەدا هاتوونەتە ئاراوە. لەم تیۆرییانەدا هەندێک ئیندێکس (پێوەر) وەک هاندەر، پاڵنەر و بنەما بۆ پێکهاتنی کردەی بەکۆمەڵ باس کراوە کە یەکێک لەوان شوناسە. ئەم تیورییە باس لەوە دەکات کە شوناسی هاوبەش و دەرک و تێگەیشتنێکی هاوبەش لە شوناس دەبێتە پاڵنەر بۆ کردەی بەکۆمەڵ و پێویستە ئەم شوناسە بەکۆمەڵە لە کورددا بەهێزتر بکرێت، چونکی لە ئاستی کوردستانی گەورەدا کردەی بەکۆمەڵ بە قازانج یا لەپێناو چارەنووسی هاوبەشدا نابیندرێ. شۆڕشی ژینا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چەندیوچۆنیی کاردانەوەکان لە بەشەکانی دیکەی کوردستان دەکرێ نموونەیەک بن بۆ ئەوەی بڵێین لەو پێوەندییەدا لە ئاست هزری نەتەوەیی، لێکۆڵینەوەی مەعریفەتی، پلاندانان، بەمیدیاییکردن و هاوکاریی بەکۆمەڵ ڕەخنەمان لەسەرە. یان بە ڕوویەکی دیکەدا ئەگەرچی شوناسخوازی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتدا بەهێزترە، بەڵام لە ئاستی کوردستانی گەورەدا هێشتا نەگەیشتووینەتە قۆناغی وێژمان و شوناسی هاوبەش.

لەسەر ئەو ئەساسەش کورد بەتایبەت لە تاراوگە و لە دیسکۆرسی دیاسپۆڕادا پێویستە زۆر هەماهەنگتر لە پێشوو لە گشت بوارەکانی ئابووری، فەرهەنگی و کولتووری، و هەروەها لە سیاسەت و دیپلۆماسی و لە هەمووی ئەم بەستینانەدا ژیرانەتر بە لەبەرچاوگرتنی کەرەسەکانی زانستی، تکنۆلۆژی و میدیایی پێوەندییەکانی پەرە پێ بدات. چالاکی لە بواری کولتووریدا یەک لەو میکانیزمانەیە کە دەتوانێت لە لۆبیگەریدا ڕۆڵی باشی هەبێت و مودیرییەتی ئەم بەشە دەکرێ لەلایەن دامەزراوەکانی وەک ڕەوەندی کوردی، فیدراسیۆنەکانی کوردی، ئەنجومەنە ئەدەبی و هونەرییەکان، ڕێکخراوەکانی لاوان و ژنان لە دیاسپۆڕا وەک پردی پێوەندی نێوماڵی کورد و کۆمەڵگەی دەرەوە بکرێت. لە تەنیشت کار و پێوەندیی سیاسیی حیزبە سیاسییەکاندا ئەم ڕێکخراوانە و نوخبە سیاسییەکانی کورد لە دەرەوەی حیزبەکانیش لە مەدارێکی بێلایەنی چالاکیی کولتووری و دیپلۆماسیدا دەتوانن بەنۆرەی خۆیان نوێنەرایەتیی ئەو شوناسخوازی و کاری بەکۆمەڵە بکەن. کارەساتەکانی وەک ژێنۆسایدی کورد، بۆمبارانی شیمیایی، ئەنفال، پرسی پەنابەری، خەبات و مافخوازیی کورد لە بەشە جۆراوجۆرەکانی کوردستان، جێگرتنی کورد لە بەرەی دژی تێرۆریزم وەک ئەوەی لە دژی داعش و لە ڕووداوەکانی وەک شەنگال و کۆبانی بیندران و تیشکخستنە سەر کولتووری ئاشتی و تۆلێرانس و بایەخەکانی شۆڕشی ژینا و لە درێژەی ئەدا حەماسە نەورۆزی ئەمساڵی ڕۆژهەڵات هەموویان دەتوانن دەستمایەی ئەو خەبات و کاری بەکۆمەڵ بۆ پێوەندی و دیپلۆماسی و کارکردی دیاسپۆرا بن.

گرینگ ئەوەیە ئەم پرۆسەیە کاتیک دێتە دی لە هەموو ڕەهەندەکان و بەستێنەکان و هەموو حیزب و ڕێکخراوەکان پێکەوە یەکدەنگ و یەکگر کاری لابیگەری بە گوتاری هاوبەش بۆ وەدیهاتنی ویست و داخوازی نەتەوایەتیمان بکەین. ئەوەش ئەرکێکی قورسی نیشتمانی دەخاتە سەر شانی هەموومان کە بە دەربازبوون لە بەرژەوەندییە تەسکە حیزبی و ڕێکخراوەییەکان ڕێگا بۆ دەستەبەری بەرژەوەندییە گشتییەکان خۆش بکەین.

نەورۆزی ڕۆژهەڵاتی کوردستان به کاتی شۆڕشی ژینا

نەهیە خۆشکەلام

«... لێم مەدە، کە بۆچی گۆرانی دەڵێم، من کوردم، باوانی من ئەویندارییان، دەردەکانیان، خەبات و بوونیان لە گۆرانی و سروودەکاندا بۆ من بە یادگار بەجێ هێشتووە. دەزانم کە ئازارت دەدات، بەڵام من دەبێت بێژم و تۆ دەبێ ببیستی و گوێ لە گۆرانییەکەم بگری. من مەدە بەر لێدان و ئەشکەنجەم مەدە! لە بەر ئەوەی کە لەکاتی ڕێ ڕۆیشتندا دەنگی پێیەکانم دێت، ئاخر دایکم فێری کردووم بە هەنگاوەکانم لەتەک زەویدا قسە بکەم. لە نێوان من و خاکدا پێوەندییەک هەیە و پەیمانێک کە زەوی پڕ لە جوانی و پڕ لە خەندە بکەم...»

زۆرینەی هەرە زۆری ئەو کورتە فیلمانەی کە لە نەورۆزی ڕۆژهەڵات گیراون، من چەندین جار دوبارە و دوبارە لێم داوەتەوە و هەموو جارێک بە دیتنی ئەو فیلمانە کەوتومەتە یادی فەرزادی کەمانگەر و نامەکانی. بە دڵنیایی دیتنی نـەورۆزی ئەمساڵ لە ڕۆژهـەڵات زۆرینەمانی پەلکێشی وڵاتی ئەوین و خۆر کردەوە و جارێکیتر پرسی خاک و نیشتمانی سەرلەنوێ کردەوە بە ڕۆژەڤ و ئەسپاردییە دەست نەسیمی دەم ئەتڵەسی دەمەوبەهاران تا ڕۆح بە بەر وشەکاندا بکات، تا بە زایەڵەی سەمفونیایەکی ئەرخەوانی بە باڵای چیاکانی ئەم دەڤەرەدا هەڵبگەڕێت و ماچ لە گۆنای ئەستێرە بدات بۆ دوبارە لە دایکبوون و نۆتەی هەرمان بۆ میللەتێک بچرێتەوە کە قورسایی مێژوویەک خەبات لەپێناو مان و نەمانی لە پەراوێزی جیهاندا لە سەر شانە. بەرخۆدانێک کە گشت جارێک ڕێک لەو کاتانە کە هەمووان پێیان‌وایە ئێتر ئەمە کۆتاییە، دوبارە قەقنەس ئاسا سەرلەنوێ لە خۆڵەمێشی خۆیدا لە دایک دەبێت و سەرهەڵئەداتەوە.

دیمەنەکانی نەورۆزی ئەمساڵ و وانەکانی بە وێناگەلیکی جیاوازتر لە جاران بۆمان دێنە پەیڤین و نیگاری تابلۆیەکی نوێی بێ‌وێنەمان بۆ دەنەخشێنن، سنووری مەڵبەندێکی تازەمان بۆ دیاری دەکات کە ئاوسی لە دایکبوونی مانیفستێکی نوێیە و وەڵامێکی نوێی بۆ ئاڵۆزییەکانی پرسی کوردستانی پێیە، دەڤەرێک کە بۆتە سەنتەر و بەرەو ئەوە دەچێ تا گۆڕانکاری لەو وێژمان و نۆرمی سیاسی/ کۆمەڵایەتی و نەتەوایەتییەدا دروست بکات کە تا ئێستا باو بووە وماڵباتی کوردی ئەو سیاسەتەی بەڕێوە بردوە. پارادایمێکی تازە کە خەریکە دەخولقێت و دەچێت تا لە بنەڕەتەوە زۆر شت هەڵتەکێنێت!

بۆ دوبارە نووسینەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان با سەرێک لە ڕووبەری پانتای بەرفراوانی نەورۆزی ئەمساڵ بدەین، نەورۆزێک کە گەلێک جیاوازترە. نەورۆزێک کە جوغرافیای ڕۆژهەڵاتی کوردستانی سەرلەنوێ داڕشتەوە و بە کولتووری سیاسی تایبەت بە خۆی خەریکە تا باکوور و ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا و باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێکەوە ببەستێتەوە و هێور هێور خەریکە ناوچە دابڕێنراوەکان دەگەڕێنێتەوە تا قەڵەمڕەوی کوردستانی بەرفراوانتر بکات. نەورۆزێک کە داوێنی زنجیرە چیاکانی زاگرۆسی پڕاوپڕ لە شەکانەوەی هەوری و گوڵوەنی و گوڵی سوور و جامانەی ئاڵا و واڵا کرد. نەورۆزی ئەمساڵ نەورۆزێکە لە جنسی داربەڕووەکانی نیشتمان کە ڕەگ و تان و پۆیی بە ناخی ئەو عەرزەدا چۆتە خوار و پڕ لە جوانی و لێوانڕێژە لە هێماکان و نمایشتی ڕەسەنایەتی دەکات!

نەورۆزی ئەمساڵی ڕۆژهەڵات نەورۆزێک بوو کە لە نەوعی خۆیدا نەک لە وڵاتی ئێران بەڵکوو لە گشت ئەو ناوچەدا بێوێنە بوو. پاش ئەو قوربانی و سەرکوتە بەردەوامەی کە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە دوای شۆڕشی ژینا بە خۆیەوە بینی زۆربەمان پێمان وابوو کە لەوانەیە مەودایەک بخایەنێ تا ڕۆژهەڵات دوبارە هەڵبستێتەوە، بەڵام خەڵکی ڕۆژهەڵات لە مەودای ئەم دووساڵەدا واتە لە دەسپێکی شۆڕشی ژیناوە تا ئێستا بۆ کات و ساتێکش نەوەستاون و زیندووتر لە هەمیشە بە کەڵکوەرگرتن لە مۆدێرنترین ئامرازەکانی دنیای سەردەم و بە دیموکراتترین شێوازکان پێشەنگایەتی خەباتێکی فرەڕەهەندی بەرفراوان دەکەن کە بۆتە پارادایمێک و بنەڕەتی و بەکاوەخۆ خەریکە تا گشت ڕووداو و بۆنەکان بکوردێنێت و خوێنێکی تازەی خستۆتە دەماری خەباتی نەتەوەیی میللەتی کورد و جار لە گەڵ جار بە ئاکتەکانیان ڕامان دەچڵەکێنن.

هەر لە شۆڕشی ژیناوە بیگرە تا ئەم نەورۆزە کە ژن تیایدا بۆتە ناوەند و بزوێنەری سەرەکیی ئەو خەباتە و هەروەها پرسی ژن تیایدا بەتەوەر کراوە. هەر خودی بەتەوەربوونی پرسی ژن گۆڕانکاری بنەڕەتی دروست کردوە و بۆتە هەناوی وێژمانێکی نوێ کە تەنانەت ڕۆحی کردەوە بە بەر دروشمی « ژن، ژیان، ئازادی» و ئەو دروشمەی کرد بە هەژموونی کە نەک بە تەنها وڵاتی ئێرانی داگیر کرد، بەڵکوو پریشکی هاویشت و سنووری تێپەڕاند و گشت جیهانی هێنایە جوڵە و تەنانەت ڕوخساریکی نوێی مافخوازانەی بە ڕەوایی پرسی کوردستان بەخشی و تێڕوانینێکی مەعریفی نوێی سەبارەت بە خەباتی گەلی کورد خولقاند، گەلێک کە سەرەڕای ئەوەی بێوچان بە درێژایی مێژوو مەجبوور کراوە چەکدار بێت، چیتر لە دەلاقەی لولەی تفەنگەوە نادوێت تا وەڵامی ئەو شەڕە داپلۆسینەرە داسەپاوە وێرانگەرە چەکدارییە بداتەوە کە داگیرکەر پێمان دەفرۆشێت، بەڵکو تەواوی ئەو کەرەسە و پاشخانە مەعریفی و کولتووری و فەرهەنگی و هونەری و تەنانەت نەریتیەکانیش لەپێناو باسکردن و هەروەها مسۆگەر کردنی باس و خواستی خۆی دەکوردێنی و دەیکات بە ئەکت تا خەباتی پێ بکات. میللەتێک کە هێدی هێدی دەڕوا تا باس و خواستی سەروەریی سیاسی و مافی دیاریکردنی چارەنووسی خۆی بە کولتوور بکات و گشت بۆنەکان دەقۆزێتەوە تا بیکات بە دەرفەت بۆ دەربڕین و پێشاندانی شوناسخوازی سیاسی/ کۆمەڵایەتی و نەتەوەیی کورد. جا ئەگەر وێژمانی شەقامی کوردی، گوتار و پەیامی خەڵکانێک کە لەنێو چەقی ڕووداوەکان و لە ژێر دەستی دەسەڵاتیکی داگیرکەری تا سەر ئێسقان توندوتیژ ناوی «ڕیئاڵپۆلتیک» نەبێت، نازانم چیتر هەیە کە بتواندرێ ئەو ناوەی لە سەر بنرێت؟

لە گشت ئەو بۆنانەی کە نەورۆزی ئەمساڵ کران گەر دایک یان باوک یان کەسوکاری شەهید و گیانبەختکردوویەکی لێ بووبا، ئەوان هەوەڵین کەسەکان بوو کە دەبوونە پێشەنگ و مەشخەڵیان پێ‌دەدرا هەتا ئاگری نەورۆز دابگیرسێنن. ئەوان بوون کە بە دەم ئەسرین و گریانەوە چۆپییان دەکێشا و جاریکتر پەیمانیان لە گەڵ زێد و خاک نوێ دەکردەوە. کاتێکیش کە دەهاتنە گۆ هیوا و بڕواکانیان کە تەژییە لە ناسۆری برینیکی ساڕێژ نەکراو ئاوێتەی زەردەخەندەیەکی ئەفسوناوی دەکرد و دڵیان دەکردنە لانکە و زەریائاسا جەستەی زامداری ئەو خاکەیان دەلاواند و بە مزگێنی هەڵاتنی خۆر دەستیان بە سەر ئاسۆ دوورەدەستەکاندا دەگرت و بە باڵای ڕۆژدا هەڵدەچوون تا لەنێو مێرگی شینی ئاسمانی کوردستان سەمفۆنیایی تاقگەیەک لە ئامانجە مرۆییەکان بچڕنەوە، تا پەل بهاوێژنە نێو دوورترین خانەکانی ڕۆح و پەرجوو دەخولقێنن و شادەماری خەباتێکی فرەڕەهەندی کوردستانی دەبوژێننەوە. بەڵێ، ئێرە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە بە کاتی شۆڕشی ژینا.

ڕیچارت هاس لە کتێبی "سیاسەتی دەرەوە لە ماڵەوە یان لە ناوەوە دەست پێ دەکات"دا، باس لەوە دەکات کە مامەڵەی ناوەوەیە لە درێژخایەندا سیاسەت و ڕوانگەی دەرەوە دادەڕێژێت. بۆ نموونە باس لە وڵاتی ئامریکا دەکات و ئەوە کە وڵاتی ئامریکا پێش ئەوەی لە دەرەوە هێز بێت، لە نێوەوە بوو بە هێز و کرا بە ئایدیا و پراکتیزەی ئەو ئایدیایە لە نێوەوە دەست پێ دەکات. ئەوەی کە ئێستا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەگوزەرێت برووسکەی جێگیربوونی ئەو ئایدیایە کە خەریکە مومارسەی پێ دەکرێت و بە کاوەخۆ دەچێ تا دەست بە سەر هەموو جومگەکانی ژیانی ئاسایی/ کۆمەڵایەتی/ ئابووری و سیاسی و ژینگەیی ڕۆژهەڵاتدا بگریت و ئاویتە لە گەڵ بەستێنی گشت بۆنەکان دەبێت و پەلدەهاوێژێتە ناو کەلەپوور و هونەر و شێعر و ئاواز و تەواوی وزە و هێزی وەگەڕ دەخات بۆ خزمەتی پراکتیزە کردنی ئایدیای کوردستانی بوون.

"بەهار هەر دێت
پێش بەم بەهارە ناگیرێت
ئەگەر باخچەش بگەچڵێنن
ئەگەر هەموو دارستانیش بسووتێنن
بەهار هەر دێت
پێش بەم بەهارە ناگیریت!*

*** شێعرێک لە نووسینی ک.د.ئازاد**

بەرگی دووهەمی کتێبی «سوورخەڵاتان» بڵاو بۆوە

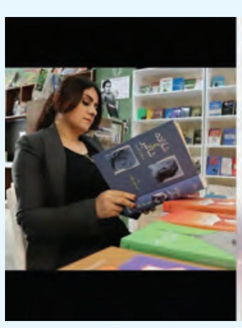

بەرگی دووهەمی کتێبی «سوورخەڵاتان» کە تایبەتە بە ژیاننامەی شەهیدانی شۆڕشی ژینا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان چاپ و بڵاو بۆوە. بەرگی دووهەمی "سوورخەڵاتان" ژیان و بەسەرهاتی ٥٠ شەهید لە شەهیدانی بزووتنەوەی «ژن، ژیان، ئازادی»ی لەخۆی گرتووە و، لە توێی ٢٧٤ لاپەڕەدا چاپ بووە. بەرگی یەکەمی "سوورخەڵاتان" خەرمانانی ساڵی ١٤٠٢ی هەتاوی و لە ساڵیادی دەسپێکی شۆڕشی ژینادا چاپ و بڵاو ببۆوە.

سۆما ناسری، ئامادەکاری پرۆژەکە لەو بارەوە بە «کوردستان»ی ڕایگەیاند: لاوانی خۆنەویستی کورد لە شۆڕشی ژینادا بە ئازایەتی و لەخۆبوردوویی خۆیان چەخماغەی ڕاپەڕینێکیان لێ دا و بوونەتە ئیلهامدەر بۆ درێژەی خەبات و تێکۆشانی نەتەوەیەک هەتا سەرکەوتن، بۆیە پێویست بوو ژیان و بەسەرهاتی ئەو پۆلە شەهیدە کە بوونەتە سەرباشقە بۆ هەمووان لە توێی کتێبێکدا تۆمار بکرێت. ناوبراو گوتی پڕۆژەکە هێشتا تەواو نەبووە و بەرگی سێهەمی کتێبەکەش کە ژیاننامەی پۆلێکی دیکە لە شەهیدانی لە خۆ گرتوە، لە داهاتوویەکی نیزیکدا چاپ و بڵاو دەبێتەوە. سۆما گوتی بەرگی یەکەم و دووهەمی سوورخەڵاتان بەسەریەکەوە ژیاننامەی ١٠٠ شەهیدی شۆڕشی ژینای لەخۆ گرتوە.

لە شۆڕشی ژینادا لانیکەم ١٣٤ کەس لە کوردستان بە تەقەی ڕاستەوخۆی هێزە چەکدارەکانی کۆماری ئیسلامی شەهید بوون کە ١٣ کەسیان تەمەن خوار ١٨ ساڵ و شەش کەس لە کوژراوەکان ژن بوون. هەروەها زیاتر لە ٦٠٠٠ کەس بە فیشەکی شەڕ بریندار بوون کە بەشێکی زۆر لەوان لە ترسی گیران هەر لە ماڵ و لەلایەن پزیشک و پەرەستارە خۆبەخشەکانەوە چارەسەر کران و زۆر لەوان چاو یان لەدەست دا.

هێلانەی هەڵۆ ئی هەڵۆیە!

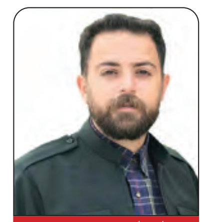

زانیار حوسێنی

ڕەنگە ئاسمانییەکان بە هەمان پێکهاتەی زەمینی لە دڵی دەشت و بناری زاگرۆسدا، هەموو زیندەوەران دێننە سەما؛ وەک ئەوە وایە بوون هەناسەی کردۆتە نێو شمشاڵی ڕاستی و ژیانێک هەنگاو دەنێتە سەر شانۆ. ئەو ڕاستییەی کە چەند هەزار ساڵ لەمەوبەر لەبیرکرابوو، لە سایەی بوونی شەیتانی زەمان و ڕووناکیی ئاگری ڕاستەقینەدا، گەڕاوەتەوە بۆ یادەوەری بەکۆمەڵی نەتەوەی ئاشتی و خۆشەویستی و جوانی. دەنگی گۆرانیی سروشت، سروشتی پڕ لە بوێریی خاک و ژن و پیاوی تینووی ئازادی، بە دەستخستنە نێو دەستی یەکتر و هەڵپەڕکێ بە دەوری تینی ڕووناکیی گۆی زەویدا، چیرۆکەکانی بەرخۆدان لە بەر دەخوێننەوە و کۆی پێشهاتەکان بە نیشانەیەکی باش دەبینن. وەک ئەوە وایە خۆر هاتبێت بۆ تەماشاکردن و چارەنووسی چاوەکان، چاوەڕوانی شەڕی چاکەکاران بێت و چاوەکان ئەوەندە بە تامەزرۆییەوە سەیری مەشخەڵی گەشاوەی دەستی گەنجان بکەن، وەک ئەوەی مێژوو چاوەڕێی وەها دەرفەتێک بووە بۆ هێنانە بەرباسی ڕەمزی نەمری و مانەوەی ئەم میللەتە. کاتژمێرەکان لە وێستگەی جوگرافیای کوردستان تامەزرۆی وەستانن، دارە وشکەکان بەئاواتن لە ڕۆحی سروشتدا بسووتێن و دونیاش بەو شکۆمەندییە سەرسام بووە. شۆڕشی بەهار لەدوای شۆڕشی جیهانی ژینادا، داستانێکی نوێی خوڵقاند و سەرلەنوێ دونیای ناچارکرد بە ڕنۆش بردن؛ لە کوێی ئەم عەرزە شکۆمەندی و گەورەیی وا دروست دەبێت جگە لە کوردستان!

دەنگی خۆشی هاتنی سەری ساڵی کوردی بۆ هەموو شوێنێکی کوردستان، لەنێوان ڕەنگە جوان و سەرسوڕهێنەرەکانی جلی کوردی و هەڵپەڕکێی نەتەوەیی، ڕۆح و دەروونی هەموو چاودێرێک دڵخۆش و سەرسام دەکات. ڕەنگی جوان و گرانبەها و هەڵپەڕکێی سیحراوی و مۆسیقای دڵڕفێنی گۆرانیبێژانی ژیان، لە ناخی مێژووی شکۆمەندی ئەو مرۆڤانە و خاکەکەیدا جێگەی خۆیان دۆزیوەتەوە، وەک ئەوەی هەموو خەونە دەستنەکەوتووەکانی نووسەرانی بەناوبانگ لەم خاکەدا کاڵ ببنەوە و لە بەرامبەر چوارچێوەی ڕەنگاوڕەنگەکانی نەورۆز کڕنۆش دەبەن.

لە کوێ دەتوانرێ سەری ساڵی کوردستان بدۆزیەوە و کام وشە دەتوانێ وەسفی وەها شکۆمەندییەک بکات؟ بەڵێ ئەگەر لە منداڵی زاگرۆس بپرسن جیاوازی نێوان ئێوە و ئەوانی تر چییە، یەکسەر وەڵام دەدەنەوە و دەڵێن: لە خۆشویستنی ژیاندا!

لەمێژ ساڵە کە دوژمنانی ئازادی، بەختەوەری و ژیان بەم ڕەمزە ئاشکرایەی کوردستانیان زانیوە و هەرچی لە توانایاندایە بەکاریان هێناوە بۆ دزینی ئەو شکۆمەندییە. وەهمێکی درۆیینە کە خۆشویستنی ژیان نادزرێت! کێ دەتوانێت ڕۆحی ڕاستەقینەی ژیان لەم کەسانە وەربگرێت و زیندانیان بکات؟ کام لە ئەفسانەکانیان توانایی خۆڕاگری هەیە لە بەرانبەر کانییە جوانەکانی بناری زاگرۆس؟

ئەوانە نان لە خوێنی منداڵەکانماندا دەگێڕن و ڕۆژوویان دەشکێنن؛ تەسبێح بە دەستن، ڕیش دەهێڵنەوە و چەفییە دەخەنە ملیان و بە ناوی مەرگەوە دێنە شەڕی ژیان. کراوات دەبەستن و سمێڵیان دەتاشێنن و بە ناوی کەرکەسەوە (هێمای نەتەوەیی و بەختەوەرییان) دێنە شەڕی هەڵۆ (هێمای نەتەوەیی و خۆڕاگریی کوردستان) بەڵام نازانن هێلانەی هەڵۆ هی هەڵۆیە و ئی هەڵۆ دەمێنێتەوە! ئەوان هەر لە زەمانی زووە بە هەر ناو و ڕەنگ و باوەڕێکی جیاواز و بیری دووپاتکراوەی شەیتانییەوە لە هەوڵی دزەکردن بۆ ناو ئێمە دان. ئەوەی بێزاریان دەکات، زێهن و دڵی وەک خۆی ماوە و دەست لێ نەدراومانە، و ئەوەی ئەوان لێی بێهیوا بوون و لە بەرامبەریدا لاوازن، ئیرادەی پۆڵاییمانە. بەڵێ لەکوردستان بەمشێوەیە؛ مرۆڤەکانی ژیانیان لە مردن و بوونیان لە هیچبوون و ڕەنگەکانی سروشتیان لە مەندیلە ڕەشەکان پێ باشترە!

خودای ئەوان خودای مردن و ئازارە و خودای ئێمەش، خودای ئاشتی و ئارامییە؛ کێیە کە جیاوازی وا زەق و بەرچاو نەبینێت؟ ئەوان ساڵانێکی زۆرە بەدوای داگیرکردنی ئارامی و ئاشتیدان بەڵام نازانن کە ئەو دووانەیە داگیر ناکرێن. سەرەتا پێیان وابوو شارستانیەت و کولتوورەکەمان ڕەگ و ڕیشەی لە خاکدا هەیە؛ خاکیان داگیر کرد. پاشان پێشبینیان کرد کە دیموکراسی و زیندوویی ئێمە جێگەی لە ئاوەکەمان دایە؛ دەستیان بەسەر کانیاوەکاندا داگرت. چاوی ئیرەییان لەسەر خۆڕاگری و بوێری ئێمە بوو؛ شاخەکانیان دەسبەسەر کرد. بینییان و بینییان و بینییان کە ئێمە هێشتا هەمووی ئەو شتانەمان هەیە کە ئەوان بە خەیاڵی خۆیان داگیریان کردوە و ئەوان هێشتا هیچی ئەو شتانەیان نییە کە پێیان‌وابوو دەستیان بەسەردا گرتوە؛ مەرجی مانەوەی ئەو سەرچاوانە، بوون و هاتن بۆ عەرزی ئەو نیشتمانە نییە بەڵکوو تاکە مەرج خۆشویستنی ڕاستەقینەیانە!

وەها کەڕ و کوێرن و تاریکی لەناو ڕۆحیان هێلانەی کردوە کە ناتوانن لە ڕۆحی ڕاستی تێبگەن؛ چیای بەهێز، کانیاوی سەربەست و خاکی باوباپیران ناتوانرێ داگیربکرێن و دەستیان بەسەردا بگیردرێن، تەنانەت ئەگەر هێزیشیان پێ بشکێت.

ئەوان چ فێڵ و ساختەیەک بۆ ئەوان ماوەتەوە کە بەکاری بهێنن بۆ ئەوەی ئێمە بکێشنە ناو جیهانی نەزانی و ڕەشایی خۆیانەوە؟ کتێبیان سووتاند، کولتووریان ڕووخاند، مێژوویان شێواند و لە جیهانی ساختەی میوان کرد، گەنجانیان کوشت و چ تاوانێک ماوە کە لە بەرامبەر ئەم خاک و میللەتە ئەنجامیان نەدابێ بەڵام ئێمە هێشتا بە پێوەین و هەر وەک خۆمانین!

لە سایەی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکاندا و هەوڵی شێرەژن و پیاوە ئازاکانی ئەم وڵاتە، لە هیچ کەسێک شاراوە نییە کە کەمتر لە دوو ساڵ بەسەر جینایەتەکان و سەرکوت و کوشتنی بەکۆمەڵ و سیستماتیکی گەلی کورد لە کوردستان تێدەپەڕێت، و کاریگەری تاوانەکانی داگیرکەران هێشتا لە هەموو گۆشەیەکی ئەو نیشتمانەدا لەبەرچاوانە و بۆ هەمووان ڕوون و دیارە. هێشتاش گەنجەکانمان دەڕفێنن و ئەشکەنجەیان دەدەن و دەیانکوژن؛ ترس، تۆقان، مەرگ و سێبەری تاریکی لە هەموو شوێنێکی ئەم خاکەدا بڵاو دەکەنەوە و پێیان وایە کوردستانیش هەر وەک سوریا و لوبنان و یەمەن و عێراقە. تەنها هاتنی فێستیڤاڵی بەرخۆدانی نەورۆز و دەستپێکردنی جەژنی سەری ساڵی کوردی بەس بوو بۆ ئەوەی میللەتی کورد کە کۆی ڕەمز و نیشانەکانی مانەوەی، پێشانی داگیرکەران بدات!

لە نەورۆزی نەتەوەیی ژینادا ئاگری سەری ساڵی نوێی کوردەواری، کانیاو و شاخ و دەشتە جوانەکانی ڕووناک کردەوە و بەڵێنی ڕوونکردنەوەی ڕاستییەکانی دا بە بیروڕای گشتی؛ ئەمجارەیان ڕووناکایی ڕاستییەکان نەک هەر لە کوردستان، بەڵکوو لە پێتەختی تاریکی ناحەزپەرستانیش، بانگهێشتی هەموو لایەکی کرد بۆ ئەوەی لە دەوری ڕووناکایی ئاگری پۆڵایینی ئیرادەدا کۆ ببنەوە.

پاییزی دوو ساڵ لەمەوبەری ئێمەیان بە خوێن شۆردەوە و ئێمەش لەگەڵ زیندووبوونەوەی سروشت و هاتنی وەرزی ژیان، مژدەی ڕزگاری و ئازادیمان گەیاندە گوێی جیهان؛ بەڕاستی لە کوردستان کام چەک توانایی کۆت و بەندکردنی هەبووە کە لە ئێستادا جەلادە مەندیل ڕەشەکان بەو هیوایەن؟ ئەوان بە بیناکردنی هێلانە گنخاوەکانی بیرکردنەوەیان لە بەرزایی چیاکانی ئەم خاک و وڵاتە، یان بە دروستکردنی بەنداوی خیانەت و ڕێگریکردن لە سەربەستیی کانیاوەکان، لە ژێر وەهمی کوردستانیبوون و دەستبەسەرداگرتنی مێژوو و کولتووری ئێمەدا بوون. ئەوان نەیاندەزانی کە ڕۆحی خۆشەویستی و ڕووناکایی ڕاستییەکان دەستی بەسەردا ناگیرێت. نەیاندەزانی چیاکان بەرپەرچیان دەدەنەوە و کانیاوەکان بەنداوەکان دەشکێنن و گۆرانی ئازادی لە گوێی ژیاندا بۆ هەتا هەتایە دەژەنرێت.

ئەوان نەزانن و هەرگیز نازانن ئەگەر بۆ ئەوان ژینا، تەنیا ناوی کچە کوردەکەی سەقز بێت، بۆ ئێمە لە هەزاران ساڵ لەمەوبەرەوە هەتا ئێستا ڕەمزی مانەوەیە؛ ئەوان هەرگیز تێناگەن لەوەی کە دونیای ژن، ژیان، ئازادیی ئێمە چەندە جیاواز و دوورە لە دونیای دەستکرد و ساختەی زەن، زێندیگی، ئازادیی ئەوان!

کوژران و برینداربوونی ٤١٠ کۆڵبەر و گرتنی ٩٦٠ چالاکی سیاسیی کورد لە ساڵی ١٤٠٢دا

لە ماوەی ساڵی ١٤٠٢ی هەتاویدا لانیکەم ٤١٠ کۆڵبەر و کاسبکاری کورد بەهۆی تەقەی ڕاستەوخۆ، تەقینەوەی مین، بەربوونەوە لە بەرزایی لە سۆنگەی ڕاوەدوونان و هەروەها ڕەقهەڵاتن لە سەرما گیانیان لەدەست داوە و بریندار بوون.

بەپێی ڕاپۆرتی ڕێکخراوی مافی مرۆڤی ڕۆژهەڵاتی کوردستان "چاونیوز" لەو ٤١٠ قوربانییەی ئەمساڵ ٤٦ کەسیان کوژراون و گیانیان لەدەست داوە، هەروەها ٣٦٤ کەسیش بریندار بوون. کوژران و برینداربوونی ٤١٠ کۆڵبەر و کاسبکاری کورد لە ماوەی ساڵی ١٤٠٢ی هەتاوی لە حاڵێکدایە کە لە ساڵی ڕابردووشدا (ی هەتاوی١٤٠١) بەپێی ئامارە ڕاگەیەندراوەکان ٢٢٥ کۆڵبەر و کاسبکاری کورد بەهۆی تەقەی ڕاستەوخۆ، تەقینەوەی مین، بەربوونەوە لە بەرزایی لە سۆنگەی ڕاوەدوونان و هەروەها ڕەقهەڵاتن لە سەرما گیانیان لەدەست دابوو و بریندار ببوون. لەو ٢٢٥ قوربانییەی ساڵی ڕابردوو ٢٩ کەسیان کوژرابوون و هەروەها ١٩٦ کەسیش بریندار ببوون.

هەروەها لە ماوەی ساڵی ١٤٠٢دا و ئەوەندەی سەرچاوەکانی هەواڵ پشتڕاستیان کردۆتەوە و دەستیان بە زانیارییەکان ڕاگەیشتووە، ٩٦٠ کەس لە خەڵکی ئاسایی و چالاکانی مەدەنی و سیاسی لەلایەن دەزگا ئەمنیەتییەکانەوە بەتۆمەتی چالاکیی ئەمنیەتی و سیاسی لە دژی کۆماری ئیسلامی و بەرژەوەندییەکانی ئەو ڕێژیمە گیراون. لەو ٩٦٠ کەسەی لە ماوەی ئەمساڵدا دەسبەسەر کراون، لانیکەم ٢٤٢ کەسیان دادگایی و سزای لە مانگێک هەتا سزای درێژخایەنی ٢٥ ساڵ زیندان و تەنانەت سزای ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە و سەرجەم ٧٣٠ ساڵ زیندانیان بەسەردا سەپاوە.

دەسبەسەرکردنی لانیکەم ٩٦٠ کەس بەتۆمەتی چالاکیی سیاسی لەم ساڵدا لە حاڵێکدایە کە ساڵی ڕابردووش (١٤٠١) بە تایبەت دوای دەستپێکی شۆڕشی ژینا نیزیک بە هەشت هەزار کەس دەسبەسەر کران کە ناوی زیاتر لە دوو هەزار کەسیان پشتڕاست و تۆمار کرا. ئەو کەسانە زۆربەیان بە تۆمەتی چالاکیی سیاسی و بەشداری لە خۆپیشاندانەکان، هاوکاری لەگەڵ حیزبە کوردییەکانی ئۆپۆزسیۆنی کۆماری ئیسلامی ئێران و، چالاکیی سینفی و مەدەنی دەستبەسەر کران و نیزیک ٣٠٠ کەسیان ژن و پتر لە ١٧٠ کەسیان منداڵ بوون.

دارسمە
دەنووکی لە سمین ناپارێزێ

سێزدەبەدەر و درۆکردن لە دڵی خۆماندا

جاری وا هەڵدەکەوێت دوو شت تێک دەبەزن و بە هیچ هەوڵ و تێکۆشانێکی دەرەکی و ژوورەکی و هیچ چەشنە گەلەکۆمەکیەک لە یەکتر ناکرێنەوە. لێکنەکرانەوە بەو مانایە نا بڵێین ناکرێت جیاوازییەکانیان ببینین، بەڵکوو بەم مانایەیە لە بەریەک هەڵناوەشێنەوە یان لە یەکتری دوور ناخرێنەوە.

بۆ ئەمساڵیش واتە ساڵی ٢٧٢٤ی کوردی لە ١٣ی خاکەلێوەدا دەگەڵ ٢١ی ڕەمەزانی ١٤٤٥ کۆچی مانگی کەوتنە بەریەک و بە چەشنێکی زۆر سەیر دەبەریەک بەزین. ئەوانەی شەڕەکەڵی کۆنیان دیتووە جوانتر دەتوانن ئەم تێکبەزین یان دەبەریەکبەزینە ببینن و هەستی پێ بکەن. لە سەردەمی ڕۆژەڤبوونی شەڕەکەڵدا خاون کەڵ دوو کەڵیان بۆ شەڕەکەڵ بەخێو دەکرد و لە مەیدانێکی گەورەدا بە شەڕیان دەدان.

ئەو دوو کەڵەی بە شەڕ دەدران، تەوێڵیان دەخستە بەرانبەری یەکتر و شاخیان دەبەریەک دەبەزاندن و ئەگەر هەردوویان تین و توانایان وەک یەک بووایە، ئەوە چوار شاخیان بە چەشنێک دەبەریەک دەبەزین ئەگەر لە پشتەوەڕا دووکەڵیشیان لێ هەستابایە نەدەکشانەوە و ئەوکات کۆمەڵی هاندەرانیان دەکەوتنە ڕا و تەکبیر و سەری دوو گوریسی درێژیان دەکردە ئاڵقە و لە پشتەوەڕا بە جیا دەیانهاویشتە شاخی کەڵەکان و بە چل پەنجا کەس گوریسەکانیان بۆ دوولای دژ بەیەک ڕادەکێشا و شاخی دەبەریەکبەزیوی کەڵەکانیان لەبەر یەک دەترازاند. دوای ئەوە دیار دەبوو کامە کەڵ ترسنۆکترە و کەڵی ترسنۆک دوای ڕەهابوونی شاخی لە شاخی کەڵەکەی دیکە، پشتی دەدا و دەستی بە هەڵاتن دەکرد و کەڵی دووهەمیش ئەگەر نەگیرابایە، وەک لایەنی سەرکەوتوو تەقڵەکوت دەکەوتە سەری.

ڕۆژانی سێزدەبەدەر و ٢١ی ڕەمەزانی ئەمساڵیش بە حوکمی چۆنیەتیی سووڕانی گۆی زەوی لە بۆشاییدا، وەک شاخی دوو کەڵی دەخاوگیراو واتە بە شێوەی تایبەت بەخێوکراو دەبەر یەکتر گیراون واتە تێکبەزیون.

ئاخوندانی چازان و لێزانی دۆخەکە لەبەر ئەوەی ژیانیان لە خۆهەڵواسین بە دین و خوڵقاندنی درۆی شاخدار هەوڵی خۆیان چڕ کردەوە و ئەوپەڕی توانایان بۆ لەبەریەکترازان خستە گەڕ.

دانیشتووانی جوغرافیای ئێران بەشی زۆریان بڕوایان بە ئیسلام و سێزدەبەدەر هەیە و ئەم دوو بۆنەیەش لەم چەند ساڵەی دواییدا هەتا ئەمساڵ بەمجۆرە دەبەریەک نەبەزیون.

هەرچەندە دوو بۆنەی دەبەریەکبەزیوی سێزدەبەدەر و ٢١ی ڕەمەزان هەردووکیان لای دانیشتووانی ئێران خاوەنی جۆرێک لە تایبەتبوون و پیرۆزبوونن، بەڵام لەبەر ئەوەی سێزدەبەدەرەکە لە ٢١ەکە کۆنترە و لە دەستپێکردنی ژماردنیش ژمارەی ١٣ پێش ٢١ دێت، چاوەڕوان دەکرا چارەسەری ئەم دەبەریەکبەزینە هەر ١٣بەدەر خۆی بێت.

لەم بگرەوبەردەیەدا بەڕێز"لوتفوڵلا دژکام" نوێنەری ویلایەتی فەقیهـ لە پارێزگای فارس و ئیمامی هەینیی شاری شیراز گەڕایەوە سەر چارەسەری پشتبەستوو بە سێزدەبەدەر و پەنای بردە بەر درۆی ١٣ بەدەر یان درۆی یەکی نیسان. ئاغای دژکام لە کاتێکدا بەدرێژایی تەمەنی دەگەڵ هاوبیرانی خەریکی درۆکردنە، ئەمجارە ڕێکاری درۆکردنی پێشانی هاونیشتمانیان دا و شێوازی درۆی گۆڕی و لە درۆکردنی نێو جڤاکدا چەقی پێنەبست و کردییە درۆی دەروونی. کاکە لوتفوڵلا لەم نێوەدا فەرمووی لەبەر ئەوەی ٢١ی ڕەمەزانی ئەمساڵ دەگەڵ ڕۆژی سروشت و ١٣ بەدەر دەکەونە بەر یەک و ناموسوڵمانانیش ڕێز لە ئیمامی عەلی دەگرن وا باشە لە هیچ شوێنێک بێڕێزی بە ٢١ی ڕەمەزان نەکرێت و خەڵک بۆ ڕێوڕەسمی ١٣ بەدەر نەڕۆنە دەرەوە و لە ماڵەوە بمێننەوە.

نوێنەری ویلایەتی فەقیهـ لە پارێزگای فارس، بە فارسییەکی ڕەوان و بێگرێوگۆڵ گوتی: بۆ ئەوەی خەڵک دڵیان بۆ چوونە دەرەوە و بیر لە سێزدە بەدەر نەکورکێنێت، وا باشە هەموو کەس وا بە خۆیان بسەلمێنن لەم ڕۆژەدا باوکیان مردوە و شاییکردنی ڕۆژی ١٣بەدەریان لە بیر بچێتەوە.

گرینگایەتیی ئەم فەرمایشەی ئیمام جومعەی شیراز لەمە دایە، ئەگەر هەموو کەس هەرچەند بە درۆش بێت وا بزانن باوکیان مردوە، هەرکەس لەماڵی خۆی چاوەڕوان دەبێت خەڵک بۆ سەرساخی بێنە ماڵی و هیچکەس بۆ هاودەردی دەربڕین دە گەڵ کەسی دیکە لە ماڵ دەرناکەوێت و لەبەر ئەوەی بابی هەموو لە یەک ڕۆژدا مردوە، هاتووچۆ کردن بۆ سەرەخۆشیش پەکی دەکەوێت.

لەم بیرۆکەی ماموستا دژکامدا درۆی سێزدەبەدەریش لە دۆخی درۆی ئاسایی دەردەچێت و دەبێت بە درۆی دەروونی و هەرکەس لە باڵ خۆیدا بە درۆ دەڵێت بابم مردوە. دیارە ئەوانی زووتر باوکیان کۆچیی دواییان کردەوە، بەم مەرجەی جارێکی دیکە باوکیان زیندوو بکەنەوە دەتوانن بیانمرێنن و ئەمەش دەبێتە دوو درۆی دەروونی.

ئەم جۆرە درۆکردنە کێشەیەکی دیکەشی هەیە و ئەوکەسانەی خاوەنی منداڵ و نەوە و نەتیجەن، ئەوانی بە تەمەنن، هاوکات کوڕ و نەوەیان بە یەکەوە دەمرن و لە بچووکەکەشەوە یانی لە لای نەتیجەوە باوک و باپیرە و باپیرەگەورە لە ئان و ساتێکی سێزدەبەدەردا سەر دەنێنەوە.

KURDISTAN
Publishing by Democratic Party of Iranian Kurdistan
NO:868 3 April 2024

ناونیشانی ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:
www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com
www.kurdch.tv: Yahsat 1A @ 52.5° East MHz 12594
polarization: Vertical -27500 FEc : 2/3
Radiodk59@gmail.com

ئیمەیلی ڕۆژنامەی کوردستان:
info@kurdistanmedia.com
ئیمەیلی تەشکیلاتی نهێنی:
Tashkilat.kdp92@gmail.com

ناوەندی تەشکیلاتی حیزبی دێموکرات:

بۆنە نەورۆزییەکانی ئەمساڵ سەلماندی نە دەنگی کورد کپ دەکرێ و نە کوردستان بە هیچ داگیرکەرێک کۆنترۆڵ دەکرێ

© Sarvar Farhadi

خەڵکی تێکۆشەر و خەباتگێڕی کوردستان!

دەستپێکی ساڵی نوێ و نەورۆزی ئەمساڵ بەو حەماسەت و یەکگرتوویی و ئەو دیمەنە ڕەنگاوڕەنگ و پڕمانایە کە هەموو کوردستانی لەخۆگرتبوو، مژدەی ساڵێکی پڕدەسکەوت و هیوابەخشی بەهەموو لایەکمان دا.

ئەوەی ئەمساڵ ئێوەی تێکۆشەر لە گوند بە گوند و شار بە شاری کوردستان، هەر لە خوارووترین شوێنی ئیلامی دێرینەوە بگرە تا سەرووترین شار و گوندی ورمێی هەمیشە کوردستان لە ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکاندا پیشانی دنیاتان دا، جارێکی دیکە سیمایەکی لێوڕێژ لە شادی، جوانی و پڕ وزەتان بۆ ژیان و پێکەوەژیانی ئاشتیانە خستەڕوو.

نەورۆزی ئەمساڵ لە کاتێکدا بوو کە کۆماری ئیسلامیی ئێران لە دوای شۆڕشی ژینا بەتەمابوو وا بنوێنێ توانیویەتی کوردستان کۆنترۆڵ بکا و بارودۆخەکە ئاسایی پیشان بدا، بەڵام ئێوەی تێکۆشەر و بەهەڵوێست ئەو ڕیسەتان لە کۆماری ئیسلامی کردەوە خوری و بەکردوە هاوارتان کرد، نە دەنگی کورد کپ دەکرێ و نە کوردستان بە هیچ داگیرکەرێک کۆنترۆڵ دەکرێ. ئێوە بە ڕوونی بە هەموو لایەکتان گوت ئەوەی لە کوردستان لەم ڕێوڕەسمە نەورۆزییانەدا ڕوو دەدا هەر درێژەی شۆڕشی ژینایە و بزووتنەوەی کوردستان تا سەرکەوتنی یەکجاری لە پێ ناوەستێ.

ناوەندی تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ئەرکی خۆی دەزانێ سپاسی بێپایانی خۆی پێشکەشی ئێوەی خۆشەویست بکا بۆ ئەرک و زەحمەتی یەکەبەیەکەتان لە نەخشاندنی ئەم لاپەڕە زێڕینانەی مێژووی گەلەمان لە نەورۆزی ئەمساڵدا.

لە بەرانبەر گەورەیی و لەخۆبوردوویی بنەماڵە و دایک و باوکی شەهیدان دەستی ڕێز بە سینگمانەوە دەنێین کە سەرەڕای دڵبریندارییان، بە ناردنی پەیامی نەورۆزی و بەئامادەبوونیان لە ڕێوڕەسمەکاندا پێشەنگایەتی گەلەکەمانیان کرد و ئاوری نەورۆزییان لە شار و گوندەکانی کوردستان کردەوە و تەنانەت بەشدارییان لە شایی و گۆڤەندی خەڵکدا کرد. ئەوەی ئەم ئازیزە ڕووسوورانەی گەلەکەمان کردیان دووپاتکردنەوەی ئەو درووشمە بەناوبانگەی ڕێبەری شەهیدمان قاسملووی مەزن بوو کە «باشترین پاداش بۆ شەهیدان درێژەدانی ڕێگایانە.»

ناوندی تەشکیلات هەروەها وێڕای پێزانین لە ماندوویینەناسیی ئەندام و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات سپاسی گەرمی خۆی پێشکێشیان دەکات کە لە نەورۆزی ئەمساڵدا ئەرکی خۆیان بە باشترین شێوە بە جێ گەیاند.

بەهیوای سەرکەوتن و ڕزگاریی یەکجاری، دەستی هاوخەباتیتان بەگەرمی دەگوشین.

جارێکی دیکە نەورۆزتان پیرۆز.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
ناوەندی تەشکیلات

کوردستان ئامادەیە

ئەلبورز ڕووینتەن

تابلۆی نوێبوونەوەی ساڵی نوێ لە کوردستان و لەنێو کورداندا تەنیا بووژانەوەی سروشت و شادیی هاتنی مژدەی بەهاری سروشت نەبوو، بەڵکوو نواندنی بەرخودانێک بوو، کە هاواری ئازادیخوازی، بەردەوامیی ژن، ژیان، ئازادی بە هێمای جامانە و هەوریی خاکیپۆشانی لە خۆیدا بەرجەستە کردبوو.

ئەوەی لە ڕۆژانی ڕابردوو لە کوردستان دیترا حەماسەیەک بوو کە لە ئەفسانە دەچوو، و جارێکی دیکە سەلماندی ئازایەتی و ئازادیخوازیی کوردان ئەفسانە نییە، بەڵکو تایبەتمەندیی گەلی کورد و شێوەی بیرکردنەوەی و فەلسەفەی ژیانیەتی، و بەردەوام لەسەر بەرد و تەختی نیشتمان وەک تابلۆی بەرخودان دەینەخشێنێ.

تابلۆی بەرخودانی ئەو گەلە گەلێک تایبەتمەندی لە خۆیدا هەڵگرتبوو، بەڵام ئەگەر دیارترین ئەو تایبەتمەندییە نیشان بدەین دەتوانین ئاماژە بە یەکگرتوویی و هاوبەشی لە بەڕێوەبردنی نەورۆزدا بکەین، بە جورێک لە خوارووی باشوری ڕۆژهەلات بگرە تا دەگاتە باکوری ڕۆژهەڵات یەکڕەنگ و یەکدەنگ بەڕێوە چوو، و ئەوەش سەلماندی کە ڕۆژهەڵات هەموو سنوورێکی لە نێوخۆیدا لە پێناو یەکگرتووی زیادتر سڕیوەتەوە و سەرتاسەری کوردستان یەکپارچە یەک هاوارە، ئەویش هاواری ئازادی.

ئەو یەکپارچەییە تەنیا لە کوردستان نا بەڵکوو لە هەر شوێنێک کوردی لێ بێ خۆی نواند و نیشانی دا کوردانی تاران یا خوراسان، باشوور یا دیاسپۆرا بە گشتی ئیلهام لە ڕۆژهەڵات وەردەگرێ و بە ڕەنگ و دەنگی ڕۆژهەڵات هاوکات و هاوشێوە دەردەکەوێ و ئەو ڕاستییە دەسەلمێنێ کە ئێتر یەکپارچەیی و یەکگرتوویی کورد ئەگەر لە کوردستان هەڵقوڵاوە بەڵام لە هزری هەر کوردێک لە هەر شوێنێکی جیهاندا بێ چەسپاوە، ئەوەش بەڵگەیە کە بەو پێکەوە بوونەوە هێزمان زیادتر و زیادتر دەبێ.

گرینگترین تایبەتمەندی تابلۆی بەرخودان واتە نەورۆزی کوردان لە ڕۆژهەڵات بەشداری و پەیامی پڕ واتای بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان لە نەورۆز و لە دەی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدان بوو کە ببووە قەڵای باوەڕ و ئیرادە و قەڵغانی بەرخودانێک کە پەیامی بەردەوامی شۆڕشی پێ بوو هەتا هاوار بکات کە بەرخودان ناوەستێ، ڕێبازی شەهیدان بەردەامە، تا ئامانجی شەهید بەدی نەیێ کورد و کوردستان لە خەبات ناوەستێ.

ئەو بەرخودانەی بنەماڵەی شەهیدان لە ژێر حوکمی قاتڵان و تیرورستان مومکین نییە ئەگەر ئیرادەیەکی وا بەهێزی ئەو بنەماڵانە نەبێت، هەر ئەو ئیرادەیەشە کە لە ١٠ی خاکەلێوە ئەو ڕاستییەی سەلماند کە پەیامی پێشەوای نەمر کە خۆی کردە گیانفیدای خاک و نەتەوەکەی ئێتر ئەمڕۆ بوە بە کولتوور و بەشێک لە ژیان و بەرخودانی گەلی کورد.

تابلۆی بەرخودانی نەورۆز لە ڕۆژهەڵات پەیامی شکستی ڕێژیمی ڕاگەیاند، چونکە نیشانی دا خاوەن دەسەڵاتی تاران خۆی بە سەرکوت و زیندان و ئەشکەنجە و تەنانەت مووشەک بەهێز دەبینێ، بەڵام ناتوانێ پێشی بە بەڕێوچوونی بە شکۆی تابلۆی نەورۆزی بەرخودان بگرێ، ئەوەش بەڵگەیە کە ڕێژیم شکستی خواردوە و هەر ئەو شکستانەشە شکستی کۆتایی ئەو بەدوا دێنێ.

تابلۆی بەرخودانی نەورۆز ئەو ڕاستییەشی سەلماند کە هێرشە هەموو جورە بۆ سەر تێکۆشەرانی گەل و نیشتمان و حیزب و لایەنە سیاسییەکان و بەتایبەتی حیزبی پێشەوای نەمر، حیزبی دێموکرات، لە ئیلام و کرماشان و سنە و ورمێ و هەموو کوردستان بێ وەڵام نامێنێتەوە، بەڵکو ئەوانە هێزی گەلن و گەل خاوەندارییان دەکات و گەلیش دەبێتە قەڵغانی هێرشەکانی ڕێژیم و لە کۆتاییشدا سەری ڕم دەبن بۆ نەهێشتنی تەختی زۆرداری.

ئەو تابلۆیە پڕ لە واتایەی بەرخودانی نەورۆز بۆ خۆمان و شۆڕش بۆ ئازادیخوازانیش پەیامێکی زۆر بەهێزی پێ بوو، کە دەیگووت کوردستان ئامادەیە و لە هەمیشە بەهیواتر بۆ سەرکەوتن، ئەو پەیامە زۆر سەنتێزی بۆ خەبات و تێکۆشان تێدایە، کە دەتوانێ چوارچێوەی سەرکەوتنی شۆڕشێک دیار بکات، کە دیکتاتوری بە هەموو ڕەنگ و شێوە لە هەر شوێنێک بێ ئەگەر بەدژی نەتەوەی کورد و نیشتمانەکەی کوردستان بێ ئەوا لە ڕیشە دەردێنێ. ئەوە پەیامی هاوارێک بوو لە شاخەکان، بەگەرمی و ڕوونی مەشخەڵی ئاگری نەورۆز و گوتی کوردستان ئامادەیە.

بەر لە ماڵاوایی

د. عەبدوڕڕەحمان قاسملوو:

سەرکەوتنی هەرەگەورەی ئێمە پێکهێنانی حیزبی دێموکراتە

[بەشێک لە وتاری د. قاسملوو لە ڕێوڕەسمی ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٦٥ی هەتاویدا]

وەختێک لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦دا پێشەوا قازی و هاوڕێیانی لە سێدارە دران، پەیامێک، مەشخەڵێک لەوان بەجێ ما. لە هەموو شتێک گرینگتر ئەوە بوو کە ئەو مەشخەڵە قەت نەکوژێتەوە، لە هەموو شتێک گرینتر ئەوە بوو کە ئەو پەیامە بە نەسڵەکانی داهاتوو بگا. ئەگەر بڵێین حیزبی ئێمە، حیزبی سێ نەسڵی، سێ پشتی کۆمەڵی کوردەوارییە. نەسڵی یەکەم حیزبەکەی دامەزراندوە و پەیامەکەی ناردوە مەشخەڵەکەی هەتا ئەوەندە پێی کراوە نەیهێشتوە بکووژێتەوە. کاری نەسڵی دووهەم زۆر بەزەحمەتتر بووە، لە ساڵی ١٣٢٦وە هەتا ساڵی ١٣٥٧ نزیکەی ٣٢ ساڵ کە فاسلەیەک لە بەینی پەیامی پێشەوا قازی و سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران پێکهاتبوو، پێویست بوو لەو فاسلەیەدا کە سەدان لە ئەندامانی حیزبەکەمان لە زینداندا بوون، دەیان ئێعدام کران و زۆریان دەربەدەر بوون؛ پێویست بوو لەو فاسلەیەدا ئەو مەشخەڵە ڕابگیرێ، نەکووژێتەوە و تەحویلی نەسڵی جەوانتر بدرێتەوە.

ئەمن پێم وایە گەورەترین شانازی ئی ئەو کەسانەیە کە وەختی خۆی لە سەر سێدارەی پێشەوا قازییەوە مەشخەڵەکەیان وەرگرت و گەیاندوویانەتە ئەو ڕۆژەی کە ئێستا ئێمە لێرە دانیشتووین و مەشخەڵەکەیان داوەتە دەستی نەسڵی جەوان کە تازە پێم وانییە هیچ هێزێک بتوانێ لە دەستی دەرهێنێ، ئەوە گەورەترین شانازی ئەو نەسڵەیە و حەقی هەیە لە تاریخی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا، لە مێژووی میللەتەکەماندا شانازیی پێ بکات.

لە خەباتی دوور و درێژ بۆ ئازادیی گەلان موهیم نییە کەسێک، تەنانەت نەسڵێک لەو خەباتەدا حەتمەن سەرکەوێ. زۆر میللەت هەیە بە دەیان نەسڵ خەباتی کردوە هەتا ئازادی دەست کەوتوە، لەبەر ئەوە موهیم ئەوە نییە کە ئەو نەسڵە کە مەشخەڵەکەی وەرگرت و تەحویلی نەسڵی جەوانی دا لەو خەباتەدا سەرکەوێ. مۆهیم ئەوەیە کە مەشخەڵەکە دراوەتە دەستی نەسلێکی دیکە کە بێگومان ئەو مەشخەڵە هەتا سەرکەوتنی گەلەکەمان هەتا وەدەستهێنانی ئازادی بۆ گەلی کورد هەر ناکووژێتەوە. بەڵام هەروەک گوتم لە ڕۆژی ١٠ی خاکەلێوە، وەختێک پێشەوا وەک سیمبولی کۆماری کوردستان چووە سەر سێدارە پەیامێکیشی بەجێهێشت، ئەو پەیامە چییە؟

ئەو پەیامە ئەوەیە کە ئەوانەی شۆڕشگێڕی ڕاستەقینەن، تەنانەت ئەگەر دەیان جار مردنیشیان لە پێش بێت هەتا سەرکەوتن دەست لە خەبات هەڵناگرن. پێشەوا بۆ خۆی بۆ ئەمە نموونە بوو. ئەو پەیامە ئەوەیە کە هەموو هەوڵ و تێکۆشانی ئێمە بۆ بەختیاری و سەربەرزی و خۆشیی گەلەکەمانە. تا ئەوکاتە حیزبەکەمان لەنێو گەلی کورددا نفووزی هەیە، تا ئەووەختە کە گەلی کورد پشتیوانیەتی حیزبی دێموکرات هەر دەمێنێتەوە و حەتمەن سەردەکەوێ. ئەو پەیامە ئەوەیە کە لە ڕێگای ئازادیدا میللەتێکی زیندوو دەبێ فیداکاری بکا. ئێمە زۆر لە باشترین و فیداکارترین ئەندامانی حیزب و تەنانەت ئەفرادی غیرە حیزبیمان لەو ڕێگایەدا قوربانی کردوە و شەهید بوون. کاروانی شەهیدانی کوردستان ڕۆژ بە ڕۆژ درێژتر دەبێ. بەڵام میللەتێک بیهەوێ زیندوو بمێنێتەوە، میللەتێک بیهەوێ نیشان بدا کە سەربەخۆیە و لەنێو میللەتانی زیندوودا جێگای هەیە دەبێ نرخی ئازادیی خۆی بدا، ئازادییش لە تاریخدا نیشان دراوە کە نرخی گرانە و بێ نرخیش وەرناگیرێت.

هەروەها ئەو پەیامە ئەوەیە کە ئێمە بۆ ئازادی و دێموکراسی تێدەکۆشین و کەسێک ناتوانێ بۆ ئازادی لە دواڕۆژدا تێ بکۆشێ و ئێستا خۆی ئیحترام و ڕێز بۆ دێموکراسی دانەنێت. ئەو کەسەی کە بەڕاستی دێموکراتە و بە قووڵی دێموکراسیی خۆش دەوێ، دەبێ هەر لە ئێستاوە چ لەنێو حیزبەکەماندا و چ لە دەرەوەی حیزبەکەماندا بۆ بیرو باوەڕی جیاوازی خەڵکی دیکە ئیحترام دابنێ. دێموکرات ئەو کەسە نییە کە ئیحترام تەنیا بۆ بیروباوەڕی ئەو کەسانە دابنێ کە لایەنگری دێموکراتن. هەتا ئەوکاتە یەکێک دەستی بۆ چەک نەبردوە دژی ئێمە، ئێمە تەحەمولی بیرو باوەڕەکەی دەکەین و ئەوە یەکێک لەو پەیامانەیە کە پێشەوای مەزن بۆی بەجێ هێشتووین کە دەبێ دێموکرات بین و تا سەریش دێموکرات بین. ئەوە پەیامی ٢ی ڕێبەندانە. ڕەنگە لە ژیانی یەک نەفەردا ٤١ ساڵ زۆر بێت، بەڵام لە ژیانی میللەتێکدا لە مێژوودا ٤١ ساڵ کەمە ماوەیەکی زۆر نییە. ئێمە لەو ٤١ ساڵەدا زۆر سەرکەوتنمان بەدەست هێناوە، بەڵام سەرکەوتنی هەرە گەورەی ئێمە پێکهێنانی ڕێکخراوێکی شۆڕشگێڕ و ئازادیخواز و دێموکرات و ئینسانی وەک حیزبی دێموکراتە کە پێی وایە لە دواڕۆژدا هیچ دوژمنێک تازە پێی ناوەستێ.

***